

ELEMÍR NEČEJ – VLADIMÍR TARASOVIČ (eds.)

Otázky bezpečnostnej politiky a bezpečnostnej strategie v kontexte strategicjkej koncepcie NATO

A 01 - 00806

Medzinárodný seminár na tému
Otázky bezpečnostnej politiky a bezpečnostnej strategie v kontexte strategicjkej koncepcie NATO
Častá – Papiernička, 30. – 31. 3. 2000

SEKCIJA OBRANNEJ POLITIKY A OBRANNÉHO PLÁNOVANIA
MINISTERSTVA OBRANY SR
SLOVENSKÝ INŠTITÚT MEDZINÁRODNÝCH ŠTUDIÍ
FRIEDRICH EBERT STIFTUNG

Bratislava 2000

OBSAH

Otázky bezpečnostnej politiky a bezpečnostnej stratégie v kontexte strategicjkej koncepcie NATO
Medzinárodný seminár
Časť - Papiernička, 30. - 31. 3. 2000
spracovanie príspevkov, prepis zvukových záznamov, výber z diskusie a preklad anglických textov
ELEMIR NEČEJ, Sekcia obrannej politiky a obranného plánovania MO SR
VLADIMÍR TARASOVIČ, Sekcia obrannej politiky a obranného plánovania MO SR
Vydali
Sekcia obrannej politiky a obranného plánovania MO SR
Slovenský inštitút medzinárodných štúdií
Friedrich Ebert Stiftung
Translation © Elemir Nečeje, Vladimír Tarasovič 2000

ISBN 80-968372-1-4

Otvorenie seminára	5
<i>Slavomír Manga</i>	
Integračné zámery v zahraničnej politike Slovenskej republiky	7
<i>Ján Figel'</i>	
Bezpečnostná politika Slovenskej republiky - jej východiská a smerovanie v novom strategickom prostredí	10
<i>Milan Stráňava</i>	
Prístup k bezpečnosti v Strategickej koncepcii Aliancie ako východisko pre pripravu národných bezpečnostných stratégii ašpirujúcich krajín	13
<i>Rudy de Jaeger</i>	
Poňatie bezpečnosti v Strategickej koncepcii Aliancie z pohľadu USA	17
<i>Rose Sue Bernstein</i>	
Diskusia k vystúpeniam M. Stráňavu, R. de Jaegera a R.S. Bernstein	21
Bezpečnostné stratégie nových členských štátov NATO - poznatky a skúsenosti Českej republiky	24
<i>Erik Yesson</i>	
Tvorba Bezpečnostné stratégie Maďarska - poznatky a skúsenosti	28
<i>László Szabó</i>	
Bezpečnostná stratégia Polska - poznatky a skúsenosti	32
<i>Lucyna Golić</i>	
Diskusia k vystúpeniam E. Yessona, L. Szaba a L. Golc	37
Príprava bezpečnostnej stratégie pre nové tisícročie z pohľadu Rakúska	41
<i>Wolfgang Wosolsobe</i>	
Otázky bezpečnostnej stratégie Ukrajiny - poznatky a skúsenosti	45
<i>Oleksandr Suško</i>	
Príprava bezpečnostnej stratégie pre nové tisícročie - pohľad Slovenska	48
<i>Marián Božík</i>	
Diskusia k vystúpeniam W. Wosolsobe, O. Suška a M. Božíka	52
Nová Strategická koncepcia NATO - náznaky pre európsku obranu	55
<i>Paul Malessa</i>	

Strategická koncepcia NATO – vplyv na prípravu obrannej a vojenskej strategie Rumunska	59
<i>Mihai Velea</i>	
Strategická koncepcia NATO – vplyv na prípravu obrannej a vojenskej strategie Slovenskej republiky	63
<i>Slavomír Manga</i>	
Diskusia k vystúpeniam P. Malessu, M. Veleu a S. Manga	66
Vnímanie bezpečnostných otázok slovenskou verejnosťou	70
<i>Marián Vešica</i>	
Diskusia k vystúpeniu M. Vešica	84
Zoznam účastníkov seminára	86
Podakovanie	

Slavomír Manga¹

OTVORENIE SEMINÁRA

Vážený pán štátny tajomník, vážený pán generál, dámy a páni,

dovolte mi, aby som Vás čo najsrdečnejšie privítal v Častej – Papieričke. Stretnávame sa tu pri príležitosti konania medzinárodného seminára na tému:

„Otázky bezpečnostnej politiky a bezpečnostnej stratégie v kontexte strategickej koncepcie NATO“ Tento seminár, ktorý organizuje Sekcia obrannej politiky a obranného plánovania Ministerstva obrany Slovenskej republiky v spolupráci s Nadáciou Friedericha Eberta a Slovenským inštitútom medzinárodných štúdií, je jednou z mnohých aktivít Slovenskej republiky v rámci Programu Partnerstvo za mier na tento rok.

Dovolte mi preto, aby som na našom seminári privítal aj našich vzácných zahraničných hostí z Hlavného veliteľstva NATO v Bruseli, zo Spolkovej republiky Nemecka, z Českej republiky, Madarskej republiky, Poľskej republiky, Rakúska, Rumunska a Ukrajiny, ktorí prijali naše pozvanie.

Samořejme srdečne vitam aj zástupcov zo Slovenska, poslanca NR SR pána Branislava Oravu, štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky pána Jána Fiľefa, členov medzirezortných komisií pre prípravu Bezpečnostnej stratégie SR a Obrannej stratégii SR, zástupcov štátnych i mimovládnych organizácií, Ministerstva obrany a Generálneho štabu Armády SR. Organizátori dnešného seminára si dali za cieľ otvorené prediskutovať otázky bezpečnostnej politiky a bezpečnostnej stratégie v kontexte strategickej koncepcie NATO, vymeniť si nielen teoretické poznatky z tejto oblasti, ale predovšetkým podeliť sa s vlastnými skúsenosťami z prípravy respektívne z revidovania základných bezpečnostných dokumentov.

Aj Slovenská republika reviduje v súčasnosti, v duchu prijatých aliančných dokumentov, niektoré platné dokumenty riešiace oblasť bezpečnosti a obrany, ako sú napr. Zásady a ciele bezpečnostnej politiky SR a Obranná doktrína SR. Prípravujeme Bezpečnostnú a Obrannú stratégii SR. S ich finalizáciou sa ráta do konca roku 2000. V nadvážnosti na spominané stratégie bude pod gestorstvom Generálneho štabu Armády SR vypracovaná Vojenská stratégia SR. Neťajme sa preto, že skúsenosti priateľov zo zahraničia chceme využiť aj pri spracovaní spominaných stratégii. Na druhej strane, chceme ponúknuť naše skúsenosti a nás pohľad na bezpečnostnú a obrannú politiku tak, ako ho my vnímame.

¹ plk. Slavomír Manga – riaditeľ odboru obrannej politiky sekcie obrannej politiky a obranného plánovania Ministerstva obrany Slovenskej republiky

Vážené dámy a páni,

verím, že nás seminár prispeje svojou otvorenosťou ku kvalitnej výmene názorov na zvolené okruhy otázok a že umožní nielen rozšíriť rozvoj spolupráce v bezpečnostnej oblasti, ale zároveň prispeje k nadviazaniu nových osobných kontaktov a priateľstiev. Vo februári tohto roku sme v Dunajskej Stredie zorganizovali dvostranný workshop, na ktorom sme s kolegami z Maďarska diskutovali na podobnom tému a podľa môjho názoru to bolo prospešné pre obe strany.

Som rád, že dnes máme možnosť v tejto neformálnej podobe a v príjemnom prostredí tohto zariadenia otvorené prediskutovať otázky, ktoré som pred chvíľou spomína. Myslim si totiž, že práve takéto neformálne a otvorené stretnutia bezpečnostných a vojenských expertov sú nielen veľkým prínosom k vzájomnému poznávaniu sa, ale sú aj zdrojom nových myšlienok.

Na záver mi dovolte zaželať nám tvorív atmosféru a našim zahraničným priateľom príjemný pobyt na Slovensku.

Ján Figel²

INTEGRAČNÉ ZÁMERY V ZAHRANIČNEJ POLITIKE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Milé dámy, vážení páni, ctení hostia,

možno aspoň pár poznámok, k tomu čo už nakoniec aj odznelo a predpokladám, že budete vo svojich príspevkoch rozvíjať počas seminára celý deň a zajtra. Chcem k tomu prispieť možno niekoľkými pohľadmi. Slovensko má vo svojich zahraničnopolitických prioritách členstvo v Aliancii spolu s Európskou úniou a OECD na najvyššom mieste. Myslim si, že je to veľmi dôležité, aby sme si uvedomili, že integrácia veľmi súvisí s bezpečnosťou na kontinente. Ak nebude stabilita a zdieľaná demokratická bezpečnosť, tak sa nebudú darí ani procesy zjednocovania a to znamená ani procesy budovania prosperity v strednej Európe a vo východnej Európe o západnej už tak veľa nemusíme pochybovať. Tam už majú nielen spoločné politiky ale prechádzajú k spoločnej mene. V Tampere, tamerský summit hovoril o spoločnom priestore slobody, spravodlivosti a bezpečnosti. Sú aj ďalšie kroky, ktoré hovoria o spoločnej obrannej a bezpečnostnej politike, jednoducho ten proces rozširovania a prehľadovania spolu súvisia. A Slovensko v ňom môže byť účastník ale bude plnohodnotným príspevkom po každej stránke. Preto je veľké, aby sme si uvedomili, že bezpečnosť je predpokladom, že vždy niečo stojí, je drahá, ale keď nefunguje je oveľa, oveľa drahšia. A najefektívnejším nástrojom európskej bezpečnosti z našho pohľadu a pilierom pre všetky tieto diskusie je funkčná a efektívna Severoatlantická aliancia. Potvrdzujú to dávne roky, keď dokázala ochrániť slobodu, pripadne štaty pred vplyvom komunizmu, aj keď to rozdelenie znamenalo, že jedni žili pod tlakom, v neslobode a tí druhí v strachu. Dnes máme šancu vytvoriť spoločenstvo, ktoré tieto fenomény nepriprusti v Európe a skôr ich bude vytláčať aj z medzinárodných vzťahov. Som rád, že Slovensko môže o týchto veciach intenzívne komunikovať so všetkými relevantnými partnermi okolo nás, že sme mohli aj nedávno na Slovensku diskutovať o priblížovaní sa k Aliancii s veryskými predstaviteľmi. Bol u nás zástupca generálneho tajomníka pána Klaidera aj pána Buckley, samotný George Robertson príde v máji. Včera som mal možnosť hostiť Rolanda Wegenera. Sme súčasťou diskusii aj plánov, ale Slovensko bude prizvané aj bude pripravené v čase keď partneri budú pripraveni na rozyvanie. Naším strategickým cieľom je teda byť pripraveni, až Aliancia bude rozrodenutá pre ďalšie rozhodnutia. Najneskôr zrejme v roku 2002, ale ten proces

² Ján Figel – štátny tajomník Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky

pripávaj už prebieha. Vytvorili sme štruktúru, ktorá zohľadňuje naše potreby, významný výbor PRENAME, mám česť predsedáť úrovni námestíkov ministrov, schádzame sa pravidelne, posúvame tento vývoj vo všetkých oblastiach tak, ako je to možné. Možno, že by sa to dalo aj dynamickejšie, ale ideme do toho s celou vážnosťou v rozsahu nielen ministerstiev zahraničných vecí, obrany, ale aj vnútra, hospodárstva, životného prostredia, financii, školstva, štátnych hmotných rezerv a ďalších ústredných orgánov. Sme si isti, že pri takejto jasnej orientácii Slovensko bude prispievkom pre Alianciu, bude zároveň posilnením pre región, ktorý sa tak často už teraz nazýva Vyšehradský. On by sa tak ľahko nenazýval, keby implicitne bez nejakého diktovanie, bez nejakého tlaku z vonku tu nerásteľne uvedomenie, že spolu známenom bezpečnejšie, ľahšie, efektívnejšie, že je to predpoklad pre budovanie kohézie, ktorá je faktorom bezpečnosti. Homogenita, alebo kohézia, je to najlepšie pre strednú Európu a Slovensko nechce tento priestor rozdeľovať, chce ho spájať. Budem sa musieť odtiaľ poňať na cestu do Londynu, Veľká Británia si uvedomuje existenciu Vyšehradu. Prvýkrát sa stretneš štýria námestíci ministrov zahraničných vecí na tému európskej politiky a spolupráce vo Vyšehrade. To isté si uvedomujú a podporujú aj iní, aj v Holandsku, aj v Nemecku, v Rakúsku. Na budúci mesiac sa prvýkrát v histórii stretne Weimarská trojka a Vyšehradská štvorka. Chceme tým povedať, že Slovensko, takto orientované, je vitane, dôležitejšie, väznejšie, a my to robíme predovšetkým pre seba, ale aj pre strednú Európu a nakonieč je to významnej aj pre medzinárodné vzťahy. Som rád, že sú tu aj predstaviteľia Ukrajiny a Rakúska, s ktorými sa bude bezpečnostná politika rozvíjať aj v ďalšom období. Podľa mňa o to intenzívnejšie, o čo viac si uvedomujeme jej potrebu. Snažíme sa zlepšovať našu schopnosť prispievať k medzinárodným misiám, som rád, že posledná náštěva predstaviteľov NATO Security Office potvrdila, že Slovensko splňuje základné minimálne požiadavky Aliancie pre prácu s utajovanými skutočnosťami. Budeme sa usilovať, aby naše finančné zdroje pomáhali vzrastu bezpečnostnej a obrannej kapacity štátu. Podarilo sa zastaviť trend, ktorý niekoľko rokov znamenal znižovanie. Nikde to nie je ľahké, ale ak sa to vrátia ako komplexné výdatky na bezpečnosť, čo znamená aj posilnenie nášho obranného priemyslu, aj systém rýchleho varovania, aj križový manažment a mnoho vecí, ktoré Slovensko potrebuje bez ohľadu na to, či existuje Aliancia alebo neexistuje, tak aj ľudia, ktorí citia mnohé sociálne nedostatky, to prijímajú oveľa racionalnejšie, pozitívne, čo je treba rozvíjať. Členstvo v Aliancii sa stáva veľmi vážnou tému verejných diskusií, je premetom konzenzu hlavných politických sil na Slovensku a sme presvedčení, že ani prípadné referendum o predčasných voľbách, čo je taká špecifická záležitosť, nezmení nič na smerovaní Slovenska. Dokonca si ako politik dovolím povedať, že referendum by možno bolo neúspešné, preto okolo neho autorí spekulujú. Je dôležité, aby politická stabilita na Slovensku mala nezvratný charakter. Nie v pasívite, ale v aktívnom pristupe, v orientovaní štátu, jeho politiky a spoločnosti na jasné smerovanie doma a v zahraničí. Snažíme sa rozvíjať aj „public diplomacy“, zapájať stále viac inštitúcií do tohto procesu, lebo Slovensko bude

patrí tam, kde bude chcieť vedome a angažované patríť väčšina ľudu, ak nie všetci. Hovoríme o väčšine preto, lebo vždy sa nájdu extrémistické postoje, ktoré hovoria o izolácii, o neutralite, o všeslajkých možných iných riešeniach, než o väčších, čitateľných, zodpovedných. Ten posun vo verejnej mienke nastáva. Je snáď pomaly, ale o to je zrejmé väčnejši. Pretože ľahko prichádza, ľahko odchádza. My už dnes poznávame tzv. nové NATO, po Kosove, po tom, čo hraničia so Slovenskom a my by sme chceli skrátiť jeho hraniču. Dúfam, že hoci som to povedal dosť obrazne, povedal som to dosť jasne. Chceme skvalitnif a skvalitniť nás priprávny proces v mnohých oblastiach, v legislatíve, vo verejnej mienke. Ako som tu povedal, keď sme začínali, tak pre NATO bola podpora 35%, výsledky z včera, alebo z predvárskej hovoriny, že za bolo 42%, proti 47% a 11% nerohodných. Je tam potenciál, ak to dokážeme spojiť s celou európskou integráciu, s vývojom na kontinente, s komplektnym pohľadom na bezpečnosť a s poznáním ľudu o nových fenoménoch ohrozovania stability, plus o súvislostiach novej dynamiky, ktorú dosiahli susedia okolo nás tým, že sú súčasťou Aliancie. Absorbčná a v posledných rokoch aj skutočná investičná schopnosť a investičný pritok do Maďarska je do dvoch milárd dolárov alebo euro, to je skoro 1:1. Slovensko za desať rokov nedosiaholo ani dve milárdy dolárov prítoku priamych zahraničných investícii. Tých dôvodov môžeme nájsť viacero, jeden z nich je však otázka kam patríme, aké sú tu záruky za všetko, čo sa tu deje. Chceme pracovať na doslednejšej civilnej kontrole ozbrojených síl, parlament tam bude zohrávať stále väčnejšiu úlohu. Prijali sme partnerské ciele, chceme ich plniť, je ich veľa, ale sú dôležité pre našu armádu, pre modernizáciu a zároveň pre interoperabilitu Armády SR s Alianciou. Chceme pracovať na funkčnejšom systéme krízovej manažmentu v súlade so stratégickej konceptciou Aliancie. No a do tohto kontextu zapadá aj tento seminár, aj dokument, ktorý by mohol postupne, aj vďaka vašej prítomnosti tu, vzniknúť – „Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky“. Chceme v nej potvrdiť nezvratnosť našej orientácie a malo by mať dlhodobý charakter. Chceme, aby sa s ním stotožnili rozhodujúce politické subjekty, tak ako som to naznačil a z neho určite musí vyplyvať, že stabilita a bezpečnosť sú nevyhnutné základné predpoklady pre perspektívnu, pre rozvoj a prosperitu Slovenska.

Rád by som na záver ocenil spoluprácu všetkých rezortov a všetkých predstaviteľov, ktorí na ňom zásadne participujú, majú podiel a zažádajú nien len im, ale Vám všetkým tu na seminári, aby ste sa vy zo zahraničia cítili u nás na Slovensku dobre, bezpečne a nám aby sa darilo rozvíjať takýto život Slovenska pre domácu verejnosť, pre strednú Európu, ale aj pre medzinárodné vzťahy.

Milan Stráňava³

BEZPEČNOSTNÁ POLITIKA SLOVENSKEJ REPUBLIKY – JEJ VÝCHODISKÁ A SMEROVANIE V NOVOM STRATEGICKOM PROSTREDÍ

Dnešný seminár je zaradený v širšom kontexte celkovej prípravy základných bezpečnostných dokumentov Slovenskej republiky v novom strategickom prostredí, ktorého sme súčasťou. Bezpečnostná politika SR a na ňu nadvádzajúca obranná politika sú založené na vnímaní a zabezpečovaní záujmov Slovenskej republiky, pričom vychádzajú z komplexného poňatia bezpečnosti a z toho výplývajúceho širšieho definovania záujmov našej republiky.

Pri tvorbe nových dokumentov a formovaní požiadaviek na bezpečnostnú politiku vychádzame zo skutočnosti, že bezpečnosť štátu je stále viac vymedzená schopnosťou čeliať nielen vojenskému napadnutiu, ale aj nevojenskym ohrozeniam, pričom narastá závislosť štátu na spoločnom postupe medzinárodného spoločenstva. Prítom považujeme za pozitívum, že Slovenská republika deklarovala jasne svoje integračné ciele, ktoré majú výrazný bezpečnostný rozmer a oproti predchádzajúcemu obdobiu nafriňuje tieto ciele v konkrétnych programoch pre prístupový proces tak do Severoatlantickej aliancie, ako aj do Európskej únie.

V príprave bezpečnostnej stratégie SR prikladáme veľký význam Strategickej konceptii Aliancie ako dôležitému politicko-vojenskému dokumentu vyjadrujúcemu prístup Aliancie k bezpečnosti. Z hľadiska nášho úsilia ako ašpirujúcej krajiny je dôležitý význam Aliancie pri formovaní bezpečnostného prostredia a posilňovanie mieru a stability v euroatlantickej regióne, ale aj skutočnosť, že je jedinou organizáciou schopnou zabezpečiť kolektívnu obranu. Preto v bezpečnostnej politike považujeme vstup do NATO za prioritu. Zároveň chceme priniesť svoj adekvátny podiel pri budovaní európskej bezpečnostnej štruktúry, v ktorej sa budú vzájomne dopĺňovať a posilňovať tak prispevky NATO, ako aj ďalších medzinárodných organizácií, ako je Organizácia spojených národov, Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe, Európska únia a Západoeurópska únia.

Ak v bezpečnostnej politike kladieme viac dôraz na uprevádzanie stability než na použitie sily, tak plne chápeme, že Aliancia sa mení z organizácie kolektívnej obrany na jeden z najdôležitejších nástrojov kooperatívnej bezpečnosti. Rozšírenie NATO chápeme ako transfer stability a bezpečnosti a preto otvorenosť Aliancie chápeme ako dôležitú nielen pre nás, ale aj pre ďalšie ašpirujúce krajiny.

³ genmjr. Milan Stráňava – generálny riaditeľ obrannej politiky a obranného plánovania Ministerstva obrany Slovenskej republiky

V obrannej politike, ako dôležitej súčasti bezpečnostnej politiky, kladieme dôraz na zásadnú reformu systému obrany štátu ako súčasti širšieho bezpečnostného systému a to tak, aby zodpovedal štandardom štátov NATO. Spolu s tým uskutočňujeme reformu svojich ozbrojených síl, aby boli kompatibilné s ozbrojenými silami štátov NATO. Začíname reformou rezortu Ministerstva obrany do roku 2002 s výhľadom do roku 2010 s cieľom podniesť kvantitatívne a kvalitatívne systémové zmeny v rezorte ministerstva obrany a postupne v celom systéme obrany. Prvoradou úlohou je zreformovať Armádu Slovenskej republiky na efektívne a akcieschopné ozbrojené sily schopné zabezpečovať obranu na individuálnom princípe do doby prijatia do Aliancie, s postupným nárastom interoperability a formovaním členenia, organizačných štruktúr a výzbroje je kompatibilných s členskými krajinami NATO. Spolu s tým nám ide o formovanie spôsobilosti reagovať na nové výzvy, riziká a ohrozenia a schopnosti podieľať sa na medzinárodnej vojenskej spolupráci v rámci mierotvorných a humanitárnych operácií.

Pri realizácii bezpečnostnej politiky chceme do doby prijatia do NATO využiť všetky možnosti, ktoré Aliancia vytvára presadzovaním partnerstva, spolupráce a dialógu. Prínos pre zvýšenie interoperability našich ozbrojených síl vidíme predovšetkým v Partnerstve za mier a posilnení individuálneho dialógu. Pripravou dokumentu Bezpečnostná stratégia SR a Obranná stratégia SR sa usilujeme o to, aby sme presvedčili, že sme schopní prijať poňatie bezpečnosti, ktorá je popisána v Strategickej konceptii Aliancie a podporí ju.

Zároveň využívame možnosti, ktoré poskytuje Akčný plán členstva (MAP) v rámci politiky otvorených dverí. Obsah jeho kapitol je transformovaný do Národného programu prípravy Slovenskej republiky na členstvo v NATO (PRE-NOME). V oblasti obrannej politiky a obranného plánovania je dôraz položený práve na prípravu bezpečnostnej, obrannej a vojenskej stratégie, ako koncepcívnych dokumentov pre oblasť bezpečnosti a obrany štátu, kompatibilných s obdobnými dokumentmi členských štátov NATO. Tieto dokumenty vytvoria systémové a vecné predpoklady na zaručenie bezpečnosti štátu v období prechodu od individuálneho ku koaličnému modelu obrany. Zároveň tiež vytvoria predpoklady pre zvládnutie požiadaviek na prezentáciu povinností a záväzkov po prijatí do Aliancie. To znamená, že budeme schopni poskytnúť adekvátnu sily a prostriedky, primerane sa zapojíť do vojenskej štruktúry a zároveň budeme spôsobiť primeranej účasti na spoločnom obrannom plánovaní.

Pretende tri z krajín Vyšehradskej štvorky (V-4) – Česká republika, Maďarsko a Poľsko sú členmi Aliancie a spoluprácu V-4 považujeme za veľmi dôležitú, vďaka možnosti, ktoré sú Alianciou vytvorené v rámci partnerských programov porozumenia a dôvery medzi ozbrojenými silami európskych štátov. Predpokladáme, že spolupráca s krajinami V-4 v tejto oblasti nám umožní získať potrebné skúsenosti a pripraviť sa na prijatie do Aliancie.

Ako pozitívum vidím, že problematike prípravy SR na členstvo v NATO je venované viac pozornosti, nielen v rezorte obrany a zahraničných vecí, ale aj v ďalších rezortoch. Vitam rozšírenie možnosti výjadrenia sa zo strany mimo-

vládnych organizácií, ktoré sa čoraz viac zúčastňujú našich seminárov a predpokladáme, že sa budú vyjadrovať k pripravovaným dokumentom, ku ktorým plánujeme verejnú diskusiu.

Pri našom úsilií pripraviť dokumenty, ktoré by boli kompatibilné s obdobnými dokumentmi štátov Aliancie, oceňujem možnosti konzultácií a dvojstranných rokovania s orgánmi NATO, s partnermi z Českej republiky, Maďarska, Poľska, ale aj Dánska, USA a Spolkovej republiky Nemecko, z ktorých väčšina je prítomných aj na dnešnom seminári. Dúfam, že takto otvárame nové možnosti konkrétnej spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany s cieľom čo najrýchlejšie a čo najviac priblížiť našu bezpečnostnú a obrannú politiku aspektom stanoveným v Severoatlantickej zmluve, zvýšiť spôsobilosť Slovenskej republiky pri prispôsobovaní sa ostatným časťiam právnych aspektov, vrátane strategickej konцепcie.

Želám nám všetkým úspešné rokование.

Rudy de Jaeger⁴

PRÍSTUP K BEZPEČNOSTI V STRATEGICKEJ KONCEPCII ALIANCIE AKO VÝCHODISKO PRE PRÍPRAVU NÁRODNYCH BEZPEČNOSTNÝCH STRATÉGIÍ AŠPIRUJÚCICH KRAJÍN

Dobrý deň dámy a páni. Je pre mňa potešením a čfou vystúpiť v dnešnom do poludní s mojím pohľadom na to, ako môže prístup NATO k bezpečnosti, zverejnený v Strategickej koncepcii Aliancie, slúžiť ako východisko ašpirujúcim krajinám pri vypracovaní svojich bezpečnostných stratégii.

Ako viete, koncepcia bola primárne pripravovaná pre oslovenie dvoch skupín prijemcov. Prvej skupine- verejnosti, tak v krajinách NATO ako aj v iných krajinách, má jasne a presvedčivo vyjadriť budúcu politickú a obrannú úlohu Aliancie. Pre druhú skupinu - vojenské zložky Aliancie je najvyššou politicko-vojenskou smernicou pre ich konkrétné obranné a operačné plánovanie.

Aj keď bola koncepcia pripravená špecificky pre aliančné účely, verím že spolu so Severoatlantickej zmluvou môže politickým lídom, parlamentom spojencov, ako aj iných štátov, tlači a občanom zaujímajúcim sa o tieto problémy, poskytnúť pohľad a perspektívku na hodnotenie ich národných bezpečnostných stratégii a zodpovedajúcich prvkov ich zahraničnej a bezpečnostnej politiky zo strategického a politického hľadiska.

Pre spojencov, z ktorých každý musí prispievať svojim dielom do dialógu, rozhodovania, spolupráce a spoločných akcií, poskytuje podľa mňa hodnotnú základnú pre koncepcné rozšírenie svojich bezpečnostných stratégii, pre formovanie spôsobu, akým zamýšľajú preziať svoju časť podielu na euroatlantickej bezpečnosti, berúc do úvahy vlastné konkrétné okolnosti, možnosti a kapacity. Zároveň môže byť užitočná pre partnerské krajinry, predovšetkým pre tie, ktoré ašpirujú na členstvo v Aliancii.

V tomto kontexte jednoznačne najrelevantnejšou črtou Strategickej koncepcie je formulácia v časti III, ktorá hovorí o širokom prístupe NATO k bezpečnosti a zahŕňa doplňujúce sa politické a vojenské prostriedky, zdôrazňuje spoluprácu s ostatnými štátmi a organizáciami, ktoré zdieľajú ciele a názory Aliancie. Dovolte niekoľko slov o každom zo siedmich pilierov pristupu NATO ku kolektívnej bezpečnosti.

⁴ Rudy de Jaeger – pracovník sekcie obrannej politiky divízie obranného plánovania a operácií, Medzinárodný štáb, NATO

Zachovanie transatlantickej väzby

Strategická koncepcia zvýrazňuje nedeliteľnosť bezpečnosti Európy a Severnej Ameriky a preto aj dôležitosť pevného a dynamického partnerstva medzi Európu a Severnou Amerikou pri podpore demokratických hodnôt a záujmov, ktoré spolu zdieľajú. Celé dvadsaťteoročie, ako aj súčasná realita poukazuje na skutočnosť, že rodina európskych národov sa nemôže zmysluplnne snažiť zachovať mier a stabilitu bez aktívneho zapojenia historicky veľmi blízkych „príbuzných“ a partnerov zo Severnej Ameriky. Jedným z jednoznačných odrazov takéhoto prístupu je členstvo Severnej Ameriky v Organizácii pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe. Preto predpokladám, že každá európska národnobezpečnostná stratégia by mala brať do úvahy toto kľúčové prepojenie.

Udržiavanie efektívneho vojenského potenciálu

Ako sme sa mohli nanešťastie poučiť v poslednej dekáde hlavne na Balkáne, ešte stále môžu vypuknúť veľké krízy, ktoré vyžadujú značnú vojenskú reakciu. Vojenské akcie menejšieho rozsahu však môžu byť tiež potrebné či úži v humanitárnych operáciách alebo aj v aktivitách medzinárodnej vojenskej spolupráce, spoločných cvičeniac, ako súčasť opatrení pri budovaní dôvery a bezpečnosti. Strategická koncepcia Aliancie preto vyžaduje vojenské kapacity, ktoré sú schopné v celej šíkale predviďateľných okolnosti zabezpečovať úlohy od odstrašovania a kolektívnej obrany až po krízové operácie nespadajúce pod článok 5.

Rozvoj Európskej bezpečnostnej a obrannej identity Aliancie – ESDI

ESDI sa bude roviať vo vnútri Aliancie na základe rozhodnutia prijatého ministrami zahraničných vecí Aliancie v Berline 1996 a neskôr. Tento proces bude vyžadovať úzku spoluprácu medzi NATO a ZEÚ a ak to bude potrebné aj EÚ. Umožní všetkým európskym spojencom priniesť efektívnejší prispievok pre misie Aliancie, posilniť transatlantické prepojenie a pomôže európskym spojencom pôsobiť v prípade potreby samostatne – pripravenosťou Aliancie poskytnúť od prípadu k prípadu a na základe konzenzu svoje prostriedky pre operácie, na ktorých sa NATO nebude priamo vojensky podieľať. Tieto prostriedky budú pod politickou kontrolou a strategickým velením ZEÚ, alebo niekoľko iného hodnotného, prihliadajúce na plnú účasť všetkých európskych spojencov, pokiaľ sa rozhodnú do takejto akcie vstúpiť. ESDI a schopnosť štátov zohrávať v jej rámci svoju úlohu bude zvyšovať flexibilitu potrebnú ako odpoved' na budúce výzvy. Preto má dôležité implikácie nielen pre členov NATO, ale aj pre asipirujúce krajiny.

Predchádzanie konfliktom a krízový manažment

Ako som už hovoril pri vojenských schopnostiach, môže byť uprednostnená aj prevencia konfliktov s využitím vojenských prostriedkov v prípade, že je to potrebné. Strategická koncepcia priporučuje ponuku, ktorú urobili hlavy štátov a vlád v Bruseli roku 1994, že budú od prípadu k prípadu, v súlade s vnútornými postupmi NATO podporovať mierové a iné operácie pod záštitou Bezpečnostnej rady OSN alebo v rámci zodpovednosti OBSE, vrátane možnosti poskytnutia potrebných zdrojov a odborných znalostí Aliancie.

Pripomína tiež svoje následné rozhodnutie týkajúce sa krízových operácií na Balkáne. Je jasné, že zodpovednosť za tento prvok euroatlantickej bezpečnosti nemôže niesť výlučne NATO, ale musí byť posudzovaný v širšom kontexte vrátane prispevku PZM a ďalších inštitúcií, z ktorých každá má svoju silu a výhodu.

Partnerstvo, spolupráca a dialóg

Tento prístup je zameraný na zvýšenie bezpečnosti vcelku. Nikoho nevylučuje a pomáha prekonávať rozdielnosti v názoroch, ktoré by mohli viesť ku konfliktu. Vykresluje takisto nástroje tejto politiky – EAPC⁵, PFP, osobitné vzťahy s Ruskom a Ukrajinou a Stredomorský diaľog.

Podľa môjho názoru sa napríklad PFP s jeho najdôležitejšou dimenziou vojenskej spolupráce stalo príkladom úspechu a základnou časťou dnešnej euroatlantickej bezpečnostnej štruktúry. Je kľúčovým nástrojom nielen pre spoluprácu pri prevenciiach konfliktov v krízovom manažmente, ale aj nástrojom pre výstavbu pevných mostov vzájomného porozumenia a uvedomenia si vzájomnej zodpovednosti za zabezpečenie našej kolektívnej budúcnosti.

Rozširovanie

Strategická koncepcia potvrzuje otvorenosť Aliancie pre nových členov na základe článku 10 Washingtonskej zmluvy a očakávanie, že v nasledujúcich rokoch rozšíri dalsie pozvania. V tejto súvislosti uvádzá, že je pripravený program prípravy asipirujúcich krajín pre budúce členstvo („Membership Action Plan“ – MAP), ktorého implementácia je súčasťou rozširovacieho procesu a ktorý posúdi nasledujúci summit NATO nie neskôr ako v roku 2002. Tento prvok komplexného prístupu NATO k bezpečnosti je pochopiteľne relevantný pre všetky asipirujúce krajiny.

⁵ EAPC (Euro Atlantic Partner Council) – Euroatlantická partnerská rada

Kontrola zbrani, odzbrojenie a nešírenie

Potvrzuje, že NATO bude usilovať o posilnenie bezpečnosti a stability s čo najmenšou možnou úrovňou sily, no pri zachovaní svojej schopnosti zaistíť celú škálu svojich misií. Hovorí sa v nej o väčnosti, ktorú Aliancia pripisuje svoje úlohe pri podpore procesu medzinárodnej kontroly zbrojenia a odzbrojenia a odhadlani posilovať politické úsilie pri znižovaní hrozieb, ktoré pramenia z proliferácie. Aliancia a jej partneri majú v tomto smere spoločné základné záujmy.

V závere je možné povedať, že Aliancia vytyčila prijatím spomenutej Strategickej konceptie v aprili 1999 jasný smer pre svoje budúce politické a vojenské aktivity. Stratégia zabezpečuje trvalý koncepcioný základ pre úlohu NATO pri zistení bezpečnosti svojich členov a pri podpore mieru a stability v euroatlantickom regióne ako celku.

Strategická konceptia bude základným vodítkom pre prípravu spojencov čeliť výzvam a požiadavkám nového storcia. Zároveň je významnou pomocou pre partnerské krajinu, najmä tie, ktoré ašpirujú do NATO a chcú sa čo najlepšie pripraviť tým, že budú Strategickú konceptiu používať ako referenčný bod pri tvorbe a prispôsobení svojich národných bezpečnostných stratégii.

Dámy a páni, euroatlantická bezpečnosť je nedeliteľná a môže byť jedine výsledkom spoločných kolektívnych snáh. NATO v úzkej spolupráci so svojimi partnermi a inými organizáciami je odhodlané nadalej plniť túto časť svojej úlohy. Všetci by sme sa mali aktívne zúčastňovať tohto procesu čo možno najkoordinovanejším a najharmonizovanejším spôsobom. Som si istý, že tento seminár je cenným príspevkom na dosiahnutie tohto cieľa.

Rose Sue Bernstein⁶

POÑATIE BEZPEČNOSTI V STRATEGICKEJ KONCEPCII ALIACIE Z POHĽADU USA

Dobrý deň. Ďakujem za pozvanie na túto dobre načasovanú a dobre plánovanú akciu. Musím začať vyhlásením, že hoci som slúžiaci diplomat USA a pracujem v NATO, teraz hovorím vo vlastnom mene a vychádzam z trojročných skúseností z práce v Bruseli.

Som rada, že som sa mohla vrátiť na Slovensko a vidieť jeho pekné budovy a prostredie, ako aj toto zariadenie v peknom prírodnom prostredí. Rovnako s potešením hovorim, že som mala možnosťoznámiť sa s vaším programom „MAP“, ktorý je dynamický, ambiciozny a správne postavený. Zároveň by som rada pripomennula, že je tomu práve desať rokov, čo občania Slovenska spolu so susedmi prešli „zamotavou revolúciu“ a zároveň, že uplynulo niekoľko mesiacov od vašich historických volieb, v ktorých sa Slovensko rozhodlo počítať v aktivnom úsili integrovať sa do západných demokratických inštitúcií.

Zameranie vašej konferencie zdôrazňuje novú strategickú konceptiu, ktorá ilustruje podstatu a účel NATO v priebehu svojich 51 rokov, organizácia, ktorá je v súčasnosti charakteristická novými členmi, novými partnermi a novými miestami, z ktorých niektoré sú oveľa ďalekosiahlejšie než sa dalo predpokladať v roku 1949. Keďže ste v štúdiu prípravy vlastnej strategickej konceptie, téma dnešnej konferencie je zvlášť vhodná a aktuálna.

Na začiatku chcem povedať, že NATO dnes by nemalo byť vykreslované iba ako vojenská aliancia primárne zameraná na územnú obranu. NATO 21. storočia je politicko-vojenským orgánom so zameraním na kolektívnu bezpečnosť. NATO je zaviazané chrániť a rozvíjať spoločné hodnoty a záujmy členských štátov ako aj partnerských štátov, ktoré sú v oficiálnej literatúre opisované ako „iné európske demokracie, ktoré zdieľajú tie isté hodnoty“. Predsa len existujú určité praktiky a zásady, ktoré sa zachovali od doby založenia NATO pred 51 rokmi. Patrí k nim transatlantické spojenie, príprava rozhodnutí na základe konsenzu a zameranie na vzájomné otázky obrany zahrnuté v článku 5 Washingtonskej zmluvy.

Avšak držiac sa témy dnešnej konferencie chcem zvýrazniť, že dnešné NATO je skutočne odhodlané úplne sa vyrovnáť s naliehavou zvládnutím nové bezpečnostné riziká a výzvy vo svete po studenej vojne, predovšetkým čo sa týka opatrení v prevencii kríz vrátane spolupráce a partnerstva, alebo ak je potrebné aj prostredníctvom vojenskej akcie.

⁶ Rose Sue Bernstein – stály dôstojník USA, Úrad pre informácie a tlač, NATO

Aj keď bezpochyby poznáte tento problém, ako Američanka citim povinnosť výraznejšiu transatlantické spojenie. Strategická koncepcia kladie dôraz a podčiarkuje nedeliteľnosť európskej a severoamerickej bezpečnosti spolu s dôležitosťou pevného a dynamického partnerstva medzi Európou a Severnou Amerikou pri podpore spoločných hodnôt a záujmov. Pokiaľ ide o zásadu konzenu, komentátor, ktorí skumali vzdúšnu operáciu v Kosove prijali záver, že požiadavka konsenzu zjednocovala Alianciu a urobila ju odhadlanejšou. Hodnoty konsenzu a zvyk spolupráce patria medzi najhodnotnejšie aktíva Aliancie. Dôveryhodnosť a rozhodovacia autorita 19 demokratických krajín je mohutnou silou. Niekedy je nesmierne zložité dosiahnuť konsenzuálne rozhodnutie, ale proces negociačie - cesty na dosiahnutie súhlasu je zdravým procesom. Umožňuje vopred sa zbavíť pochybností. Mimochomad, v dopade rozšírenia NATO na kultúru konsenzu sa veľa diskutovalo. V skutočnosti diskusie medzi 19 štátmi môžu byť trochu dlhšie, než medzi šestnásťmi štátmi, ale doposiaľ sme nezbádali negatívny dopad prichodu nových členov. Iste, keď sa NATO rozšíri na štyri tucť krajín, čo je možné, môže dojsť aj k dramatickým zmenám. Avšak pri súčasnom tempo to vyzerá na to, že proces rozhodovania prostredníctvom konsenzu nebude ohrozený. Pravdepodobne takému auditóriu ako ste vy nebudete pripomínať, že proces hľadania konsenzu, ktorý berie do úvahy aj názory najmenších štátov nebol cestou nešenú vo Varšavskej zmluve.

Dalšou trvalou hodnotou NATO je článok 5 Washingtonskej zmluvy, ktorý zavádzajú každého člena ku vzájomnej obrane proti akémukoľvek útoku na územie ktorehokoľvek spojencu. Článok 5 je charakterizovaný ako jadro obranných záruk NATO. Avšak je zaujímavé si uvedomiť, že kolektívna obrana je v pozadi mnohých misií NATO mimoriadne článku 5. Môžeme povedať, že spojenici odhodlali k vzájomnej obrane kladú základ pre rešpektovanie pohľadov aj pri obťažnostach rozhodovania, ktoré vyžaduje konsenzus. Pretože môj kolega Rudy de Jaeger je tu preto, aby ukázal detail Strategickej koncepcie Aliancie, dovolia som si hovoriť o trocha inom aspektke. O tom, že aj keď NATO zostáva vzájomnou obrannou alianciou, je zároveň aj spoločenstvom zdieľaných hodnôt. Preto je NATO aj politickou inštitúciou s politickými cieľmi a jeho rozhodovaci proces je realizovaný volenými civilnými politikmi. Toto je veľmi dôležitý bod, ktorý treba zdôrazňovať. Dôvod, prečo existuje konsenzus v NATO je ten, že zdieľané hodnoty, spôsoby a zvyky spolupráce motivujú spojencov hľadať spoločný základ v spoločných záležiostach. Vieme, že sme spoločne „uhniezdení“ v Aliancii, ktorá umožňuje hľadať aj iné ako vojnové riešenia bezpečnosti a dáva pocit istoty. Cítíš sa bezpečnejšie je dobré, ale tiež je dôležité mať nástroje a prostriedky, ktoré umožňujú vyuvoľať sa so súčasnými hrozobami a výzvami. Preto si aj nová strategická situácia vynutila prípravu novej strategickej koncepcie, ktorá bola prijatá na Washingtonskom sumite v apríli 1999.

Dôraz sa teraz kladie na projekciu stability prostredníctvom krízového manažmentu a operácií na podporu mieru, ako aj prostredníctvom spolupráce a partnerstva s ostatnými európskymi demokraciami. S novou strategickej koncepciou je NATO dobre pripravené vyuvoľať sa s novými výzvami ak sú et-

nické konflikty, politická nestabilnosť, porušovanie ľudských práv, terorizmus, ekonomická krehkosť, či proliferácia zbrani hromadného ničenia. Vyrovanie sa s týmito hrozobami nespadá nevyhnutne pod článok 5, ale skutočne to predstavuje otázkou bezpečnosti. Každé takéto podujatie sa rišeť ad hoc, vrátane príkladu zásahu v Bosne a v Kosove, alebo takých príkladov, ako sú vojenské cvičenia PFP s krajinami strednej a východnej Európy, alebo bývalého Sovietskeho zväzu. Ochota členov Aliancie, ukázaná v predchádzajúcej dekáde, zapojiť vojenské sily a financie do aktív (mimo článku 5 Jasne ukazuje pre-svedčenie spojencov, že naša spoločná bezpečnosť bude uprevnená, ak po-môžeme budovať stabilnejšiu a integrovanejšiu Európu).

Ďalší výsledok Washingtonského summitu, ktorý je relevantný pre túto disku-siu, je rozhodnutie vytvoriť rozšírené PFP (Enhanced and more operational PFP- EMOP) . Pravdepodobne poznáte politicko-vojenský základ pre zapojenie partnerov do PFP operácií pod vedením NATO, čo je viastne spôsob ako za-pojiť partnerov, ktorí prispievajú vojenskými jednotkami do mierových operácií NATO, do plánovania, do politických konzultácií už v počiatkovom štádiu. Podobne OCC (Operational Capabilities Concept) umožňuje denné väzby medzi silami NATO a partnerskými silami. Pribrodzený a snáď aj samozrejmý cieľ je zlepšiť interoperabilitu ako aj vojenskú efektívnosť príspievkov partnerských krajín do operácií vedúcich NATO a doplniť konkrétné skúsenosti ziskané v Bos- ne a v Kosove.

Avšak základným prvkom v novej Strategickej koncepcii, týkajúcim sa rozší-rovania je potvrdenie, že NATO je otvorené pre nových členov na základe článku 10 Washingtonskej zmluvy. Strategická koncepcia explicitne vyhlasuje oča-kávanie NATO, že budú prizvani ďalší členovia a konštatuje vytvorenie Akčného plánu členstva (MAP – Membership Action Plan), ktorý je špecificky určený na to, aby dal európskym demokráciam, ktoré sa zaujímajú o členstvo, jasný itine-rár pre splnenie vymedzených podmienok. MAP stavia na existujúcich nástrojoch NATO, ale dáva ich dohromady tak, aby napomáhal i hľadiska špecifi-cických cieľ jednotlivých krajín. MAP je dvojstrannou cestou. NATO sa zavádzajú pomocou aspirujúcim krajinám stať sa kandidátmi so silnou pravdepodobnosťou vstupu a aspirujúce krajiny sa snažia čo najlepšie vytvárať svoje predpoklady na vstup.

Slovensko v súčasnosti, podobne ako ostatné krajiny v rámci MAP, sa zapája do prípravy štruktúry svojich ozbrojených síl a posilňovania svojich schopnos-ti. To je dôležité. Rovnako dôležité je však uvedomiť si, že NATO, ako spoločenstvo spoločných hodnôt znamená viac než iba konkrétnu schopnosť. Po ukončení procesu MAP urobia súčasni členovia NATO politické rozhodnutie, či aspirujúca krajina bude prinosom a či Aliancia bude silnejšou, ak sa táto kra-jina stane členom NATO. Aby som zapokovala skoro „mantričkú“ vetu - krajina musí ukázať, že je aj producentom, nielen iba konzumentom bezpečnosti. A bezpečnosť nie je definovaná iba prostredníctvom tradičných vojenských ter-minov, ale aj vo vzťahu k politickejmu, ekonomickejmu a sociálnemu rozvoju. Ako viete MAP Slovenska ukazuje spoločný podiel NATO a SR na širokých

otázkach bezpečnosti, ukazuje na zodpovednosť, ktorú by SR mala prijať pri reakcii na výzvy mimo svojich hranic a čím by SR mohla prispieť do NATO. Čo sa týka obrany, ukazuje plány Slovenska na reštrukturalizáciu a modernizáciu obrany a vytvorenie vojenského príspevku do Aliancie. Vyjadruje mnohé právne a legislatívne úlohy, ktoré je potrebné novo formulovať, alebo harmonizovať tak, aby sa SR mohla priblížiť k NATO. Rovnako rieši úlohu, ako nájsť zdroje a prostriedky na podporu vstupu do NATO. Spolu s tým (čo by nemalo poškodiť, ale skôr pomôcť), je potrebné pustiť sa do informačnej kampane, týkajúcej sa bezpečnosti, prosperity a investícii. Vás MAP hovorí o tom, ako vláda plánuje zapojiť občanov Slovenska do úsilia, aby SR dosiahla cieľa členstva. Neviem dostačne zdôrazniť, že verejná podpora je rozhodujúca. Opatrenia, ktoré sú požadované v súvislosti s členstvom v NATO nebudú fahké. Bude si to vyžadovať veľké objasňovanie verejnosti, ktorá nemusi byť úplne presvedčená o potrebe pripravenosti, zabezpečení zdrojov potrebných na to, aby ste sa kvalifikovali na členstvo v NATO, alebo o tom, či by sa Slovensko vôleb malo pripojiť k NATO. Nebude pre vás fahké znižiť existujúce ozbrojené sily na počet 30000, rovnako nebude fahké zvýšiť obranné výdavky na 1,8 percenta HDP. Na doplnenie týchto kvantifikovateľných opatrení musí SR demonštrovať, že bude aktívnym a konštruktívnym účastníkom pri zabezpečovaní stabilnejšej, bezpečnejšej a nedelitejnej Európy. Slovensko je skutočne dobrým susedom. Svedčí o tom členstvo v Sterdeoeurópskej iniciatíve, obranná spolupráca s Maďarskom, aktívny prístup k vzájomnému vzťahuom s Ukrajinou a produktívne a potrebné spojenia s Ruskom. Vaše úsilie, aby ste rozdelili majetok s ČR bolo mimoriadne. Slovenská republika je naviac platný účastník v peacekeepingových operáciách v Bosne, Východnej Slavónii a v súčasnosti v Kosove. Rovnako je aj členom a prispievateľom do PFP a EAPC. NATO si väži slovenskú podporu leteckých akcií v Kosove súhlasom využitia slovenského vzdúšného priestoru, ako aj zložitú a úspešnú prácu ministra zahraničných vecí Eduarda Kukana. Toto sú dobré príklady zapojenia Slovenska v rozličných úlohách NATO a vykresľujú odhodlanie Slovenska dosiahnuť spoločné ciele. Ako som už povedala, Slovensko rovnia rozhodnú politiku dobrých susedských vzťahov. Takže je celkom jasné, že Slovensko prinieslo konkrétné dôkazy tak v domáčich reformách, ako aj svojim príspevkom k regionálnej bezpečnosti a spolupráci. Pamäťajte však prosím, že všetky iniciatívy NATO nie sú púhymi technickými opatreniami, ale sú súčasťou politicky formovaného procesu. A nakoniec sa bude všetko posudzovať podľa toho, aký bude príspevok ku stabilnej a bezpečnejšej Európe. Stáne inštitúcie, ministerstvá, armáda a verejnosť musia byť zapojené do celého procesu. Dosiahnutie tejto podpory si vyzývadze sústredené úsilie zahrňujúce geografické, sociálne, politické a generácia kategórie. Najdôležitejší aspekt interoperability, ktorý považujem za základ, je interoperabilita v hlavách. Táto vychádza z túžby spolupracovať, založenej na zdieľaných hodnotách a jej výsledkom je schopnosť spojiť sa za spoločným účelom. Pamäťajte na to v príprave vašej bezpečnostnej stratégie. Musíte byť schopní prípraviť sa realisticky a prakticky s cieľom zabezpečiť svoje definované strategické

ké potreby. Je to veľmi dôležitý interný, ale aj externý politický proces a nie iba nejaký posledný stupeň rozhodovania súčasnými spojencami. Preto aj napriek skutočnosti, že MAP má svoju ohrianičenú kodifikovanú podobu, nie je to iba proces v ktorom odskrátava splnenie úlohy a kde cenou za ich naplnenie je automatické pozvanie kandidátu na vstupné rozhovory. Naopak, spojenci budú brať do úvahy politickú, ekonomickú a vojenskú pripravenosť, ako aj konkrétny potencionálny príspevok každého kandidátu, ktorý má prispieť k európskej bezpečnosti a stabilité.

Slovensko za púhry desať rokov dosiahlo veľa. Ste na dobrej ceste zrealizovať potrebné politické, ekonomické a obranné reformy tak, aby ste naplnili svoje bezpečnostné potreby a zároveň prispeli k upevneniu bezpečnosti v europaatlantickom priestore.

Diskusia k vystúpeniam M. Stráňavu, R. de Jaegera a R. S. Berstein

V. KMEC

Reagoval na znenie úvodného vystúpenia gen. Stráňavu, kde bol naznačené, že NATO sa môže transformovať zo systému kolektívnej obrany na systém kooperatívnej bezpečnosti. Považuje to za zaujímavé, pretože ani na konferencii v Bratislave páns Robertson vo vizii NATO do roku 2005 nehovoril o takejto možnosti. Druhú otázkou bola zameraná na skutočnosť, či je reálne pri súčasných problémoch apropáxiácie práva Európskej únie, aby NR SR realizovala všetky úlohy v legislatívnej oblasti v súvislosti s pripravou dokumentov citovaných v úvodnom vystúpení.

J. KUČA

Bolo prijaté rozhodnutie o vytvorení spoločných európskych síl reakcie na krízy, ale neboli jasne definované podmienky, ako sa budú vytvárať, ako aj priestor, kde by fiesto mali pôsobiť. Otázka je, aký bude vzťah medzi NATO a týmito silami a ako členovia NATO vidia naplnenie ambície EÚ vytvoriť do konca roku 2003 šesťdesiatistíctovú armádu.

S. MANGA

V odpovedi na otázku Vladimíra KMECA. Myslí si, že filozofia Strategickej konceptie NATO až po članok 40 svedčí o tendenciach, ktorou NATO nastúpilo už v 90. rokoch a je spojená s jeho vnútornou a vonkajšou adaptáciou. Teoreticky by sme mohli diskutovať, či bude kolektívna, alebo kooperatívna bezpečnosť (nepovažuje sa to za totožnú). Avšak jednotlivé kroky tým, že bezpečnosť je definovaná v širokom poňati a že sú vytvárané reálne mechanizmy, aby NATO mohlo efektívne pôsobiť v oblasti nevojenských rizík a ohrození, vytvárajú pred-

poklady pre relevantnosť tvrdenia o prechode od kolektívnej obrany ku kolektívnej, respektívnej kooperatívnej bezpečnosti.

Čo sa týka legislatívy, sekcia obrannej politiky a obranného plánovania MO SR spracováva základné právne predpisy ošetrojuče oblasť obrany a bezpečnosti. Dáva za pravdu V. KMECOVI, že ich spracovanie, ktoré vstupuje aj do systému deľby moci je zložitý a dlhodobý proces. Podarilo sa pripraviť návrh ústavného zákona o bezpečnosti, ktorý potrebujeme z hľadiska definovania kriзовých stavov (núdzový, výnimočný, vojnový) a ktorý vytvorí predpoklad pre vytvorenie bezpečnostnej rady, čo eliminuje relikt v podobe Rady obrany štátu. V Českej republike to už dokázali. Zarovená sú spracovávané zámery právnych predpisov pre tvorbu systému obrany štátu, obranného plánovania a tvorby obrannej infraštruktúry. Obdobne je pripravovaný legislatívny zámer o ozbrojených silách s cieľom priblížiť sa NATO-SOFA. Do týchto procesov vstupuje proces novely ústavy. Potrebujeme, aby v ústave bola minimálne zazifikovaná obraná a bezpečnostná funkcia štátu. Tieto myšlienky sa však ľahko realizujú.

M. STRÁŇAVA

Legislatívny proces má svoje ľahkosti a ministerstvo obrany usiluje o to, aby boli zrealizované legislatívne úlohy v našej oblasti v takom rozsahu, ako sú zahrnuté v programovom vyhlásení vlády. Pripravované sú koncepcné dokumenty – Bezpečnostná stratégia a Obranná stratégia, ktoré budú dané do verejnej diskusie a v súčasnosti sú diskutované aj so susednými štátmi a komisiou generála Garretta z USA.

R. De JAEGER

Vo vzťahu NATO a európske jednotky musíme vidieť, že veľa otázok bolo zodpovedaných v Helsinkách. Existuje veľa rozličných pohľadov a mechanizmus pre plánovanie a implementáciu musí brať do úvahy existujúce štruktúry a plánovacie systém v NATO. Táto diskusia sa iba začala a je ľahké robiť záver. Avšak otázka plánovania v NATO v súvislosti s európskymi jednotkami by sa mala finalizovať do roku 2003. Je to narastajúci proces, kde očakávame presun determinácie plánovania. EÚ a NATO pripravujú opatrenia autonómne, ale je potrebné medzi nimi zabezpečiť komplementárnosť a transparentnosť. Je nepravdepodobné, že by sily, ktoré budú zohrávať úlohu v európskom plánovaní boli nejaké iné – nové ozbrojené sily. Berúc do úvahy situáciu v ktorej sme, dôjde k združeniu existujúcich síl podľa špecifických operácií a špecifických potrieb, ktoré budú z týchto operácií vyplývať. Určité sily budú vyčlenené z dôvodu špecifity a charakteristiky ich kapacít. Samozrejme, že budú ponúknuté krajinnami prispievajúcimi do európskych síl, čo však nebude automatický proces. Ako viete otázka kriзовých operácií mimo článku 5, ktoré nesúvisia s kolektívou obranou sa nerieši automaticky. Je to politické rozhodnutie členských štátov, či sa do operácie pripoja, alebo nie, pripadne akou čiastkou príspejv. Tu bude záležať aj na efektivnosti plánovania, pretože sily budú nasadené podľa potrieb.

Máme príklady medzinárodných európskych jednotiek, ktoré sú použiteľné v rámci ZEÚ. Otázka stojí, ako budú tieto jednotky nasadené a aká bude úloha NATO v prípade ich nasadenia. Očakáva sa, že júnový summit EÚ v Portugalsku prinesie väčšiu jasnosť do tohto problému.

R. S. BERSTEIN

Podľa jej názoru existuje nerovnováha medzi USA a Európou. Európa bude musieť vyčleniť viac peňazí, ale USA podporujú ESDI, o ktorom boli v minulosť diskusie. Tento koncept je dobrá myšlienka. Kosovo však ukázalo, že nerovnováha sa nemôže prehľobať, čo je samozrejme nepríjemné pre Európu. V súčasnosti je nevyhnutné, aby sa ESDI rozvíja, čo zarovie umožní prezíť Aliancii. V kongrese USA sa objavuje aj veľa kritických hlasov, ktoré budú pravdepodobne požadovať, aby americké jednotky boli z Kosova stiahnuté v prípade, že nebude vypracovaná európska bezpečnostná a obranná politika, tzv. „headline“ EU. Tentoraz cieľ EÚ je ambiciozny a bolo by dobre ho napĺniť. Ľudia, ktorí sa vyznávajú v tejto problematike hovoria, že nejde o nové sily, ale o sily, ktoré budú tvoriť jednotky viacerých štátov. Budeme čakať na vývoj na oboch stranach Atlantiku a je záujem, aby sa to podarilo. V Bruseli existujú timy, ktoré do teraz spolu nepracovali, ale odteraz takisto spoluprácu začína.

L. SZABÓ

Ak hovorime o postoji USA, môžeme hovoriť iba o postoji ministerstva zahraničných vecí, prezidenta, či parlamentu a teda môžeme vidieť rôzne pohľady na európsku spoločnú zahraničnú politiku. Druhou otázkou je, že sa zvykne hovoriť, že Američania sa obávajú európskej spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky a potom sa pýtajú, či sme schopní uskutočňovať nejakú „európsku“ politiku. Vývoj situácie na Balkáne v priebehu ostatných desať rokov ukázal, že sme nevedeli nájsť ani realizovať spoločnú európsku politiku. Preto nie je ľahké o tom hovoriť. To isté platí aj pre spoločnú obrannú politiku. Bude náročné ju vytvoriť, ak na ňu nemáme viac peňazí a veľa vecí je zatiaľ iba v štadiu teoretických úvah.

BEZPEČNOSTNÉ STRATÉGIE NOVÝCH ČLENSKÝCH ŠTÁTOV NATO – POZNATKY A SKÚSENOSTI ČESKEJ REPUBLIKY

Chtiel by som podakovať organizátorom tohto seminára z Ministerstva obrany Slovenskej republiky za pozvanie. Je pre mňa potešením zúčastniť sa tohto stretnutia na Slovensku.

Dovoľte, aby som začal ako „zapíerač“. Nie som reprezentantom vlády Českej republiky a teda niktô by nemal interpretovať moje slová, ktoré tu dnes počiem ako jej oficiálnu politiku. Som občan USA, ale znovu, nereprezentujem vládu USA ani žiadnu autoritu vo vláde USA. Hovorím vo svojom mene ako výskumný pracovník Inštitútu medzinárodných vzťahov v Prahe.

Dnes by som vám chcel ponúknut pohľad na bezpečnostnú politiku Českej republiky. Moja analýza bude podrobnejšia, začínajúca s najrásťšími koncepciami českých bezpečnostných záujmov a bude pokračovať v niektorom operačnom detailom obsahujúcim napríklad ľudský potenciál, organizáciu, zaobstarávanie materiálu a techniky a iné otázky. Moja analýza sa dotýka 4 oblastí bezpečnostnej politiky Českej republiky do jej vstupu do NATO v minulom roku. Sú nimi flexibilita, integrácia a interoperabilita, fískálna schopnosť a verejná mienka.

Ak sa opýtate pracovníkov ministerstva obrany Českej republiky, dôstojníkov, alebo ľudu na ulici, povedia vám, že ozbrojené sily Českej republiky sú predurčené po prvé na predovšetkým na obranu suverenity krajinu pred vonkajšou agresiou. Nikto vám určite nebude argumentovať bezpečnostnými záujmami. Podobne je to vo všetkých krajinách na svete. A teraz v tejto časti Európy, v novom tisícročí, pravdepodobnosť, že bude územie Českej republiky priamo ohrozené vonkajšími silami je nadmieru malá. A preto je potrebné zameriť sa na nové ciele. Členstvo v NATO v marci 1999 položilo základ týmu cieľom. Ako člen NATO má Česká republika záujem o plnú a účinnú spoluprácu pre splnenie cieľov Aliancie. Tieto ciele sú vytýčené Strategickej koncepcii NATO zverejnenou minulý rok v máji vo Washingtone. Zahrňujú podporovanie základných hodnôt Aliancie, takých ako učiní Europolu viac demokratickou, menej náhľou na vnútorné turbulencie, spolupracujúcu s inými krajinami v regióne na zmysluplnom partnerstve, zriadenú nebezpečenstvo ZHN.

Druhá oblasť cieľov, ktoré definujú bezpečnostnú politiku Českej republiky sa dotýka snahy Českej republiky o členstvo v EÚ. Klíčové ciele sa týkajú Petersberských úloh ZEÚ, ktoré EÚ inkorporovala v roku 1997.

S počtom obyvateľov 10,2 milióna a s HDP 120 miliárd US dolárov, patri Česká republika medzi menších členov Aliancie. Je menšia než mnohí iní členovia, ale nie je najmenšia. Ako nový člen sa snaží Česká republika splniť nové úlohy, ktoré jej vyplývajú z Washingtonskej zmluvy a tak potvrdiť svoju spoľahlivosť člena. Samozrejme, spolu s Maďarskom a Poľskom prešla v tejto oblasti skôrým testom a to len dva týždne po oficiálnom vstupe do Aliancie. Kosovská kríza vrhla ohromný tieň na úsilie českých pracovníkov, ktorí pripravovali bezpečnostnú politiku na všetkých úrovniach.

Flexibilita

Pod flexibilitou rozumieme schopnosť ozbrojených síl pôsobiť mimo územia svojho štátu počas dielnej doby. Na úrovni stratégie a doktríny práve začalo ministerstvo obrany procesu obranneho prehodnocovania. Uskutočnili sa zatiaľ dve stretnutia vladivých predstaviteľov, druhé práve včera (29. 3. 2000). To signalizuje zámer ministerstva obrany Českej republiky znova uvážiť bezpečnostnú strategiu Českej republiky na všetkých úrovniach.

Na operačnej úrovni sú flexibilné sily charakterizované vysokým stupňom mobility a adaptability na rozmanité vojenské situácie. Česká republika pripravuje jednotky v súlade s týmito kritériami. Podľa zákona môže Česká republika vyslať mimo svoje územie len profesionálnych vojakov. To znamená, že Česká republika prispela do IFOR/SFOR ako aj do KFOR jednotkami zloženými z výborne vycvičených profesionálov, ktoré sa striedali každých šesť mesiacov. Od decembra 1997 do augusta 1998 odvelia 2. mechanizovaná brigáda svoj 2. mechanizovaný prápor do Bosny. Elementy 7. mechanizovanéj brigády v rámci 7. mechanizovaného práporu boli odvelené do Bosny ako časti SFOR v druhej polovici 1998. Prieskumná rota so 175 vojakmi zo 4. brigády rýchlej reakcie je v súčasnosti v Kosove pod britským velením. České sily zostanú v Kosove pravdepodobne len do júna tohto roka, pretože výdavky na 1 deň tejto malej jednotky predstavujú 1,5 mil. Kč. Česká republika sa preto sústredí len na jednotky v SFOR. Všetky tieto jednotky sú cvičené pre peacekeepingové operácie. Výcvikové stredisko pre mierové aktivity je v Českom Krumlove. Taktická mobilnosť jednotiek je zabezpečovaná obrnenými bojovými vozidlami BMP-1 a BMP-2 a vrtuľníkmi Mi-17 a Mi-24. Tieto jednotky sú kvalitne vycvičené. Jediným evidentným nedostatom v súčasnosti je to, že tieto kvalitné práupy tvoria len časť pozemných síl Českej republiky.

Na jednu otázkou musí nájsť v súčasnosti Česká republika odpoveď a to či rozšírenie flexibility ozbrojených síl bude prebiehať ich pinou profesionalizáciou. Očakáva sa, že rozhodnutie, či bude armáda plne profesionalizovaná, bude prijať parlamentom po roku 2002. Ak bude takéto rozhodnutie prijaté, bude podľa náčelníka generálneho štábu genpr. Šedivého profesionalizácia ukončená do roku 2010. Nezodpovedanou otázkou zostáva ako krajina vytvori systém rezervistov pre podporu aktívnych síl. Práve 4. brigáda rýchlej reakcie je vy-

⁷ Dr. Erik Yesson – riaditeľ centra bezpečnostných analýz inštitútu medzinárodných vzťahov, Praha

braná pre plnú profesionalizáciu do roku 2003. Brigáda má byť plne integrovaná do britskej 1. obrnej divízie, ktorá je súčasťou Spojeneckého európskeho veliteľstva NATO (ACE – Allied Command Europe) a to v rámci zboru rýchlej reakcie (ARRC – Allied Rapid Reaction Corps). Prvé úplne profesionálne jednotky budú súčasťou ARRC v januári 2001. V súčasnosti tvorí brigádu približne 30 % profesionálnych vojakov.

Integrácia a interoperabilita

Kosovská kríza ukázala, že Česká republika mohla užšie spolupracovať so svojimi spojencami na politickej a diplomatickej úrovni. Povolila preteky spojeneckých lietadiel a úzko spolupracovala s gréckou vládou na mierovom pláne ukončenia konfliktu. Na operačnej úrovni vyslala Česká republika poľnú nemocnicu do Albánska a poskytla sily do KFOR. Jednou z kľúčových otázok integrácie je teraz status vzťahu Českej republiky k európskej bezpečnostnej a obrannej politike potom, čo EÚ pohľí ZEÚ a jej vojenské štruktúry. Česká republika patrí medzi päť ďalších krajín, ktoré stratia svoje asociované členstvo v ZEÚ. Česká republika sa veľmi aktívne snaží zachrániť svoje vzťahy, volajúc po novom státuse asociačného partnera v európskej bezpečnostnej a obrannej politike a to porovnatelnom s predchádzajúcimi právami a povinnosťami v ZEÚ. To by malo byť prioritou Českej republiky, ak bude chcieť participovať na „petersberských operáciách“ s EÚ ešte predtým ako sa stane jej členom, čo môže byť až o 4 - 5 rokov neskôr. V politicko-ekonomickej oblasti Česká republika predpokladá v máji vstup do Západoeurópskej zbrojnej skupiny (WEAG - West European Armament Group). Členstvo vo WEAG pomôže rozvíjať užšiu spoluprácu v obrannej produkcií.

Vo februári tohto roka rozhodovali NATO o 130 cieľoch pre ozbrojené sily, o ktorých bude s Českou republikou diskutovať v rokoch 2001 - 2003 v rámci prípravy na „obranné hodnotenie“ (Defence Review). Mnohé z týchto cieľov bezpochyby umožnia rozvoj schopnosti, ktoré dovolia ozbrojeným silám Českej republiky užšie spolupracovať s jednotkami iných členských štátov. Integrácia 4. brigády rýchlej reakcie do ARRC je dobrým krokom v tomto smere. Jedinou problematickou otázkou je podľa časti predstaviteľov NATO to, že ľahké lietadlo L-159 nie je schopné tankovať za letu. Je však pravdepodobné, že v budúcnosti to možné bude. Pri stretnutí náčelníka generálneho štábu v novembri 1999 v Bruseli navrhla Česká republika svoju väčšiu integráciu v rámci strategických prípravných schopností.

Na regionálnej úrovni sa Česká republika usiluje viacerými cestami o väčšiu operačnú integráciu. V decembri 1999 začala Česká republika na úrovni generálneho štábu a ministerstva obrany rozgovory so Slovenskou republikou s cieľom rozšíriť vojenskú spoluprácu. Spoločné úsilie chčú oba štáty nasmesťovať predovšetkým na logistiku, spoločné plány zaobstarávania a vzdušný transport. Diskusie sa sústredzujú na možnosť súšejcej spolupráce s Maďarskom

a Poľskom v rámci Vyšehradskej štvorky. Skúsenosti z Kosova ukázali, že väčšia integrácia a účinnosť sú pre európske vojenské sily potrebné, čo znamená, že Česká republika berie tieto skúsenosti vážne.

Rozpočtové schopnosti

V rámci súhrnného rozpočtu Česká republika správne prerodeľuje výdavky na obranu. Novo schválený vládný rozpočet na rok 2000 vydefinuje 2,2 % HDP na obranu, ktorá je spojená s NATO. Samozrejme dlhodobo by takéto výdaje neboli mŕdre. A bohužiaľ opatrnosť vo výdajoch má zase vplyv na flexibilitu a interoperabilitu ozbrojených síl. Od roku 1997, keď bol podpisán dodávateľský kontrakt, projekt L-159 sa oneskoroval, narastli výdavky a projekt bol nesprávne riadený. Prvých päť lietadiel už malo byť odovzdaných. Tento projekt spotrebuje viac ako 90 % rozpočtu ministerstva obrany, ktorý by mal byť venovaný na rozvoj v nasledujúcom roku. Táto podstatná investícia neumožní modernizáciu v ostatných oblastiach v nasledujúcich 3 - 4 rokoch. Modernizácia lietadla ide na účet modernizácie iných systémov, vrátane PVO, spojovacích prostriedkov pre pozemné sily, zdokonalenia muničie pre obrnené vozidlá a modernizácie dopravných a bojových vrtuľníkov.

Kabinet rozhoduje o ponukách pre nadzvukové stíhacie lietadlo. Očakáva sa, že v polovici apríla sa vláda rozhodne pre jednu z troch ponúk. Môže to byť nákup 36 lietadiel s offsetovým programom na viac ako 100 % z kúpnej ceny, môže to byť snaha o prenajatie rovnakého počtu lietadiel, alebo to môže byť úsilie o vytvorenie spoločnej PVO so susednými štátmi. Česká republika potrebuje v súčasnosti nadzvukové lietadlá pre PVO. Z členov NATO ich už nemajú len Island a Luxembursko. 50 miliardová investícia do nadzvukového lietadla bola kritizovaná mnogými pozorovateľmi. Uprednostnenie zabezpečenia vzdušného priestoru, spojeného s nutnosťou zaobstarania nadzvukových lietadiel, by mohlo prísťti modernizáciu v iných oblastiach.

TVORBA BEZPEČNOSTNEJ STRATÉGIE MAĎARSKA – POZNATKY A SKÚSENOSTI

Po studenej vojne sa v Maďarsku, podobne ako v ostatných štátach strednej a východnej Európy, stali otázky zaistenia bezpečnosti politickou dilemou. Mnohi autori opisujú toto obdobie ako bezpečnostné vákuum, čím mylia, že žiadna veľká síla nemala svoj vplyv nad krajinami tohto regiónu. Existencia tohto vákuu bola narušená úsilím postihnutých štátov o formovanie svojej bezpečnostnej politiky, ktorá bola značne odlišná od dovedajšej. Všetky štaty mali možnosť zvoliť si svoju orientáciu, typ rozvoja a mohli to urobiť slobodejšie.

Otázky rozličnosti orientácie odrážali úroveň sociálno-politickej rozvoja dosiahnutého na začiatku 90 rokov. Tieto otázky boli riešené v dvoch skupinách. Prvá skupina- krajiny V-4 a Slovensko si zvolili rýchlu zmenu vo svojej orientácii definovaním integrácie do skupiny rovinutých západných štátov ako svoju prioritu. Druhá skupina zvolila renacionalizáciu smerujúcu k naplneniu nacionálneho štátneho rozvoja.

Maďarská zmena orientácie sa stala jasnov, keď sovietske jednotky odísli v priebehu jedného roka z krajin. Avšak diskusie o bezpečnostnej orientácii Maďarska začali oveľa skôr. Už v roku 1989 minister zahraničných vecí deklaroval, že Maďarsko by sa malo pripojiť k politickej štruktúre NATO v relativne krátkom čase. V tejto dobe iba mälokto považoval toto vyhlásenie za realistickú myšlienku, okolnosti však ukázali jej správnosť. V tejto dobe ešte mala určitu popularitu aj myšlienka neutrality.

Prvá demokraticky zvolená vláda (aj z dôvodu neskúsenosti, malých znalostí a nedôverý) podporovala integráciu iba v ekonomickej oblasti, ale stávalo sa čoraz zrejmiejsím, že proces ekonomickej integrácie môže trvať dlhšie, než sa očakávalo. Ako je známe, rozhodovanie určili dva faktory. Prvým faktorom bol konflikt v Juhoslávii – v bezprostrednej blízkosti našich hraníc, ktorý ukázal aj vojenské riziká. Druhým faktorom bolo pokračujúce znižovanie maďarskej armády od roku 1989, čím sa zaistenie bezpečnosti vlastnými silami stalo zložitým. Spolupráca Vyšehradských krajín možno mohla prekonat tieto ľahkosťi, ale rôzne názory týchto krajín na úroveň a spôsob integrácie ako aj strach, že takáto kooperácia by mohla poškodiť vlastnú možnosť integrácie do západných štruktúr, znižila ochotu pre túto spoluprácu. Preto každý z týchto štátov musel reagovať na objavujúce sa bezpečnostné výzvy samostatne.

Kým sa budem venovať národnobezpečnostnej stratégii Maďarska, musim spomenúť ďalší faktor. Po zmene režimov boli úlohy vojenskej obrany zatláčené do pozadia skoro vo všetkých európskych štátov. Napriek tomu, že bezpečnosť krajiny mala byť zabezpečovaná samostatne, vojenské rozpočty boli redukované, rovnako ako aj stavby armády. V prípade balkánskych a východo-európskych štátov napriek tomu, že rozpočty boli znižené, neboli zároveň doprvádzané znížovaním armád. V strednej Európe rozpočty a počty armád boli znížované súbežne. Aj napriek tomu disponibilné finančné zdroje nevytvárali možnosti pre modernizáciu. Berúc do úvahy všetky tieto procesy, rozhodli sme sa v roku 1992 rovinuť našu vojenskú stratégiju. Ak prvý krok tejto činnosti sme však museli definovať tie najdôležitejšie prvky, ktoré by mohli determinovať túto politiku. Tu by som rád ukázal na jeden z kľúčových faktorov národnej vojenskej stratégie. Napriek skutočnosti, že po prvých demokratických parlamentných voľbách bolo v parlamente šesť politických strán, prejavili ochotu súhlasiť a dohodnúť sa na ďalšom smerovaní krajinu a na tom, aká má byť stratégia. Následne zmeny v zložení vlády neovplyvnili prijaté priority zahraničnej politiky, ktoré zostali tie isté. Sú to tieto tri hlavné oblasti:

1. Euroatlantická integrácia
2. Zachovanie dobrých vzťahov so susedmi
3. Zlepšenie situácie Maďarov žijúcich v zahraničí

Hoci vplyvom zmien mnohých vlád sa dôležitosť posledných dvoch oblastí striedala, integrácia vždy zostávala na prvom mieste. Ak zoberieme tieto faktory do úvahy, bolo technicky ľahké definovať zásady bezpečnostnej politiky. Od roku 1992 formulácia bezpečnostnej politiky a vojenskej stratégie prebiehala parallelnie na ministerstve zahraničných vecí a ministerstve obrany, v určitých časťach sme pracovali prepojené, kladúc dôraz na kontinuitu oboch dokumentov.

V druhej fáze formulovania bezpečnostnej politiky sme konzultovali s rozličnými inštitúciami a mimovládnymi organizáciami, zorganizovali sme celý rad ne-gociačnych stretnutí na ministerstve obrany. Podrobne sme riešili problémy od slovesludu, cez interpunkciu, zvažovali sme okolnosti „pre a proti“, pre od-súhlasenie, alebo odmiestnutie jednotlivých častí. Táto diskusia trvala viac ako mesiac.

Bezpečnostná politika a vojenská stratégia jednotlivých krajín boli prehodnocované keď sa zmenili vonkajšie a vnútorné podmienky do takej miery, že dovedajúce čípanie bezpečnosti a obrany už nemohol byť platné. V Maďarsku, ako aj v ďalších stredoeurópskych krajinách sa tieto podmienky zmenili skončením studenej vojny a odchodom sovietskych vojsk. Namesto sovietskej doktríny si každá krajina musela definovať individuálne zásady založené na tom, čo by malo zabezpečiť ich bezpečnosť. Tento proces bol výzvou pre nové politické elity. Robili ho prvý krát, nemali skúsenosti a preto sa často objavili idealistické myšlienky. Okrem toho tieto dokumenty nemali v týchto krajinách tradi-

⁸ ppk. László Szabó, Ph.D., riaditeľ plánovacieho odboru sekcie obrannej politiky Ministerstva obrany Maďarskej republiky

ciu a naviac sa krajiny nachádzali v bezpečnostnom prostredí a pod vplyvom týchto bezpečnostných výziev, o ktorých nemali znalosti, ani možnosti riešenia. Situácia sa komplikovala skutočnosťou, že sa znova objavili staré historické problémy krajín tohto regiónu, ktoré bránil normalizácií bilaterálnych vzťahov a prehľadu euroatlantickej integrácie.

Vplyvom týchto faktorov každá krajina v regióne venovala pozornosť príprave dokumentov týkajúcich sa bezpečnosti. Tieto dokumenty však mali iba politický význam, pretože v praxi často zostali iba kusom papiera. Príčina nebola ani tak v politických súvislostiach, ako v nedostatku finančných zdrojov a rýchlych zmenach politického prostredia. Okrem zmien vo vonkajších podmienkach majú dôležitú vahu aj vnútorné podmienky. Rýchlo sa meniaci, resp. slabé vlády vytvárajú neisté prostredie, čo stáraje formulovanie strategických predstav štátu. Preto keď rozprávame o príprave bezpečnostnej alebo vojenskej stratégie štátu, tieto dokumenty môžeme prípraviť za predpokladu, keď krajina splňuje určité základné požiadavky. Podľa môjho názoru je to predovšetkým konzensus medzi vnútornými silami krajín týkajúci sa cieľov krajiny, jej záujmov a požadovaných prostriedkov na dosiahnutie týchto cieľov. Dôležitá je tiež požiadavka, aby dokumenty vzťahujúce sa k bezpečnosti na seba nadzávozali a zabezpečovali rovnováhu medzi cieľmi a prostriedkami, ktoré sú k dispozícii. Zároveň by mal byť formulovaný na takej úrovni, ktorá zabezpečí aj kompetencie. Verím že klúčovým slovom je tu konsenzus, ktorý bez ohľadu na to, ktorá vláda je pri moci , alebo bez ohľadu na koaličné zloženie, vytvára predpoklady pre dlhodobosť týchto dokumentov, zaručuje ich kontinuitu a využitie zdrojov na dosiahnutie stanovených cieľov. Ak tieto požiadavky nie sú naplnené, nie je možné formulovať súvislú stratégiu pri existujúcich častých zmenách. Zároveň by mali existovať katalyzátory, ktoré by zastavili taký vývoj krajiny, ktorý by mohol blokovať, alebo vrátiť vývoj naspráv. Je zložité dosiahnuť stratégické ciele v krátkom čase, hlavne keď otážka obrany nie je priorítou.. Nemali by sme zanedbať fakt, že tieto dokumenty nie sú samoúčelné. V demokracii sú minimálne tri príčiny pre tvorbu týchto dokumentov.

Prvou je potreba ziskania verejnej podpory, informovanie parlamentu, ako aj spojencov a susedov o úmysloch a zámeroch krajiny. Tento dokument, alebo súbor dokumentov prispeje k rozvoju spôsobu chápania bezpečnosti v novom strategickom prostredí. Druhou príčinou je potreba naplniť právne požiadavky stanovené parlamentom alebo vedením krajiny. Zároveň sa ukazuje potreba z času na čas prehodnotiť predstavy krajiny o bezpečnosti, štruktúre ozbrojených síl. Okrem toho pripojenie sa k Aliancii je dlhodobý proces vyžadujúci mnohé právne zmeny aj v dobe po prijati. Tretiu príčinou je potreba poskytnúť venueniu ozbrojených síl premyslené direktívty týkajúce sa plánovania, výcviku a vzdelenácej štruktúry.

Účelom vojenskej stratégie je vytvoriť vojenské aspekty v princípe už existujúcej bezpečnostnej stratégie, definovať prvky bezpečnostnej stratégie ktoré majú byť chránené použitím ozbrojených síl, cesty realizácie, požiadavky na ozbrojené sily a spôsob ako majú byť ozbrojené sily použité na dosiahnutie

týchto cieľov. Vojenská stratégia určuje spôsob fungovania ozbrojených síl v aliančnom systéme. Determinuje zásady, rozsah, hĺbkou, metódy a ciele spoľupráce, verkoš síl ponúknych pre kolektívnu obranu a mierové operácie. Súbežne s vojenskou stratégiou musia byť prípravené vykonávacie dokumenty, ktoré stanovujú smer aktivítam a príprave rôznych služieb a odvetví. Na ich základe musia byť prípravené plány obrany krajiny, ako aj plány pre podporu aliančných síl, ktoré budú hosťujúce.

Stratégia národnej bezpečnosti a vojenská stratégia sú dobré, ak dlhodobo nevzývajú zmeny v regulácii. Pre dosiahnutie cieľov však musí byť aj istá modifikácia uľahčujúca účinnosť operácií a flexibilitu rozhodovania v prípade ak je to potrebné. To znamená, že v prípade potreby musí byť zmenený podiel moci vlády, či parlamentu. Maďarsko patrí medzi krajiny, ktoré nemenili zahraničnú politiku napriek zmenám vlád. Dosiahla štandard seriozneho hodnotenia svojej bezpečnosti. Nás vstup do NATO zohráva tiež dôležitú úlohu. Začíname realizovať požiadavku, že okrem konzumenta sa stávame aj producentom bezpečnosti.

V príprave vojenskej stratégie sme brali do úvahy nasledujúce body:

- V súčasnosti najpravdepodobnejšie operácie Aliancie budú mimo jej teritória a preto aliančné aj národné infraštruktúry budú môcť byť použiténe iba obmedzene.
- Zvládanie kríz a zabránenie ich eskalácií bude vyžadovať rýchle nasadenie vojsk, čo kladie požiadavky na určitú kritickú kapacitu % schopnosti týchto vojsk.)
- Menšie krajiny nebudú môcť poskytnúť kompletné veľké jednotky. Menšie jednotky nimi poskytované budú zaradené do väčších štruktúr, čo kladie nároky na interoperabilitu, informačný systém a velenie.

Spomínané dokumenty reprezentujú konkrétné hodnoty iba vtedy, ak sú viac ako prázdne slová. V strednej Európe sa učíme politickému myšlieniu, ktoré nás vydáva z takzvaného „orientačného vaku“ a musíme rátať s našim príspevkom nie iba ako individuálne krajiny, ale ako spoločenstvo.

BEZPEČNOSTNÁ STRATÉGIA POĽSKA – POZNATKY A SKÚSENOSTI

Poľsko prijalo svoju súčasnú bezpečnostnú stratégiu 4. januára 2000. Je to len relativne nový dokument, pretože niektoré jeho časti už boli použité ako zásady predovšetkým v tých oblastiach poľskej bezpečnostnej politiky, ktoré boli potrebné pre čo najlepšie zabezpečenie bezpečnosti krajinu. Dnes by som chcela povedať niekoľko slov o zdroe tohto dokumentu, o jeho obsahu a na koniec o jeho mieste medzi tzv. „strategickými dokumentmi“ Poľska, ktoré boli jeho vypracovaním ovplynené. Domnievam sa, že nemusíme zdôrazňovať, že názory a pohľady vyjadrené v mojej prezentácii sú čisto mojimi vlastnými, hoci vychádzajú z pohľadov osôb, ktoré mali možnosť byť pri jeho tvoreni.

Súvislosti

Dátum 12. marec 1999 znamenal bezpochyby dôležitý predel v našom pristupe k bezpečnostným otázkam. Hoci hlavné princípy poľskej bezpečnostnej politiky zostali nezmenené – ako sme ich deklarovali pred a po vstupe do NATO – výsledky a skúsenosti prvých mesiacov fungovania v štruktúrach NATO nám jasne ukázali, že prístup k tvorbe politiky by mal byť viac inštitucionalizovaný a zosúladený s politikou Aliancie. Vedie k tomu zmena bezpečnostného prostredia v Európe spolu so skúsenosťou z balkánskych konfliktov a tiež nová Strategická koncepcia NATO, prijatá na sumite NATO v aprili 1999 vo Washingtone.

To neznamená, že myšlienka mať živatoschopnú bezpečnostnú stratégiju bola niečim novým. Pred rokom 2000 malo Poľsko dva dokumenty ktorími bola riadená jeho bezpečnostná politika. V roku 1992 boli prijaté Princípy bezpečnostnej politiky Poľska a Bezpečnostná politika a obranná stratégia Poľskej republiky. Hoci tietoto dokumenty boli relativne nové, skončila ich platnosť z dôvodu potreby redefinovania roly Poľska nielen z pozicie samotného štátu, ale aj ako prvku aliancie.

Čo sme chceli dosiahnuť sme si predsa vziať uskutoční dvoma postupnými krokmi. Po prvý vypracovaním bezpečnostnej stratégie, konštituovaním všeobecných rámsov bezpečnostnej politiky Poľska, po druhé obrannou straté-

giou, ktorá „identifikuje príčiny a podstatu vonkajších a vojenských ohrození národnnej bezpečnosti, definuje cesty proti takým ohrozeniam v mieri (...), v krízových situáciach (...) a vojne (...), práve tak ako špecifikuje materiálne prostriedky a kapacity, ktoré musí štát vyčleniť pre implementáciu vyššie uvedeného...“ (Bezpečnostná stratégia: Kapitola 4). V krátkosti, dokument určuje prvky, štruktúry a princípy riadenia obranneho systému Poľska, zameraných na podporu bezpečnostnej politiky Poľska. To, o čom budem hovoriť je prvý z dvoch dokumentov, to znamená Bezpečnostná stratégia Poľskej republiky.

Obsah

Ako som sa už zmienila, jedným z faktorov vplývajúcich na bezpečnostnú stratégiu Poľska bola Strategická koncepcia NATO. Predovšetkým z tohto dokumentu sme chceli inkorporovať nasledujúce elementy:

- jasné definovanie cieľov
- vymenovanie závažných rizík a ohrození
- krátke zásady vojenských štruktúr, spolu s úlohami a misiami, ktoré budú podporovať
- vypracovať koncepciu operácií na riešenie kríz
- dvojdimenziaľnosť dokumentu – neklasifikovaný, stanovenie všeobecného politického rámcu pre budúce aktivity a klasifikovaný, ktorý je základom pre vypracovanie budúci vojenských smerníc.

Tie isté prvé môžeme nájsť v bezpečnostnej stratégii. Prvá kapitola načrtáva ciele bezpečnostnej politiky Poľska ako aj jej riadiace princípy. Nasleduje prezentácia ohrozenia a výziev pre štát, ako ich my chápeme. Nezahrňuje len vojnu a ozbrojenú agresiu, ale tiež lokálne krízy a konflikty, vysokú koncentráciu vojenského potenciálu v našom susedstve, proliferáciu ZHN, ohrozenia spojené s ekonomickými otázkami, nebezpečenstvo nových delení, nekontrolovaná cezhraničná migrácia, enviromentálne problémy, terorizmus a organizovaná kriminalita a aktivity zahraničných špeciálnych služieb a ochrana informácií. Ďalej tam nájdeme krátky náčrt nástrojov, potrebných na implementáciu poľskej bezpečnostnej politiky, medzi ktoré patrí úsilie, integrácia do euroatlantických štruktúr, podriadenie sa medzinárodným mechanizmom a spolupráca s inými krajinami. Záverečná časť obsahuje zásady obranej stratégie Poľska s takými dôležitými faktormi, ako sú:

- rola odstrašenia
- krátke charakteristiky podsystémov obranneho systému (riadenie obrany, vojenské a nevojenské podsystémy)
- úlohy ozbrojených sil (obrana v prípade vojny; krízový manažment; stabilita – zvyšovanie a prevencia pred konfliktom v mieri) ako aj ich štruktúra
- prehľad obranneho plánovania, programovania a financovania.

Našim cieľom bolo pripraviť dokument, ktorý by mal byť na jednej strane „kompatibilný“ s prvkami stratégie Aliancie, ktorej sme súčasťou a na druhej

⁹ Lucyna Golic – sekcia európskej bezpečnostnej politiky Ministerstva zahraničných vecí Poľskej republiky

strane dokument odrážajúci naše záujmy a priority bezpečnosti. Tie sú, ako je nám všetkým známe, pre každú krajinu iné. Nebudem hovoriť o nich, ale o tých, ktoré sú paralelné so stratégickou koncepciou a ktoré, myslím si, môžu byť hodnotnými príspevkami do ktoriekolvek bezpečnostnej stratégii akejkoľvek krajiny v strednej a východnej Európe, zaujímajúcej sa o budúcu integráciu do NATO. Preto Bezpečnostná stratégia Poľska kladie okrem iného dôraz na nasledujúce otázky:

- **rozvoj civilizácie a projekcia stability** (BS PR: 3.1.1)¹⁰

Tento bod zdôrazňuje, že bezpečnosť je spojená s takými otázkami ako je ekonomický rozvoj, prosperita a progress vo vzdelávaní a kultúre. Tieto podmienky, vedúce k skvalitňovaniu vývoja krajiny, sú dôležitou oblasťou pre implementáciu bezpečnostnej stratégie. Preto bola všetka snaha zameraná na budovanie demokratických systémov vlády, občianskej spoločnosti a účinných ekonomických systémov slúžiacich na posilnenie bezpečnosti Poľska. Toto je presahujúci postoj, ktorý znamená, že bezpečnosť členov je v strategickej koncepcii vnímaná ako bezpečnosť v celom euroatlantickej priestore a preto je za komponovaná do základných bezpečnostných úloh pod vedením „partnerstva“;

- **participácia v prevencii konfliktov a v krízovom manažemente** (BS PR: 3.2.1; 3.2.2; 3.3.1 a 4.6.1)

Tie nezahrňujú len operácie pod vedením NATO, ale tiež peacekeepingové operácie OSN, účasť v ktorých je BS PR predviadaná. Je to výraz snahy nebyť „konzumentom“ bezpečnosti, ale aj tým, čo bezpečnosť poskytuje a to podľa možno na všetkých úrovniach angažovania sa. V praxi to znamená vziať do úvahy, že krízové operácie tzv. nižkej intenzity sú omnoho pravdepodobnejšie než operácie maximálnej obrany maximálneho rozsahu, hoci deklarácia podporovala akcie, ktoré nás nútia chápať dôležitosť a úzitok stability nielen v bezprostrednom susedstve, ale aj v širšom priestore. Analógiou tohto postoja môže byť štvrtina vymenovaných základných bezpečnostných úloh, nachádzajúcich sa v strategickej koncepcii;

- **zabezpečenie stabilného bezpečnostného euroatlantickejho priestoru** (BS PR: 1.2.2; 3.2.1; 3.3.1; 3.4.3)

Bezpečnostná stratégia to chápe v trojdimenzionálnym spôsobom. Po prvé, implementačné ciele a princíp Charty OSN práve tak, ako podporou snahy Aliancie posilniť vzťahy s partnermi. Po druhé, zdôvodnením dôležitosť transatlantického vzťahu na euroatlantickú bezpečnosť. Po tretie, položením adekvátneho dôrazu na rozvoj ostatných bezpečnostných inštitúcií, akou je ZEÚ alebo vojenskej dimenzie EÚ. Dôležitým bodom, ešte raz, je dôležitosť, aká je prikladaná vnímaniu bezpečnostných otázk v širšom rozsahu než len vojenskom. V krátkosti, ak preventia konfliktov a peacekeeping môžu byť vnímané ako nástroj prevenčie pred výbuchom kríz nižkej intenzity, stabilné euroatlanticke prostredie predstavuje preventiu pred všetkými krízami. Zhodné fragmenty možno nájsť v Strategickej

koncepcii, kde je napísané, že euroatlantická stabilita je, po prvé, „... založená na rozvoji demokratických inštitúcií a záväzku mierového riešenia sporov...“; po druhé, nutnosti transatlantického spojenia (Stratégická koncepcia, paragraf 27); po tretie, od rozvoja tzv. európskej dimenzie bezpečnosti;

- **aktívna participácia na úsilií iných medzinárodných organizácií** (OSN, ZEÚ, EÚ, OBSE) pri zaistovaní bezpečnosti (BS PR: 3.2.3; 3.3.1; 3.3.2; 3.3.3 a 3.3.4)

V diskutované bezpečnostnej stratégii možno čítať, okrem iného aj to, že Poľská republika sa bude snažiť o posilnenie európskej a svetovej bezpečnosti vytváraním spoluprácou a doplnovaním narastajúcou participáciou vzájomne sa podporujúcich globálnych, euroatlantických a európskych bezpečnostných organizácií, bez ich hierarchizácie. Tieto slová reflektujú postoj, že jedná organizácia nie je schopná zaistiť bezpečnosť v celej jej šírke. Toto je jediná cesta ako to robí. To znamená brať do úvahy súčasné politické prostredie, participovať v rozdielnych medzinárodných fórách, robí čoľokvek, čo nám prinesie úžitok. Túto ideu možno nájsť aj v Strategickej koncepcii, kde čítame, že: „... vzájomne posilnené organizácie sa stanú budúcnosťou bezpečnostného prostredia...“ (Stratégická koncepcia, paragraf 14);

- **regionálna a subregionálna spolupráca práve tak, ako dobré susedské vzťahy** (BS PR: 1.2.2; 3.4.1; 3.3.2 a 3.4.2)

Tomuto cieľu sú v BS PR venované dve samostatné podkapitoly, ktoré podčiarkujú dôležitosť, akú pripisujeme tejto otázké. Implikácia týchto slov bude oveľa výraznejšia, ak sa vyrázni jedným z principov uvedených na začiatku dokumentu poľskej bezpečnostnej politiky, o ktorom teraz hovorime a to predevškým tým, že Poľsko sa neusiluje o zvýšenie svojej bezpečnosti na úkor bezpečnosti iných krajín. Čo sa týka Strategickej koncepcie, o týchto hodnotách sa v krátkosti piše v paragrade 11, kde čítame: „... Aliancia sa nepovažuje za protivníka žiadnej krajiny...“.

- **civiliána, demokratická kontrola neutrality ozbrojených síl**

Ako som už povedala, bezpečnostná stratégia obsahuje komponenty, ktoré sú špecifické pre každú krajinu. Chcela by som upriamíť pozornosť na jeden z nich, konkrétnu na rolu Aliancie (BS PR: 3.2.1). Čo sa týka dokumentu, o ktorom hovoríme, NATO je hlavným faktorom politickej a vojenskej stability na kontinente, a to pre Poľsko znamená reálny základ pre bezpečnosť a obranu. Poľská bezpečnostná stratégia považuje za svoju prioritu prípravu svojich kapacít tak, aby mohli naplniť všetky funkcie NATO. Z tohto pohľadu môžeme povedať, že Strategická koncepcia je, do istej miery, rozšírením bezpečnostnej stratégie.¹¹

¹⁰ To isté je možno povedať o Obrannej stratégii. V Bezpečnostnej stratégii sa piše: „... Poľská obranná stratégia je koordinovaná so stratégou NATO. Koordinácia poľskej obrannej stratégie s aliančnou je základnou podmienkou jej efektívnosti a vieroohodnosti...“

Takýto postoj predpokladá súbežný dôraz na pokračovanie integračných snah so zámerom Aliancie (BS SR: 3.2.2). Dokument, o ktorom hovoríme, reflektovať poskytnutím priestoru takým otázkam, ako napríklad potreba adaptácie poľského obranného systému, výcvikové a vzdelenáctie mechanizmy a konceptie CIMIC¹², práve tak ako implementácia požiadaviek kladených DCI¹³ a Host Nation Support¹⁴.

Miesto medzi ostatnými strategickými dokumentmi

Opisujúc obsah poľskej bezpečnostnej stratégie je načase povedať niečo o jej zaradení do systému tzv. „strategických dokumentov“. Bezpečnostná stratégia PR sa vyvíjala v súlade s princípmi a opatreniami Ústavy Poľskej republiky a relevantných návrhov zákonov. Spolu so smernicou, pripravovanou každé dva roky Radou ministrov Poľska a súčasnom Strategickou koncepciou NATO tvoria základ pre Obrannú stratégii Poľskej republiky. Tento dokument by mal deťalne stanoviť prvky, štruktúru a princípy riadenia obranného systému Poľska v oboch aspektoch – vojenskom i nevojenskom. Súčasne biela kniha, obranná stratégia, spolu so súčasnou smernicou Rady ministrov vytvorila základ pre budúce, oveľa detailnejšie, dokumenty, ako sú napr. politicko-strategická obranná direktiva a šesťročné programy pre údržbu a modernizáciu.

Záverečné poznámky

Cieľom tohto seminára je dať príležitosť na podelenie sa so skúsenosťami, týkajúcimi sa formulovania bezpečnostných stratégii. Dovolte mi preto ukončiť moje vystúpenie niekoľkými poznatkami, ktoré môžu byť v budúcnosti použiteľné:

- pojem „bezpečnostná stratégia“ sa často používa pre dve rozdielne skutočnosti. V prípade Poľska tento pojem označuje dokument týkajúci sa politických aktivít/pozícii nasmerovaných na zahraničie a reakcie na vonkajšie ohrozenia a rizík. Zároveň je doplnením k jeho vojenskému „náprotívku“ nazvanom obranná stratégia, s ktorou má byť dôslednou smernicou pre bezpečnosť – zameranéj na aktivity a plánovanie. Avšak v niektorých krajinách sú tiež dva dokumenty spojené do jedného s názvom „bezpečnostná stratégia“. Podľa môjho názoru nie je dôležité, ktoré rozdelenie je prijaté, ale aby výsledný dokument/dokumenty boli jasným a použiteľným základom pre budúcu prácu;

¹² CIMIC (Civil - military Co-operation) – civilno-vojenská spolupráca

¹³ DCI (Defence Capabilities Initiative) – iniciatíva k posilneniu obranného potenciálu

¹⁴ HNS (Host Nation Support) – Civilná alebo vojenská pomoc, ktorú poskytuje hostiteľská krajina zahraničným ozbrojeným silám pôsobiacim na jeho teritóriu v mieri, v krízovej situácii, v mimoriadnych situáciach alebo vo vojne.

- štruktúra dokumentu musí byť jasná a zrozumiteľná nielen na národnej úrovni, ale aj pre zahraničie. Skutočne, príprava bezpečnostnej stratégie, diskusia o obsahu zabrala takmer toľko času ako vytvorenie celého dokumentu;
- dokument, nezáleží na tom, čo obsahuje, by sa mohol kvôli zrozumiteľnosti deliť na:
 1. ciele a princípy bezpečnostnej politiky danej krajiny;
 2. súčasné ohrozenia, rizík a výzy a zároveň z nich vyplývajúce štruktúry, ktoré sú potrebné na reagovanie na ne;
 3. odporúčania principov demokratickej, civilnej kontroly politickej neutrality armády;
- vzájomný vzťah so Strategickou koncepciou NATO nie je záväzný, no napriek tomu je vhodný z nasledujúcich dôvodov:
- výsledný dokument je zrozumiteľný pre zahraničie;
- prispieva k vytvoreniu euroatlantickej bezpečnostnej zóny;
- pomôže prinajmenej pri prvej verzii vyhnúť sa nástrahe prehnanej dĺžky.

Záverečný a úplne posledný poznatok je najsamozrejmejší, no zároveň najzložitejší. Aby „bezpečnostná stratégia“ plnila svoju rolu, musí byť podporovaná aktivity. V opačnom prípade sa stane obyčajným zdrojom papiera. A preto nezáleží koľko teoretických konstatovaní obsahuje. Dôležité je pochopíť, čo daná krajina chce dosiahnuť. Napríklad Poľsko takto postupuje. Vo svojej bezpečnostnej stratégii nevyjadruje len podporu rozširovaniu NATO (BS PR: 3.2.1 a 3.4.2), ale tiež implementuje túto politiku na rozličných úrovniach, v rozličnom čase a na rozličných medzinárodných fórách.

Dakujem za vašu pozornosť.

Diskusia k vystúpeniam E. Yessona, L. Szaba a L. Golc

V. KMEC

Znovu položil otázku pre všetkých prednášajúcich, či dospeli pri analýze dokumentov k záveru, že NATO by sa malo transformovať zo systému kolektívnej obrany na systém kooperatívnej obrany alebo bezpečnosti.

E. YESSON

Je názoru, že je to transformácia z organizácie založenej čisto na obranu proti agresii na organizáciu podporujúcu stabilitu aj mimo územia Aliancie. Je to evolučný proces, ktorý nie je otázkou jedného rozhodnutia a nedá sa jednoducho povedať „aha, v tomto bode sme úplne zmenili zameranie“. Ide o proces, ktorý ovplyvňuje vývoj kríz. Pre Českú republiku je klúčové, že NATO nie je izolovanou organizáciou, ale je spojená s EÚ, ZEU, OBSE, OSN a dôležité

je ako budú tieto organizácie spolupracovať. Z hľadiska ČR je tiež dôležité čo sa stane, ak sa ŽEU spoji s EÚ, pretože dochádza k určitej definícii práce. Petersbergské úlohy sa postupne začleňujú do EÚ. Je potrebné vytvoriť sily schopné plniť tieto úlohy. Je názor, že aj keď sa ŽEU absorbuje do EU, tieto otázky budú stále aktuálne.

L. SZABÓ

NATO sa začalo meniť v roku 1990. Najprv bolo politické stretnutie s bývalými nepríteľmi, potom došlo k spolupráci s bývalými východnými krajinami. Neskôr je rozvíjaná ďalšia spolupráca, a v súčasnosti sú dvere pre vstup do NATO otvorené. NATO sa mení – nie radikálne, ale pomerne rýchlo. Sprvotí sa venovalo iba územnej obrane. V súčasnosti existuje reakcia na krízy, zmenili sa vojenské a politické orgány. Sme svetkami, že sa rodia európske orgány. Myslí si že MR, podobne ako aj neskôr SR, ovplyvnia tvár NATO v budúcnosti.

L. GOLC

Článok 41 Aliancie hovorí, že Aliancia si zachová potrebnú kapacitu na vykonanie svojich misií. Myslí si, že pokrýva oba problémy. Možnosti existujú, len je treba politickú vôľu.

M. STRÁŇAVA

Ocenil spoluprácu s PR, MR a ČR, ktorých predstaviteľia vystúpili v paneli. Pre nás to znamená významnú pomoc. Čo sa týka kolektívnej obrany, ako piliera NATO, nebola spochybnená, rovnako ani myšlienka kooperatívnej bezpečnosti. Pokiaľ sme sledovali rečníkov, na prvotné miesto dávali iné možnosti spolupráce pred použitie sily. Strategická koncepcia NATO, jej politika otvorených dverí, poskytnutie možnosti podieľať sa na bezpečnosti aj pre nečlenské štátu, sú dôkazom zmien.

J. KUČA

Súčasťou bezpečnostnej stratégie je aj transformácia ozbrojených síl. Interoperabilita a operačné využitie sú je aj problémom medzi USA a Európou. Mať sily porovnatelné s NATO znamená pre nás vybudovať nové ozbrojené sily a to bude trvať dlhšie ako desať rokov. Vyžaduje to peniaze, rovnako ako aj účasť na misiách. Pyta sa, ako vo svojich krajinach hľadajú možnosti vyuvať potreby ozbrojených súčasných sil s možnosťami ekonomik a aké zdroje mimo redukcie ozbrojených súčasných sil hľadajú.

P. BARTÁK

Otázka, aký dôraz kladú na rozlišenie medzi bezpečnostnou politikou a bezpečnostnou stratégiou. Je názor, že nie je dobré, ak sa dokument bezpečnostná stratégia sústredí iba na dimenzie koncepcie. Pojem stratégia predstavuje aj konkrétniešie a závažnejšie úlohy než iba bezpečnostná politika. Ak

hodnotíme prostredie, riziká, krízy, urobíme ich prognózu a porovnáme to s možnosťami a zdrojmi, musíme prísť k záveru čo treba zmeniť v súčasnosti a prostriedkoch aby sme hrozobám a krízam účinnnejšie čeliť. Sme štát, ktorý je zatiaľ viac nastavený na staré krízy a ohrozenia, než na tie budúce. Ďalšou otázkou je zaručiť, aby bezpečnostná stratégia bola záväzná. Existuje rad dokumentov, ktoré zostali v trezoroch a neboli pre nikoho záväzné a nikto sa k nim nevracia. V BS SR ukazujeme zájmy SR a ak sa tento dokument prijme, musí byť východiskom pre prípravu ďalších noriem. Aké sú skúsenosti týchto troch štátov, čo sa týka záväznosti týchto noriem? Ako je zaručená ich stabilita aj pri možných zmenách z hľadiska volieb?

E. YESSON

V ČR je momentálne na obranný rozpočet vyčlenených 2,2% HDP, čo je slušné číslo a ambiciozna úloha. Dôležité je však, ako sa tieto peniaze použijú. Vzhľadom na predchádzajúcu neprítomnosť stratégie a premyslenejšej struktúr obrany neboli doteraz peniaze vyčlenované tak, aby sa naplnili požiadavky stratégie, ale úmerne stanoveným prioritám. Priority však boli zamerané na ekonomicke ciele a priemyselnú politiku a nie na koordináciu stratégia na základe analýzy rizík a zájmov. Katastrofálna situácia nastala napríklad v modernizácii armády. Ľudia, ktorí majú nejaké ekonomické záujmy, majú na mysli predovšetkým ciele priemyselnej politiky ako celku, vývozu a investícii, čo ovplyvňuje, že peniaze nejdú na modernizáciu armády. Už niekoľko rokov upozorňujú, že nie sú schopní vynaložiť prostriedky tak, ako by to bolo potrebné z hľadiska misií NATO. Mnohé rozhodnutia nie sú strategicky podložené. Čo sa týka záväznosti bezpečnostnej stratégie a bezpečnostnej politiky ide predovšetkým o transparentnosť a stanovenie zodpovednosti. Parlamentné výbory by mali kontrolovať, ako vláda a ministerstvá plnia stanovené ciele. Ak vláda prináša neprestajné zmeny, musí byť braná k zodpovednosti. O týchto problémoch je potrebné diskutovať a písat aj na úrovni expertov, respektovať odborné posudky. O príprave takéhoto dokumentu, ich význame a prioritách z nich vyplývajúcich musí byť informovaná verejnosc. Tu zohrávajú dôležitú úlohu médiá. Tieto problémy sú zároveň aj otázkou volebnej kampane. Ak sa bezpečnostná politika odkončí od prijatého smeru, je potrebné na to ukázať pri voľbách. Je názor, že v ČR sú tieto problémy málo diskutované a nie sú dostatočne transparentné.

V. KARAFFA

Ak by bolo potrebné ukázať na prostriedky potrebné pre transformáciu a interoperabilitu ozbrojených sil z hľadiska vstupu do NATO, vyžadovalo by to ďalší seminár. Zdroje na armádu sú obmedzené. ČR má podobnú situáciu ako SR. Obe krajinu majú podobné ekonomické potenciály. Keď sa v ČR zapojili do procesu plánovania v NATO, dostali požiadavku na 52 cieľov, v súčasnosti to už je 128 návrhov % tzv. target goals). Tieto návrhy cieľov ozbrojených sil sú podobné cieľom PIP, ale sú veľmi konkrétné. Keď vypriacovali požiadavku na ich implementáciu zistili, že by potrebovali pätkrát viac peňazí, než im umožňuje

rozpočet. Preto urobili systém priorit. O prioritách sa v krajinách NATO veľmi hovorí a je to zložité. Všetky priority sú zahrnuté v dokumentoch. Takéto priority stanovila napríklad vojenská stratégia. Plánovači musia tiež vytvoriť strategický dokument, ktorý má aj politický význam. Ako problematický príklad uvádzá, že predchádzajúca vláda sa zaviazala k nákupu lietadla L-159. Tento záväzok by však poohľal 95% investícii a iba 5% by zostało na iné programy. Je názor, že strategické dokumenty musia byť všeobecné, ale aj dostatočne záväzné. Tak, aby plánovači mohli meniť plány úmerne zmenám situácie. Príkladom je situácia po Kosove, kedy iniciatíva obranej dostatočnosti NATO (DCI) dáva potrenerne náročné požiadavky pre rozvoj ozbrojených síl všetkých krajín.

L. SZABÓ

V Maďarsku sa tiež prejavilo napätie medzi vojenskými požiadavkami a vládou, medzi koalíciou a opozíciou, ale aj medzi ministerstvom obrany a generálnym štábom v tom, ako použiť peniaze a aká má byť ich výška. Príkladom efektívneho prístupu je Veľká Británia, ktorá urobila analýzu využitia peňazí a našla efektivnosť ich využitia. Myslí si, že je možné ušetriť zdroje aj spoluprácou v rámci V-4. Problémom je skutočnosť, že nie sú bezprostredne hrozby a politici venujú viac pozornosti ekonomike a sociálnym veciam. Ďalšou otázkou je zastaraná výzbroj. Interoperabilita v tomto smere bude vyžadovať veľké peniaze. Menia sa aj úlohy ozbrojených síl, klesá ich úloha pri teritoriálnej obrane. Na druhej strane sa objavujú nové misie vyžadujúce novú výzbroj, výstroj, velenie, logistiku. Je potrebný konsenzus politických strán, pretože armády sa nemenia až tak rýchlo, rovnako ako aj bezpečnostná situácia, či možný nepriateľ.

L. GOLC

Úlohy bezpečnostnej stratégie sú schválené v parlamente, čo zaručuje dlhodobý konsenzus. V návaznosti na bezpečnostnú stratégiu idú ďalšie dokumenty, napríklad o rozpočte na dosiahnutie cieľov. Tie však vychádzajú zo stratégie.

Wolfgang Wosolsobe¹⁵

PRÍPRAVA BEZPEČNOSTNEJ STRATÉGIE PRE NOVÉ TISÍCROČIE Z POHĽADU RAKÚSKA

Čo sa týka vojenského pohľadu na preberanú problematiku chcem sa venovať trom otázkam:

1. Aké sú charakteristiky výziev v strednodobom a dlhodobom horizonte,
2. Aké je rakúske chápanie úlohy euroatlantického partnerstva pri vyrovnaní s týmito výzvami,
3. Aké sú hlavné indikátory nového rakúskeho vládneho programu bezpečnostnej politiky.

Charakteristika výziev

Pokiaľ ide o situáciu v Európe, predovšetkým v strednej Európe existuje internacionálizácia rizík. Nedá sa hovoriť o izolovaných rizikách ktorých týkajúcich sa len národnej úrovne a preto iba medzinárodná spolupráca a synergia zdrojov dokážu zabezpečiť primeranú, udržateľnú reakciu na mnohotvaré výzvy, ktorým musíme čeliť. Dôležitým fenoménom je, že výzvy sa diverzifikujú a preto sa scenáre krízového manžmentu stávajú čoraz zložitejšie a komplexnejšie. Za ostatných desať rokov márne v tomto smere mnoho príkladov, predovšetkým na Balkáne. Začali sme s diferencovaným charakterom scenárov, ktoré pokračujú a musia byť dovedené do konca.

Nova situácia má zároveň dôsledky pre národnú bezpečnostnú stratégiu, špeciálne pre ozbrojené sily. Potrebujeme výšiu rôznorodosť, potrebujeme sily schopné reagovať na krízové situácie v rôznom čase a fázach. Potrebujeme nárast pripravenosti. NATO má sily okamžitého nasadenia, rýchleho nasadenia a hlavné sily. Keďže Rakúsko nie je členom NATO, musí sledovať tento vývoj a reagovať naň. Zároveň musíme brať do úvahy výstavbu a dosiahnutie diverzifikovaných znalostí a schopnosti v ozbrojených silách, prípravu kariérneho plánu pre rôznorodý personál tak, aby bol pripravený na nasadenie od klasických vojenských operácií až po CIMIC operácie. Ide o schopnosť úplného prechodu od tvrdej vojenskej operácie, ako ju poznáme z Kosova, až ku skôr policajnému typu operácie ako UNMIL v Kosove. Tomu je potrebné prispôsobiť výcvik, spojenie, spravodajstvo a ďalšie články.

Dovoľte príklad z Rakúska. V apríli sme malí humanitáru operáciu v Albán-

¹⁵ plk. Wolfgang Wosolsobe – riaditeľ sekcie vojenskej politiky Ministerstva obrany Rakúska

sku. Zúčastňujeme sa KFOR operácie v rámci OSN. Medzičim sme mali dve humanitárne operácie v Turecku a v súčasnosti v rámci ďalšej operácie máme niekoľko ľudí v Mozambiku. Všetky tieto akcie sú vo svojej podstate odlišné. Dôsledkom je, že potrebujeme medzirezortnú spoluprácu na vládnej úrovni na to, aby sme zvýšili reakčnoschopnosť procesu krízového manažmentu nielen na úrovni ministerstva obrany, ale aj na vládnej úrovni. Potrebujeme nárašt a zdokonalenie kapacít pre faktické bojové nasadenie. Sú rôzne prístupy k dosiahnutiu týchto kapacít. Skutočnosťou je, že potrebujeme kapacity zvýšiť úmerne variabilnosť situácie. V Rakúsku pritom pôsobí dvojtá výzva. Na jednej strane klesajúci rozpočet nútí minimalizať časť prieľadovanú ministerstvu obrany, zároveň však vplyvom spominanej situácie potrebujeme viac investovať do jednotiek. Potrebujeme lepšie a premyslenejšie organizovanie plánovania, predovšetkým dlhodobých analýz. Neexistuje iba jedna výzva, ako tomu bolo počas studenej vojny. Máme viacväčné (multiface) výzvy, čo si vyžaduje plánovanie. Ďalším fenoménom je rôznosť aktier. Pri riešení problémov pracujú multina- cionálne organizácie, jednotlivé štáty, mimovládne organizácie a to si vyžaduje vyššiu úroveň interakcie na poli informačnej politiky, konzultácií i rozhodovacieho procesu. Musíme prípraviť fudi na rôznorodosť faktorov. Potrebujeme interdisciplinárny proces prijímania rozhodnutí, čo je tiež nové. V predchádzajúcej dobe sme mali proces politického rozhodovania, na základe ktorého bola daná línia plánovania vojenských sil. V súčasnosti je proces politického a vojen- ského plánovania čoraz viac prepojený s ekonomickým plánovaním, príčom vyvstávajú stále novšie analytické a plánovacie procesy. Najväčšou výzvou pre plánovačov je neistota času výstrahy, ako aj posúdenie pravdepodobnosti a charakteru vojenských hrozieb ako základného predpokladu kolektívnej obrany. Tu je hlavná myšlienka úvahy, že jedného dňa budeme súčasťou jedného systému kolektívnej obrany. To súvisí aj s plánovaním ozbrojených sil. Nie je to iba problém kolektívnej obrany, ale aj problém pomeru medzi klasickými vojen- skými silami a silami určenými špeciálne pre nové výzvy. Ide o otázku, aké sily treba držať pre klasickú vojenskú obranu, aké sily držať ako provok zdrojov pre operácie OSN, čo je konkrétné problém Rakúska. Problém zavádzania tejto rovnováhy je politicko-vojenským procesom. Problém je v politickej diskusii a vo verejnej mienke. V Rakúsku je v súčasnej dobe zložité pôsobiť v prospech založenia kolektívnej obrany. Lahšie je uvádzat dôvody v prospech peace-keepingu, CIMIC-u, PSO (operácií na podporu mieru), ale už nie je ľahké uvá- dzáť dôvody pre kolektívnu obranu. Do úvahy musíme brať znížovanie zdrojov a to nielen čo sa týka peňazí. Existuje aj znižovanie zdrojov týkajúcich perso- nálu. Aby sme poslali do zahraničia okolo 1300 fudi, čo skutočne robime, potrebujeme päť až desať krát väčšie množstvo dobrovoľníkov, ktorí sú vybraní na vyslanie do zahraničia. Možnosť výberu a regurtagie však v modernej spoloč- nosti klešá. Ďalej tu existujú technologické požiadavky (komplexnosť). Tieto ve- ci sa nedajú robiť malou krajinou osamote, najmä čo sa týka spojenia a pre- pravy na veľké vzdialenosť, technológií protizvdušnej výstrahy, spravodajstva a podobne. V tomto smere máme iba veľmi úzky rozsah a dosah.

Rakúske chápanie euroatlantického partnerstva pri členení novým výzvam

V Rakúsku je vcelku jasne chápana kolektívna obrana v rámci NATO, ale nie je celkom jasné predstava či a ako to zaradiť do EÚ. Ďalej existuje otázka stanovenia jasne definovanej úlohy NATO a Európskej bezpečnostnej a obrannej poli- litiky / ESDP/, respektívne určenia aká má byť úloha NATO a aká EÚ. Tu je potrebný dialóg medzi EÚ a NATO, čo Rakúsko mimoriadne podporuje. Základnou príčinou tejto horlivosti je snaha, aby sme boli zahrnuti do plá- novacieho procesu a do informačného toku NATO, ako aj do budúcich operá- cií EÚ pokiaľ možno od počiatčiatočného momentu. V súčasnom procese diskusi- sie vidime potrebu definovať spojenie medzi EU a NATO. Viete, že nie všetky európske krajinysú za takéto riešenie. V Rakúsku je nám jasný narastajúci po- diel krízového manažmentu v európskej bezpečnostnej a obrannej politike. Ho- vori sa o prechode NATO od kolektívnej obrany k širšiemu záberu, kde veľká časť tejto úlohy by mala byť prevzatá Európu. Musíme definovať potrebu kre- atovať dostatočné kapacity tak pre vojenskú, ako aj pre civilný krízový manažment v rámci európskej bezpečnostnej a obrannej politiky. Cítime potrebu oboch, ale pravdepodobne bude potrebná iná organizácia. Narastá potreba civilného krízového manažmentu, ale asi by nebolo dobré integrovať celý civilný krízový manažment do európskeho vojenského štábu. Napriek tomu však podčiarku- jeme potrebu civilného krízového manažmentu. Chceme dosiahnuť kapacity a politickú vôleň na zvládanie výziev spolu s transatlantickými partnermi. Čo chceme robiť spolu, to by sme aj mali robiť spolu. Ide o „tri D“, ktoré sú hlav- nou ideou Washingtonu a pozície USA v európskej bezpečnosti a obrane. Na- koniec ide o zahrnutie čo najväčšej možnej časti Európy do tohto bezpeč- nostného rámcu. Myslim si, že s rozširovaním EÚ a NATO bude Rakúsko členom primeraného európskeho bezpečnostného systému, v ktorom bude tak NATO ako aj EÚ.

Nový vládny program a bezpečnostná politika

Základným problémom je garantovanie spoločnej asistencie v rámci euró- pskych zmlúv. Ide skôr o politickú otázkou vládneho programu. Podobne ako spo- míval maďarský kolega L. Szabó otázkou konzenzu v Maďarsku, aj v Rakúsku sme mali v ostatných troch mesiacoch dlhé rozhovory medzi socialistami a konzervativcami pri formovaní novej vlády. V konečnej fáze negociačii socia- listi preukázali ochotu zaradiť bezpečnostnú otázkú pri rozhodovaní o NATO, ale pod jednou podmienkou. Tou je skutočnosť, aby bola do úvahy brána európska garancia vzájomného systému. Liberálno-konzervatívna vláda prijala tento bod socialistov do vládneho programu. Je potrebné zaoberať sa aj mož- nými alternatívmi a rozhodnúť do konca francúzskeho predsedenstva v EÚ, to znamená do konca roku 2000. Ak sa do zmluvy o EÚ nezačlení článok po-

dobný článku 5 Washingtonskej zmluvy (to je pravdepodobné), bude potrebné začať s otvorením iných alternatív a hlavnou alternatívou je NATO. Paralelne s tým bude preto potrebné prehodnotiť neutralitu a povedať jasne, že koncept neutrality nemá miesto v európskej bezpečnosti (pokiaľ bude rozsah a dosah európskej bezpečnosti definovany – zatiaľ tomu tak nie je). Neutralita nebude môcť byť pri scenároch v centrálnej Afrike a centrálnej Ázii. Je však potrebná vysiať podporu obyvateľstva. Pri novej vláde máme okolo 54-%percentnú podporu v prospech NATO, čiže mohli by sme vyhrať referendum. Ale pre zmenu neutrality, čo je špecifický problém Rakúska, to nestačí. Na rozdiel od Finska a Švédska má Rakúsko ústavnú neutralitu a pre zmenu je potrebná dvojtretinová väčšina. Znamená to, že potrebujeme aj socialistov, lebo zelení budú fažko súhlasiť tak s NATO ako aj so zmenou neutrality.

V závere, vracajúc sa k téme dnešného seminára, nahliadнем do našich vzťahov s NATO. Rakúsko je v Partnerstve za mier, momentálne sa diskutuje o treťom cykle PAPR a v procese akceptácie je 50 partnerských cieľov. To je však technická záležitosť. Dôležitejšou je politická otázka, či sa má Rakúsko pripraviť na zvyšený dialóg s NATO, alebo na priatie participácie v MAP. Ak však Rakúsko chce seriózne začať s MAP, pre ziskanie súhlasu USA, ale aj NATO ako celku, bude potrebná revízia neutrality.

Oleksandr Suško¹⁶

OTÁZKY BEZPEČNOSTNEJ STRATÉGIE UKRAJINY – POZNATKY A SKÚSENOSTI

Som predstaviteľom Centra pre mierovú a zahraničnú politiku a politiku konverzie. Nie súme štátne úradníci, nepripravujeme bezpečnostnú politiku Ukrajiny, ale pokúšame sa ju ovplyňovať ako mimovládna organizácia, ktorá úspešne využíva poznatky a skúsenosti vysoko kvalifikovaných expertov z tejto oblasti. Máme veľmi malý štáb, ale spolupracujeme s externými expertmi. Sú to štátne úradníci, politici, vedci a žurnalisti, ktorí sa touto problematikou zaobävajú. Je to určitým druhom politickej sociológie, ktorá nám pomáha sledovať hľavé postoje politikov.

Ukrajinský pohľad na problém európskej bezpečnosti odráža dôležitosť rysy politického a sociálneho vývoja našej krajiny počas predchádzajúcich rokov. Otázky zahraničnej a bezpečnostnej politiky, definícia stratégie medzinárodnej bezpečnosti krajiny úzko súvisia s problémom vnútorného vývoja. Rovnako sa to týka našej vojenskej politiky. Štátne inštitúcie, ktoré sú zadovolené za bezpečnostnú politiku, sú pod reštriktívnym tlakom sociálno-ekonomických problémov a špecifického konania vládnucej elity ako takej. Reputácia Ukrajiny netrší preto, že by mala nespravne zahranično-politicke smerovanie, ale kvôli zložitosti jej vnútorného vývoja, kvôli neschopnosti formulovať a presazovať záujmy politického národa patriaceho do Európy.

Ako predstaviteľ Centra pre mierovú zahraničnú politiku a politiku konverzie Ukrajiny musím staťať hľavne na výsledkoch výskumov a expertných vyjadrení našho centra, ale bez popierania iných zdrojov. Napriek súčasným problémom, nie je výber smeru do Európy pre našu krajinu zhodou okolností, ale jedinou možnou cestou prežiť ako politický celok. Bezpečnostná stratégia, ktorá by smerovala mimo priestoru Európy nie je pre nás prijateľná. A to je naša silná pozícia. Chcel by som vyslovíť svoj názor na mechanizmus kreovania strategického smerovania Ukrajiny v oblasti bezpečnosti, o legálnom a tieňovom vplyve na tento proces diferentných faktorov a tiež o mieste a role mimovládnych organizácií v tomto procese.

Jedným z hlavných problémov našej transformácie je nedostatok stálej podpory reform. Len okolo 30 – 40 % obyvateľov úplne podporuje prozápadnú orientáciu. Ale kto sú títo ľudia? Podľa našich štúdií je to intelektuálna elita, študenti, právici, politici a ďalší predstaviteľia najaktívnejšej, najkvalifikovannejšej

¹⁶ Oleksandr Suško, Ph.D. – riaditeľ monitorovacieho programu Centra pre mier, konverziu a zahraničnú politiku Ukrajiny

a najperspektívnejšej skupiny spoločnosti. Problémom je, že tam nie sú stabilné a vyvíjajúce sa kanály vplyvu. Tie sú prezentované len v staršej civilnej societe. Keď skúmame ukrajinskú bezpečnostnú politiku, stretávame sa s rozdielnymi praktickými imperatívnymi parlamentom, výkonnej moci a autoritativnými biznismenmi. Ale Ukrajina je krajinou s rozsiahlymi kompetenciami inštitútu prezidenta. V strednej a východnej Európe je teraz populárnejší parlamentný model a Európania pozierajú na nás politickej model s takým, jemne povedané, podznením na nebezpečenstvo autoritárstva. Teraz už je autorita prezidenta najsignifikantnejšou silou v definovaní štátnej politiky v oblasti bezpečnosti. Táto autorita je vyjadrená prostredníctvom štruktúry Rady národnej bezpečnosti a obrany a profilových ministerstiev.

Oficiálna bezpečnostná stratégia Ukrajiny môže byť hodnotená ako konceptuálne proeuropska, ale prakticky reaktívna („multivektorová“). Ukrajinská moc pôsobí reakčne na rozdielne faktory, take ako napr. nezávislosť od Ruska, či postupne sa presadzujúci príťaživosť európskych inštitúcií apod. Takéto chybne vnímanie ukrajinských bezpečnostných otázok spôsobujú reaktivnosť samotnej politiky. Napríklad mnoho západných a polských expertov (podľa prieskumov našich kolegov z Ukrajinského centra pre ekonomické a politickej štúdie) poukazuje na ruský vplyv na Ukrajine. V tom istom čase mnoho ruských expertov považuje Ukrajinu za „bábiku západu“. Samozrejme, Ukrajinu sa nachádza medzi dvoma veľkými vplyvnými centrami (nezahrnujúc heterogénne regióny Čierneho mora a Baltiku). Rusko sa pokúša využiť našu nečinnosť na obnovenie jeho „historickej“ sféry vplyvu. Nová obranná stratégia Ruska nevyzerá mierovo. A to je nás reálny problém. NATO sa stalo jedinou štruktúrou schopnou poskytnúť a garantovať európsku bezpečnosť. Ukrajina v súčasnosti neproklamuje vstup do NATO ako svoj cieľ. Nie je to teraz pre nás reálny cieľ z dôvodu jasne viditeľných vnútorných faktorov. Ukrajina nemôže zásadne zvýšiť svoj vojenský rozpočet. Ale zároveň je politickej elitou Ukrajiny vyjadrený zámer vstúpiť do NATO v budúcnosti.

V expertnom zisťovaní sme položili otázku: „Priority Ukrajiny pre kooperáciu s NATO?“ Najčastejšou odpovedou (61 % v marci 2000) bola: „Pripraviť predpoklady pre vstup Ukrajiny do NATO.“ A len 6 % expertov si myslí, že „Ukrajina nepotrebuje budúcu spoluprácu s NATO.“ Spolupráca s NATO je jedným z najdôležitejších národných záujmov Ukrajiny. Naša participácia v programe PIP je dobrým krokom pre budúce zahnutie do európskeho bezpečnostného systému.

Čo predstavuje hlavné hrozby pre tento systém z našho pohľadu? Okrem dobre známych je ešte jedná, ktorá nie je dôležitá len z pohľadu Ukrajiny. Mám na mysli začatie dezintegratívneho procesu v regióne strednej a východnej Európy. Je nepochopiteľné, prečo naši susedia zavádzajú vizový režim pre Ukrajinu, alebo je to znak vytvárania novej deliacej čiary, novej jemnej opory v Európe a to je nebezpečné. Integratívny proces v stredo-západnom európskom prestre se nemal prebiehať na úkor stredo-východných kontaktov a integrity.

Tu sú nejaké myšlienky, ktoré môžu byť považované za ukrajinský názor. Možno nie sú originálne, ale pre nás sú veľmi dôležité:

1. Bezpečnostná stratégia v Európe musí byť budovaná na multiúrovňových principoch. Rozdielne úrovne štandardov a požiadaviek musia byť prispôsobené schopnostiam jednotlivých štátov a nevylučovať tie, ktoré sú menej úspešne v dosahovaní ekonomickej prosperity;
2. Bezpečnostné a integračné stratégie rôznych inštitúcií (NATO, EÚ, ZEÚ) musia byť vzájomne konzistentné. Nemali by byť nekonzistentné politiky a rozchodnutia rôznych európskych štruktúr;
3. Hlavným ohrozením európskej bezpečnosti je možnosť vytvorenia marginálnych zon počítač hranic európskeho spoločenstva. Aby sme sa tomu vyhli, je potrebné implementovať mnohostrannú politiku otvorenosti a transparentnosti. Hranica rozširujúcej sa Európu nemôže byť „tvrdou“ hranicou.

Je jasné, že nemôže existovať demokratická Ukrajina mimo Európu a Európa sa nemôže cítiť bezpečná bez Ukrajiny. Mohli by sme vypracovať naše spoľočné ciele podporujúce to, čo robíme dnes.

Berúc do úvahy pomaly rozvoj inštitúcií občianskej spoločnosti na Ukrajine, mnohé mimovládne organizácie plnia vysvetľujúcu misiu, funkciu akéhosi prostredníctva medzi autoritami a spoločnosťou. Ukrajinské mimovládne organizácie hľadajú stabilné kontakty v okolitom svete s cieľom informovať a získať podporu našich zahraničných partnerov.

PRÍPRAVA BEZPEČNOSTNEJ STRATÉGIE PRE NOVÉ TISÍCROČIE – POHĽAD SLOVENSKA

Dámy a páni,

hneď na začiatok uvediem, že Slovenská republika na rozdiel od predchádzajúcich členov v súčasnej dobe nemá dokument, ktorý by mal charakter bezpečnostnej stratégie, či už v kvalitatívnych alebo kvantitatívnych vymedzeniach ako sa o nich doteraz rozprávalo. Ja preto upriamim pozornosť do niektorých oblastí, ktoré sa bezprostredne dotýkajú poznatkov z prípravy tohto dokumentu a potom v závere by som chcel povedať krátku charakteristiku návrhu Bezpečnostnej stratégie SR.

Moje vystúpenie pôdej, po takej, povedal by som, logickej úrovni pre pochopenie a zjednodušenie vnímanie. V prvom poradí by som sa chcel venovať definovaniu spoločenskej potreby. Je jasné, že pokiaľ takýto dokument v Slovenskej republike neexistoval, bolo potrebné vlastne zvážiť nutnosť rozpracovania. Keď sme sa nad touto otázkou zamýšľali, tak skutočne vystúpili do predia v priebehu roku 1998 a 1999 určité nové aspekty, na ktoré bolo potrebné reagovať. Predovšetkým nastala zásadná kvalitatívna zmena politicko-bezpečnostnej situácie SR. Je to zrejmé, bolo o tom hovorené, traja naši susedia sa stali členmi NATO a dnes SR podstatnou časťou svojich hraníc susedí so štátmi, ktoré patria do transatlantických štruktúr. Ďalším impulzom na premýšľanie o potrebe vypracovania takéhoto dokumentu boli i nová metodológia vnímania bezpečnosti, definovaná na washingtonskom summite. To boli objektívne stavy, ktoré nás postavili pred úlohu zvážiť, definovať alebo ako my hovorime redefinovať ciele a priority SR. V neposlednom rade treba povedať, že zmena spoločensko-politickej situácie v SR po voľbách v roku 1998 bola vlastne tým rozhodujúcim impulzom na to, aby sa táto spoločenská potreba mohla premetnúť do spoločenskej objednávky. Už tu bolo naznačené hneď na úplnom začiatku nášho seminára, že v programovom vyhlásení súčasnej vlády bola medzi prioritné úlohy v oblasti obrany štátu zaradená i otázka plnohodnotného členstva v Severoatlantickej alianci, ktoré považujeme za najoptimálnejší spôsob zaručenia bezpečnosti. Okrem iného, v programovom vyhlásení vlády boli definované základné úlohy. Na prednom mieste bola potreba vypracovať ucelenú bezpečnostnú a obrannú stratégii štátu. A samozrejme ďalšie na to navážujúce postupnosti, dokumenty systému obrany štátu, reformy ozbroje-

ných sil a príprava hospodárstva štátu. Jednoznačne bola definovaná potreba vypracovať kvalitatívne nové pohľady, nové prístupy v oblasti zaručenia bezpečnosti SR v novom prostredí. Aké boli východiská? Predovšetkým pokiaľ ide o existenciu zákonov, teda právnych noriem. Už tu bolo naznačené, že Ústava SR a nadväzujúce zákony k otázkam obrany a bezpečnosti štátu neriešia toto dostatočne a nedávajú nám dostatočnú právnu oporu na efektívne rozpracovanie systémových otázok, ktoré pred nami stojia tak ako boli nadefinované v programovom vyhlásení našej vlády. Sme si vedomi toho, že veľa právnych noriem, vela zákonov má dvadsať a možno aj viacročnú história a z hľadiska ducha nezodpovedajú, ani po viacerých novelizáciach, ani súčasnej Ústave ani súčasnej situácii. Dokonca problémy nám spôsobujú niektoré právne normy, ktoré sme prijali v roku 1993, ktoré vzhľadom na obmedzenia, ktoré dáva Ústava nemôžu riešiť celkovo systém a v podstate sa zaobrajú čiastkovými problémami a už dnes sa prejavujú niektoré nedostatky týkajúce sa koncipovania úloh, zloženia a poslania ozbrojených síl a niektorých ďalších aspektov. Čiže z toho vyplývala potreba úpravy aj v oblasti zákonov, akýsi nový súbor právnych noriem, ktorý by riešil problematicu bezpečnosti a obrany štátu.

V oblasti koncepcívnych dokumentov je zrejmé, že SR vznikla od roku 1993 a že sa akosi nesedelo so založenými rukami. V podstate boli vypracované tri základné dokumenty, ktoré spĺňajú viac menej určité charakteristiky dokumentov koncepcívneho charakteru pre oblasť bezpečnosti a obrany štátu – Základné ciele a zásady národnej bezpečnosti SR (prijaté parlamentom v roku 1996), Obranná doktrína SR (schválená parlamentom v roku 1994) a Národná obranná stratégia SR (schválená v roku 1996). Z hľadiska času, ktorý uplynul i z hľadiska obsahu týchto dokumentov a charakteru zmenených podmienok bolo zrejmé, že tieto dokumenty už nespĺňajú úlohu strategických dokumentov pre súčasnú a budúcu obdobie. To znamená, že bolo potrebné vykonať revíziu a na základe tejto rozhodnutie o vypracovanie dokumentov strategického charakteru – Bezpečnostnej stratégie SR, Obrannej stratégii SR a Vojenskej straté-

Pokiaľ ide rovinu personálnej, či intelektuálnej prípravenosti, je zrejmé, že z tohto hľadiska nebolo na Slovensku po rozdelení vybudované dostatočne pedagogické a praktické zájazme pre problematicu bezpečnosti a obrany štátu. Neboli jasne definované vzťahy medzi prezidentom, parlamentom a vládou v otázkach bezpečnosti a obrany štátu.

No a v neposlednom rade sme nemali skúsenosti z prípravy takéhoto širokého, skutočne nadreゾortného dokumentu, akým je dokument Bezpečnostná stratégia SR. Z tohto stavu potom vyplývali konkrétné metódy, ku ktorým sme sa potom postupne dopracovali. Pokiaľ ide o metódy práce, ide predovšetkým o otázkou analýzy. Je zrejmé, že keď sa u nás nenachádzali určité kapacity, tak sme potrebovali sústrediť pozornosť trebás na skúsenosti maďarských kolegov, štúdium a analýzu dokumentov niektorých členských štátov Aliancie, našich susedov a niektorých ďalších. Tam sme dochádzali k tomu, že nie každý štát má rovnako vyjadrené svoje bezpečnostné priority. Druhou takou zásadnou metó-

¹⁷ pík. Marián Božík – vedúci oddelenia obrannej politiky odboru obrannej politiky, sekcie obrannej politiky a obranného plánovania Ministerstva obrany Slovenskej republiky

dou práce boli konzultácie a tu už niektoré otázky boli pertraktované pokiaľ ide o spoluprácu s Českou republikou, Maďarskom, Poľskom, Dánskom, USA. Predpokladáme, že budú ďalej pokračovať na bilaterálnej úrovni. Komisia generálnej Garrett sa sem pridie myslím 13.-14. apríla. Tá bude o týchto otázkach s nami rovnako diskutovať. Rôzne semináre, ktoré sme organizovali k obranným stratégiam a rokovanie expertných týmov, ktoré som už naznačil. Potiesňaná bola i metóda práce, ktorá sa dá nazvať nadrezová spolupráca. Vytvorila sa medzi-rezortná komisia zložená so zástupcami všetkých ministerstiev. V rámci jednotlivých rezortov sa vytvorili aj také, povedal by som, pracovné skupiny, ktoré pracovali s príslušnými časťami bezpečnostnej strategie, ktoré sa ich vecne dotýkali. Veľmi si väzíme toho, že v priebehu prípravy bezpečnostnej stratégie sa veľmi zintenzívnia dvojstranná spolupráca s ministerstvom zahraničných vecí a že sa zintenzívnia aj komunikácia s poslancami nášho parlamentu. No a ne-zabudli sme ani na také formy spolupráce, akou je spolupráca s mimovládnymi organizáciami, koniec koncov i dnešný seminár je svedectvom toho, že využíva-mo potenciál, ktorý existuje v našim nadáciách, našich inštitúciach, ktoré sa predmetnou problematikou zaoberajú. Dokonca v niektorých oblastiach sa vy-tvorili možnosti i pre akúsi zmluvnú spoluprácu medzi s týmito jednotlivými inšti-túciami. Toľko snáď na úvod a teraz k samotnému dokumentu.

Bezpečnostná stratégia predstavuje v našom ponímaní základný koncepcívny strategický dokument, ktorý zabezpečuje, alebo vytvára systémové predpoklady pre zaručenie bezpečnosti, resp. zaručenie bezpečnosti Slovenskej republiky v období prechodu od individuálneho ku kolektívnému modelu. Pri konštrukcii obshajovej štruktúry sme skutočne vychádzali z toho, aby sa vyjadria určitá dyna-mika a odstup od všeobecného ku konkrétnejšiemu. Je to prvá bezpečnostná stratégia, ktorú Slovenská republika vlastne vytvára, preto bolo našou povin-nosťou a myslím si, že nájde to svoje opodstatnenie, v preambule definovať to, čo vlastne touto bezpečnostnou stratégiou chceme dosiahnuť. Dôvody a vý-chodiská jej prípravy, ktoré sme, čo chceme, kam smerujeme a ako sa tam chce-me dostať. Zvýrazní sme tam aj samotný charakter dokumentu, že je politický, otvorený, verejný a z hľadiska definovania záujmov Slovenskej republiky ako jej dlhodobý dokument. Pokiaľ tu bola diskutovaná i miera záväznosti alebo nezá-väznosti takéhoto dokumentu, myslím si, že i mieru záväznosti sme v tomto do-kumente naznačili a to v tom, že by mal byť záväzny z hľadiska prípravy ďalších koncepcívnych dokumentov a východiskom pre prípravu príslušných právnych no-riem z hľadiska svojej nadčasovosti. Ak by nebola žiadna miera záväznosti, po-tom by sme si mohli položiť otázku a pochybovať o zmysle a poslaní. No a zároveň sme chceli týmto dokumentom osloviť skutočné aj občanov, nielen vládne inštitúcie, ale oslovíť aj našich priateľov v zahraničí, inštitúcie, ktoré sa vecne s týmito problémami zaoberajú. Prvou základnou kapitolou, ktorá vlastne vychádz-a z metodológie strategickej koncepcie Aliancie, bolo definovanie bezpečnostného prostredia a Slovenska v ľom. Zohľadnili a zobecnili sme tam globál-ne aspekty z hľadiska globalizačných procesov, z hľadiska pozitívneho trendu, ktorý globalizácia prináša na jednej strane, z hľadiska pokroku a spolupráce, ale

na druhej strane globalizácia, ktorá prehlujuje nerovnomernosť svetového poli-tického, ekonomickejho i sociálneho rozvoja, čo vyvoláva určité napäťia, určité ri-ziká, určité ohrozenia. Venovali sme sa tam aj európskym aspektom, ktoré sú nám blízke z hľadiska definovania základného očakávania Slovenskej republiky v európskom bezpečnostnom systéme. Veľmi intenzívne nás zaujíma a zadefinovali sme úlohu stredoeurópskeho priestoru, ktorým sme obklopení a kde sa nachádzame, kde teda považujeme za rozhodujúce transfér stability, ktorý je da-ný rozširovaním Aliancie do strednej Európy. Z toho nám vyplýva vlastne zhod-notenie bezpečnostného prostredia a postavenie Slovenskej republiky ako ma-leho štátu, štátu s obmedzenými ľudskejmi zdrojmi, ekonomickými zdrojmi, v niektorých oblastiach dosť závislým na určitých energetických alebo surovinových zdrojoch, naviac pochádzajúcich z ešte nestabilných oblastí. Už toto sa-motré zadefinovanie Slovenskej republiky v podstate spečatio nás a osud a po-trebu, že sme odsúdeni, v tom dobrom slova zmysle, na aktívnu spoluprácu či už v ekonomickej, politickej rovine tak i v bezpečnostnej oblasti. Narazili sme na jeden problém, ktorý sa týka riešenia otázky potrieb a záujmov Slovenskej republiky. Dopolos takto konkrétny neboli záujmy a potreby SR definované. Ho-ci boli naznačené v predchádzajúcom dokumente - Základné ciele a zásady ná-rodnej bezpečnosti SR, zavažovali sme naďako a akým spôsobom by sa mali v tomto dokumente odrazil. Nakoniec sme vychádzali z toho, pre koho je táto stratégia vlastne určená, to znamená, že nadefinovaním záujmov Slovenskej re-publiky, ako priority najvyššej dôležitosťi, charakter tohto dokumentu sa veľmi vý-razne posunie smerom k týmu najvýznamnejším dokumentom štátu. V podstate bude „zavesený“ alebo pričlenený až k Ústave SR.

Teraz pokiaľ o tie záujmy SR. Zvažovali sme záujmy občana, záujmy spoloč-nosti, záujmy štátu, pre koho je vlastne táto stratégia určená. Zvolili sme ten in-tegrujúci prístup, že skutočne táto stratégia musí vydávať ako záujmy predo-všetkých občana, tak záujmy a potreby spoločnosti, tak i samotného štátu. Využili sme i v tomto metodológiu vnímania tohto problému v strategickej koncepcii a máme rozčlenené záujmy na životné záujmy, ktoré by som povedal sú ele-mentárne pre prežitie a zachovanie vlastného štátu ako celku, zachovanie života a slobod občanov a zachovanie demokratického rozvoja našej spoločnosti a po-tom záujmy nižšieho rádu akoby dôležitosť, ktoré napomáhajú realizácii týchto základných životných záujmov. Pokiaľ ide o ďalšie tie časti, ktorá sa týkajú bez-pečnostné výzvy, rizík, ohrozenia, o tých tu bolo veľa hovorené, pretože v mno-hom odrážajú aj naše prístupy, práve tú strategickú koncepciu a my pokiaľ ide o výzvy, skutočne ich vníname ako historickej šance, ktoré SR nesmí preme-škať. Nesmie premeškať už to čo už jedenkrát premeškala v minulých rokoch a dneska máme s tým dosť veľké problémy. Pociťujeme výzvu zapojiť sa do glo-balizujúcich procesov, ktoré prebiehajú vo všetkých týchto úrovniach, byť aktívnym pokiaľ ide o otázky udržiavania mieru, bezpečnosti, stability a to nielen v regio-ne, v Európe ale i v celosvetovom meradle. Máme záujem zapojiť sa do takých výziev a do takých príležitostí, ako je rozvoj demokracie v Európe a vo svete. Po-kiel ide o samotné riziká a ohrozenia, vychádzali sme z metodológie strategickej

koncepcie Aliancie a možno i niektoré poľské, či maďarské skúsenosti, o ktorých tu bolo hovorené, sú v našom dokumente zrejmé. Máme zadefinované rizíka od globálnej vojny cez regionálne krízy, nekontrolovanú migráciu, medzinárodný organizovaný zločin a terorizmus, kriminalizáciu spoločenských vzťahov konkrétnie v našej spoločnosti, spomínaná závislosť na nestabilných energetickej a surovinových zdrojoch, ale máme aj veľmi špecifické riziko, ktoré nazývame zatiaľ demografické a ktoré je spojené so zhoršením kvality populácie, so starnutím násloho obyvateľstva, znížením produkcie schopnosti, znižením úrovne vzdelenosti, výchovy a z toho vyplývajúcich dôsledkov.

Záverečnú časť našej bezpečnostnej stratégie sme venovali stanoveniu cieľov bezpečnostnej politiky SR, základných zásad v tej dimenzii, o ktorej hovoríme, zahraničná, obranná, vnútroberezcnosť, sociálna, ekonomická, environmentálna a definovali sme kvalitatívne požiadavky na bezpečnostný systém SR, pokiaľ ide o jeho funkčnosť, pokiaľ ide o sústredenie všetkých sil, prostriedkov a mechanizmov, ktoré by mali eliminovať, predchádzať alebo likvidovať tým ohrozeniam, rizikám, o ktorých sa hovorí v predchádzajúcich častiach. Čiže ide vyjadreniu akéhosi integrovaného, vnútorného systému riadenia a výkonných prvkov, ktorý by mal zabezpečovať funkčnosť a v konečnej rovine i zaručenie bezpečnosti SR spinením jej integračných cieľov a záujmov.

Pokiaľ ide o ďalší osud bezpečnostnej stratégie, bolo to už naznačené, predpokladáme k tomuto dokumentu uskutoční v priebehu mesiacov apríl a máj verejnú diskusiu s cieľom sprístupniť ho každému občanovi, ktorý to prejavi záujem. Chceme organizovať rôzne diskusné fóra, semináre, chceme využiť masovokomunikačné prostriedky no a následne po verejnej diskusii upraviť dokument a predložiť ho do procesu schvaľovania. V júli do vlády a v septembri tohto roku do parlamentu SR.

Ešte snáď jedna poznámka na záver. Priprava tohto dokumentu je časovo i funkčne zviazaná s prípravou tých zásadných právnych noriem, o ktorých tu už bolo hovorené, ku ktorým sa ešte môžeme dostať, predovšetkým Ústavného zákona o bezpečnosti, ktorý by skutočne mal vytvárať akysi právny rámc pre celú túto oblasť. Tofko som považoval za potrebné povedať, dámy a páni, z hľadiska našich poznatkov, verim, že pokiaľ budú otázky, v diskusii môžeme sa k niektorým problémom detailnejšie vrátiť.

Diskusia k vystúpeniam W. Wosolsobe, O. Suška a M. Božíka

V. KMEC

Na Slovensku sa niekedy zbytočne kritizujeme. Boli u nás pracoviská, ktoré sa venovali bezpečnostnej problematike, nestáli sme v začiatkoch prípravy oficiálnych materiálov na nule.

V. KARAFFA

Otzážka na plk. Božíka, čo sa týka predstavy stratégie o troch stupňoch (bezpečnostná, obranná, vojenská) V Českej republike dospeli po diskusií k názhou, že trojstupňový systém dáva možnosť duplicity až triplicity. K tomuto záveru dospeli aj iné krajinu. Akú máte predstavu o rozdielne medzi týmito troma dokumentmi.

L. SZABÓ

Otzážka na cieľ stratégie SR. Je stratégia pripravovaná ako dokument nezávislej krajiny obkolesenej NATO a EÚ krajinami, alebo je ideia, že dokument sa bude vylepšovať v rámci priblížovania sa k NATO. Podľa jeho názoru do dvoch rokov budeme musieť dokumenty prepracovať z hľadiska priblížovania sa k NATO, preto si myslí že sa nemusíme ponáhľať.

B. ORAVA

Pretože odborníkov pripravujúcich dokument „Bezpečnostná stratégia SR“ bude čakaf pri pripomienkovaní aj politickej pohľad, chce prezentovať svoj názor, že v súčasnosti je SR na vrchole destruktívneho konfliktu politickej elit. Preto si myslí, že konsenzus nie je na dosah a sme v období, kedy bude politicky fážká práca pri schvaľovaní tohto dokumentu. Musíme využiť materiál schválený vládou o podpore vstupu do NATO spolu s prípravou bezpečnostnej stratégie. Diskusia v mimovládnych organizáciách a parlamente bude zložitá.

M. BOŽÍK

Hľadáme optimálny spôsob, ako pripraviť dokument bezpečnostná stratégia. V charaktere bezpečnostnej stratégie SR je vytváraný širší rámec pre to, aby sa politickej elity doholi. Boli to práve elity, ktoré zadali túto objednávku. My sme ju realizovali do určitého štadia, od ktorého nastáva už ich zodpovednosť. Existuje napríklad vplyv ústavnej väčšiny na doňahtenie toho úsilia do úspešného konca. Nešťastím SR je, že sme vefakrát pripravovali materiály, ktoré sa nepodarilo presadiť. Bezpečnostná stratégia SR vyjadruje základné veci pre orientáciu a smerovanie štátu. Ak nebudem schopný dohodnúť sa na tomto širšom dokumente, bude problém dohodnúť sa na ďalších. Schválením bezpečnostnej stratégie môžeme signalizať svetu nezvratnosť procesu, ktoré v SR naštartovali. Myslim si, že konštrukcia dokumentu je taká, že predvída členstvo v NATO a rátame aj s určitým výjom a revíziou tohto dokumentu. Mohol by byt hodnotený napríklad správou premiéra v parlamente. Čo sa týka počtu dokumentov, týkajúcich sa bezpečnosti a obrany, súhlasí, že väčšina štátov má dva dokumenty – bezpečnostnú a vojenskú stratégiju, niekde je bezpečnostná a obranná stratégia skĺbená do jedného dokumentu. My sme vychádzali z vizie vytvoriť bezpečnostnú stratégiu širšie, „mäkkie“ prostredie tak, aby mohol byť dosiahnutý konsenzus v rozhodujúcich otázkach. Nejdeme napríklad do tých detailov ako stratégia USA. Obranná stratégia v časovej nadávznosti reaguje hlavne na to, že nemáme vyriešený systém obrany štátu. Tu je potrebné

podrobnejšie rozoberať obrannú dimenziu bezpečnostnej politiky a bezpečnostnej stratégie. Vojenská stratégia SR je zameraná na ozbrojené sily, ich prípravu a spôsobilosť. Je možné, že v priebehu času % nevieme odhadnúť, či to budú dva, alebo štyri roky- záleží to na integračnej dynamike) obranná stratégia z tejto triády vypadne a budú iba dva dokumenty.

V. KMEC

V dokumente bezpečnostná stratégia SR sa objavuje termín „priprava dokumentov na prechodné obdobie“ do vstupu do Aliancie. Toto je však už definované v starom dokumente „Obranná doktrína SR“. Súhlasi s názorom L. Szabá, že sa možno zbytočne ponáhľame s pripravou týchto dokumentov.

S. MANGA

V SR bolo doteraz problémom, že priprava mnohých potrebných dokumentov bola odkladaná. Faktom je, že niekde musíme začať a bezpečnostná stratégia môže byť východiskom. Čo sa týka obrannej doktríny, bolo uvedené, že po dvoch rokoch, alebo po zásadnejšej zmene bezpečnostnej situácie pristúpime k novelizácii, prípadne revíziu dokumentu. Čo sa týka triády stratégii, vláda SR pôvodne uvažovala, že bude len bezpečnostná a vojenská stratégia. Bezpečnostná a vojenská stratégia sú považované za operačné (pod operačnými prvkami myslím prvky činnostné a nie priestor medzi strategickým prvkom a bojiskom) a nie silovo-rozvojové stratégie. Obranná stratégia je chápana ako silovo-rozvojová, pretože nám absentujú prvky, ktoré by mali zaručiť bezpečnosť. Ak splníme úlohu, že na filozofii silovo-rozvojovej vytvoríme fungujúci systém národnej bezpečnosti a v ňom prvky, ktoré ošetrojú oblasť obrany, môže byť obranná stratégia v rámci novelizácie dokumentov bezpečnostná a vojenská stratégia zaradená v nich. Ak to spojime s procesom obranného plánovania a budeme tieto dokumenty hodnotiť v určitých časových intervaloch, budú možné zmeny.

Paul Malessa¹⁸

NOVÁ STRATEGICKÁ KONCEPCIA NATO – NÁZNAKY PRE EUROPSKU OBRAНU

Dámy a páni,

úvodom chcem povedať, že je pre mňa veľkou cťou hovoriť dnes pred týmto medzinárodným audítoriom. Som vám veľmi vdáčný, že ste mi poskytli možnosť predniesť nemecký pohľad na novú strategickú koncepciu NATO a na jej podnetu pre európsku obranu. Rád by som dnes hovoril o našom prístupe, našom úsilií a o našich aktivitách v prospech „implementácie novej strategickej koncepcie Aliancie“. Rád by som vám ukázal spájajúce články a súvislosti medzi našim národným procesom s obidvoma aktivitami vo vnútri NATO, tzn. *initiatívou obrannej dostatočnosti NATO (DCI – NATO's Defence Capabilities Initiative)* a európskou obrannou a bezpečnostnou politikou (*ESDP – European Defence and Security Policy*). Naše národné príspiensie je časťou zladeneho procesu prebiehajúceho súčasne v NATO EÚ/ZEÚ a OSN a vedúceho k spoločnému cieľu, ktorým je ochrana spoločných bezpečnostných záujmov v budúcnosti, charakteristickej často nepredvodeľateľnými zmenami.

Moje poznámky sú budú dôkazom nasledujúcich troch hlavných námetov:

- aspekty NATO, týkajúce sa tejto otázky a pokračujúci proces vojenskej implementácie tejto novej stratégie;
- rola Európy vo vnútri Aliancie. Toto zahrňuje spoluprácu medzi NATO a inými európskymi organizáciami, predovšetkým EÚ a ZEÚ, pretože každá z nich poskytuje sebe príznačné príspevky do euro-atlantickej bezpečnosti a stability; a
- rád by som poukázal na niektoré národné aspekty nášho vývoja, ktoré prinosom v rámci NATO a Európy.

Dovolte mi začať položením dvoch otázok:

1. Čo nové prináša táto revidovaná Strategická koncepcia?
2. Čím je taká zvláština, že si to vyžadovalo schválenie hlavami štátov?

Snáď by som ma zopakoval, že strategické koncepcie z rokov 1991 a 1999 boli prvé, ktoré boli podpisane hlavami štátov – štyri predchádzajúce koncepcie boli schválené ako „klasifikované dokumenty“ regulárnym procesom v rámci Vojenského výboru. Čo sa nezmenilo z roku 1991, to sú tri základné bezpečnostné úlohy, ktorymi sú:

- zabezpečenie stabilného euroatlantického bezpečnostného prostredia;

¹⁸ plk. G. S. Paul Malessa – Sekcia politicko-vojenských vzťahov a kontroly zbrojenia, Ministerstvo obrany Spolkovej republiky Nemecka

- zaistenie transatlantického fóra na predkladanie a diskusiu o otázkach životného záujmu – v súlade s podmienkami článku 4 Washingtonskej zmluvy, a
- kolektívne odstrašenie a obrana pred akýmkolvek nebezpečenstvom agresie proti ktorémukoľvek členskému štátu NATO – v súlade s článkom 5.

Nezmenené dodržiavanie týchto principov počas päťdesaťročnej história NATO prinieslo Aliancii osah a bude pokračovať aj v budúcnosti. Avšak teraz uznávame, že bezpečnostná situácia v Európe sa dramaticky zmenila. Bipolárna Európa, s konfrontáciou medzi NATO a Varšavskou zmluvou, zmizla. Niet už viacie silného Sovietskeho zväzu. Smutné na tomto faktte je však to, že koniec studenej vojny nezmenší potenciál možného konfliktu v Európe. Regióny vo vnútri Európy sa predovšetkým v dôsledku etnickej konfliktov roztriedili. To plati predovšetkým o Balkáne. V tom istom čase sa NATO samo rozšírilo na 19 členských štátov, vzrástla bezpečnosť vo východnej Európe, ale súčasne s tým sa objavili aj nové problémy a výzvy. To znamená, že v súčasnosti nie je otázkou ako sme schopni brániť Európu. Dôležitejšou otázkou je ako môžeme stabilizať také regióny v Európe a v jej okoli, aby sme sa mohli vyhnúť tejto obrazine. A v tomto duchu nám balkánske operácie jasne ukázali, že NATO je v súčasnosti jedinou funkčnou organizáciou, schopnou efektívne implementovať politický a vojenský tlak na zabezpečenie mieru a bezpečnosti vo vnútri Európy. Hoci skúsenosti, ktoré sme tam získali, vyniesli na povrch mnoho nedostatkov. Týka sa to predovšetkým vojenských schopností Európy, čo je aj jedným z bodov dnešného programu.

Ako taká naznačuje Strategická koncepcia NATO, že je potrebné brať do úvahy nové prostredie a otázky z toho vyplývajúce. Čo robi strategickú koncepciu novou – to bola moja prvá otázka – to je zahrnutie „*krízového manažmentu*“ a „*partnerstva*“. Základných bezpečnostných úloh. Cieľmi krízového manažmentu a partnerstva je zvýšiť schopnosti prevencie pred konfliktnymi aktivitami spoluprácou a diaľom s nečlenskými krajinami Aliancie v euro-atlantickom priestore zvýšením transparentnosti, vzájomnej dôvery a schopnosti pre spoločné akcie a operácie – od prípadu k prípadu v konzense s členmi Aliancie. Predovšetkým zahrnutie úloh „*krízového manažmentu*“ do Strategickej koncepcie NATO poskytuje jasnú cestu k priblíženiu sa ku kolektívnej bezpečnosti a je *rozhodujúcou* pre náležitú prípravu reštrukturalizáciu ozbrojených síl Aliancie, ktoré budú schopne lepsiť sa vysporiadáť s budúcimi bezpečnostnými výzvami. To odpovedá na moju druhú otázkú – prečo si nová strategická koncepcia vyžadovala podpis hláv štátov.

Dovoľte mi teraz prejsť priamo k role Európy vo vnútri Aliancie a posilneniu vzájomu medzi NATO a ostatnými európskymi organizáciami. Ako bolo prehľásené v Deklarácii zo summitu v roku 1994 a opäť potvrdené v roku 1996 v Berlíne, Aliancia sa rozhodla vyviať európsku bezpečnosť a obrannú identitu (ESDI – European Security and Defence Identity) – napríklad poskytnutím prostriedkov NATO pre operácie pod vedením Západoeurópskej únie. Nakoniec, ako to bolo odsúhlasené v Berlíne, Aliancia a ZEÚ vyuvinuli a vytvorili v úzkej spolupráci kľúčové elementy ESDI. V tom istom čase bolo vyžadované od

európskych členov Aliancie zvýšenie akcieschopnosti, predovšetkým ako potreba zlepšenia schopnosti efektívity operácií pod vedením Európanov.

Naši transatlantickí partneri nepovažujú už ďalej za správne zasahovať v každej regionálnej kríze na európskom kontínenite a preto musia európski členovia Aliancie akceptovať nutnosť lepšej pripravenosti zasiahania vlastnými silami, ak takáto potreba vznikne. Vzhľadom na potrebu vojenských schopností pre splnenie takých budúcih úloh, odštartoval Washingtonský summit dva vzájomne prepojené a zároveň neoddeliteľné procesy, ako dve strany tej istej mince. Je to iniciaítia obrannej dostatočnosti, zameraná na nedostatočnosti vojenských schopností Aliancie a „audit“ – inventúry proces, zameraný na to isté v ZEÚ. Oba procesy už boli spustené krajinami, ktoré si overovali potrebu zvýšenia svojich vojenských schopností už pred začiatom operácií NATO v Kosove. Napriek tomu, tieto operácie potvrdili množstvo zistených nedostatkov. Základnými schopnosťami pre tento druh operácií disponovalo a stále disponuje len obmedzený počet členských štátov Aliancie a niektorí disponujú len ozbrojené sily USA. Nedostatočnými na bojisku sú napr. presný úder, bezpečná komunikácia, alebo ostatné ro卓dujúce multiplikátoru ozbrojených síl boli len jednotlivé zistené v schopnostiach Európanov. Nie je preto prekvapujúce, že DCI a audit potvrdili rovnake výsledky a DCI poukazuje na okolo 60 oblastí s naliehavou potrebou zdokonalenia, hoci mnoho z nich už boli predtým známe. Vzhľadom na to, že sme dospejeli k tomu, že na nápravu všetkých identifikovaných oblastí nemáme dostatok zdrojov, budeme sa koncentrovať len na niekoľko kľúčových oblasti. Dovoľte mi upriamit pozornosť na 3 oblasti. Nemecko považuje za najnáleliehavšie *strategick transport, strategick prieskum a C3-interoperabilitu* a tieto oblasti považuje za najnáleliehavšie a najrýchodnejšie pre efektívne zdokonalenie svojich ozbrojených síl pre riešenie možných budúcih výziev, ako ich definuje strategická koncepcia. V dôsledku toho nás minister obrany spolu s francúzskym kolegom príšli s iniciatívou vytvorenia Európskeho veliteľstva dopravy, čo bolo ocenené všetkými Európanmi a v súčasnosti sa pripravuje jeho model. Toto je len jeden príklad sústavného úsilia. Nemecko snažiaci sa najviac nové a vyhovujúce riešenia, efektívne a účinne využiť limitované zdroje. Riešenie týchto sporných otázkov by malo byť hlavnou prioritou všetkých dotknutých strán. Čo sa toho týka, v roku 1999 bolo rozhodnuté, že EU by mala byť schopná viesť operácie nižšej úrovne zo spektra operácií – to znamená tie, ktoré vyplývajú z Petersbergskej summitu v roku 1992, ako je napr. prevencia konfliktu. Podstatou tohto zámeru nie vytvoriť nové jednotky, ale na báze národných, dvojstranných a mnohonárodných elementov a bez nepotrebné duplicity, rozvíjať ich potrebné schopnosti. Z toho tiež vyplýva, že tie formácie budú píne podriadené NATO. Navzdory prekážkam, ktoré musia byť neustále prekonávané, Nemecko dôrazne podporuje úsilie o vytvorenie silnej európskej bezpečnosti a spoluprácu v rámci NATO a EÚ/ZEÚ. Prostriedky, predovšetkým ESDI v rámci NATO a ESDP v rámci EÚ, potrebujú byť synchronizované. Nemecko by rádo videlo progresívnu akceleráciu úsilia, ktorá by zabezpečilo oveľa rýchlejšiu koordináciu rozdielnych

záujmov európskych krajín a takýmto synergickým úsilím potom dosiahnutie spoločného cieľa – zvýšiť mier a bezpečnosť v euroatlantickom priestore.

V mojom zostávajúcom čase mi dovoľí urobiť komentár, týkajúci sa pozície Nemecka, jeho vývoja a prispievania v rámci NATO a Európy. Už som sa zmienil o prístupe Nemecka k DCI a poukázal som na našu hlavné úsilie. Nemecko, podobne ako ostatní členovia Aliancie, iniciovalo národné zhodnotenie strategickej obrany (National Strategic Defence Review) s cieľom vymedziť budúce výzvy, ciele a požiadavky na štruktúru ozbrojených síl. Ďalej, rýchlo sa meniaci bezpečnostné prostredie odhalilo, podobne ako ostatným členom Aliancie, nedostatky štruktúr ozbrojených síl. Tieto musia byť upravené, čo v dnešných podmienkach nedostatočne rozpočtových prostriedkov nebude vôbec jednoduché. Napriek tomu, zo zhodnotenia strategickej obrany Nemecka vyplynulo, že hlavný dôraz musí byť položený na národnú aplikáciu novej aliančnej strategickej koncepcie a na úsilie EÚ a ZEÚ roviať schopnosti viesť operácie pod vedením Európanov. Cítim, že budúce štruktúry ozbrojených síl budú musieť obsahovať väčší počet prvkov s vysokým stupňom pohotovosti. Nemecko je prípravené na počiatocnú reštrukturalizáciu s cieľom zvýšiť schopnosti svojich síl vysokej pohotovosti. Avšak z nášho pohľadu zostane rovnako dôležité aj udržiavanie mobilizačnej schopnosti. Tá môže byť dosiahnutá prostredníctvom kontrakratického systému, alebo prostredníctvom udržiavania silných rezervných síl. Dôležitosť tejto schopnosti bude narastať, pretože väčšina európskych spojencov je v procese redukcie a reštrukturalizácie svojich ozbrojených síl so snahou zlepšenia ich okamžitej reakcie, predovšetkým pre prevenciu kríz, operácie na podporu mieru a eventuálne operačné plány NATO. Podľa tohto rozhodnutia, schopnosti pre iné možné scenáre alebo zvyšovanie silových schopností sú len druhou prioritou. Možno toto nie je úplne dostatočné pre riešenie všetkých budúcich výziev.

Dovoľte mi ukončiť oje vystúpenie konštatovaním, že Nemecko považuje zachovanie bezpečnosti a stability v Európe za euroatlantickú záležitosť v rámci NATO. Zvýšenie schopnosti viesť operácie pod európskym vedením môžu len zlepšiť schopnosť Aliancie poskytnúť stabilitu mieru a bezpečnosti pre všetky jej členské štáty v euroatlantickej oblasti. A to je, podľa môjho názoru najlepšia voľba pre obranu Európy.

Mihai Velea¹⁹

STRATEGICKÁ KONCEPCIA NATO – VPLYV NA PRÍPRAVU OBRANNEJ A VOJENSKEJ STRATÉGIE RUMUNSKA

Po revolúcii v decembri 1989 bol v Rumunsku odštartovaný proces základných zmien redefinovania politických opcií. Cieľom tohto procesu bolo vytvorenie právneho štátu, trhovej ekonomiky, podpora politickej pluralizmu a prihlásenie sa k dodržiavaniu všeobecných ľudských práv. Podobne sa to týka aj oblasti obrannej a vojenskej stratégie. Rumunska národná obranná politika je úplne konzistentná s národnou bezpečnostnou politikou. Podľa ústavy, ozbrojené sily sú hlavným prvkom národného obranného systému a ich hlavnou úlohou je obrana suverenity, celistvosti a teritoriálnej integrity kraju a byť garantom jej demokracie.

Hlavným cieľom národnej obrannej politiky je odstrašiť kohokoľvek pred vojenskou agresiou proti krajine a to aj za cenu použitia vojenských prostriedkov na obranu základných národných záujmov Rumunska. V tomto duchu je hlavným cieľom zvýšenie obrannej schopnosti krajiny a príprava ozbrojených síl na vstup do NATO. Regionálna bezpečnostná spolupráca, ako existujúci strategický záujem vonkajšej politiky, je základným nástrojom dosiahnutia stanoveného cieľa, ktorým je vstup do NATO a EÚ a preto je krátkodobou a strednodobou prioritou. Tieto závery rumunskej zahraničnej politiky vyplývajú z tradícií a veľkého záujmu Rumunska na spoluprácu v regióne, ktorá pochádza z jeho tradičnej roly tvorcu stability v regióne a z podpory dobrých susedských vzťahov ako základu jeho činnosti v regióne.

Pre dosiahnutie týchto cieľov stanovuje vlády program smery činnosti v oblasti národnej obrany. Tie sú naplánované na zlepšenie pohotovosti ozbrojených síl, zlepšenie obrannejho potenciálu, zintenzívnenie procesu profesionalizácie ozbrojených síl, reformovanie a privatizovanie obranného priemyslu, udržiavanie a rozširovanie spolupráce s ozbrojenými silami iných krajín, práve tak ako s medzinárodnymi organizáciami, zlepšenie sociálneho postavenia a životných podmienok vojenského personálu, zabezpečenie potrebných zdrojov na obranu a rozvoj vzťahov v rámci spoločnosti. Správanie Rumunska potvrdilo rovnakú viziu jasného, rozhodného a stáleho rozhodnutia – našej integrácie do európskych štruktúr a NATO. Volebne výsledky a nepopisateľné percento občanov (okolo 90 %) vidi integráciu Rumunska do NATO ako základný cieľ

¹⁹ pplk. Mihai Velea – výskumný pracovník Inštitútu pre politické štúdie obrany a vojenskej histórie, Bukureşti

svojej krajiny. Tieto percenta je potrebné považovať za jasné a rozhodné dlhodobé rozhodnutie obyvateľov Rumunska, že ich krajina pevne smeruje do systému hodnôt. Neodvolateľná voľba Rumunska, že integrácia do euroatlantickej štruktúr nemá alternatívnu predstavuje strategický cieľ dnešnej rumunskej politiky – zodpovednej politiky silno podporovanej celou spoločnosťou. Vstup do NATO ako základný cieľ stojí na pevnom základe tradičnej adhérie a príslušnosti k európskym hodnotám a dáva nový smer k slobodne vyjadrenej vôle občanov žijúcich v stabilnej a bezpečnej spoločnosti založenej na demokratických principoch trhovej ekonomiky, vzájomného rešpektovania a spolupráce v demokratickom štátne. Kroky, ktoré vrátila Rumunsko späť do tradičného politického, ekonomickejho, sociálneho, duchovného a vojenského priestoru Európy, boli iniciovane na národné úrovni prostredníctvom konkrétnej a jasne vytyčenej stratégie. V jej rámci bola trvalo využívaná vojenská dimenzia integrácie. Národná konzultačná rada pre euroatlantickú integráciu konštituovala vysoké pochopenie a názor na dôležitosť, predovšetkým komplexného a mnohonárodného charakteru integračného procesu, nutnosti vytvoriť a podporovať koherentnú a správne orientovanú stratégii, prameniacu z reálneho pohľadu – splneniu takých úloh spočiatom úsilím a s prispiením všetkých politických sil a všetkých štruktúr rumunskejho štátu. Vývoj procesu viedol a stále viedie ku komplexnému, dynamickému a niekedy nepredvídateľnému strategickému kontextu, ktorý môže byť definovaný politickým a vojenským vývojom v període po ukončení studenej vojny.

Rumunská vojenská diplomacia vychádza z toho, že Rumunsko je súčasťou juhovýchodnej Európy, hoci v období po roku 1989 sa považovalo viac za stredo-európsku krajinu než za balkánsku.

Schválenie národnnej bezpečnostnej stratégie garantuje, že Rumunsko, ako európsky štát, sa bude snažiť a neskôr sa úplne integruje do NATO a EÚ. Zároveň, že v národnnej bezpečnostnej stratégii je definovaný štátny záujem Rumunska:

- harmonizácia cieľov jeho demokratického rozvoja smerom k euroatlantickej bezpečnosti a stabilité;
- zlepšenie svojho postavenia, ako tvorca bezpečnosti a stability v regióne;
- zabezpečenie a podpora základných práv a slobôd, ako aj bezpečnosti jeho obyvateľov;
- ochrana Rumunska ako národného štátu, suverenity a nezávislosti, celistvosti a nedeliteľnosti;

V úsili o dosiahnutie strategického cieľa, ktorým je vstup do NATO a v duchu svojej integračnej politiky, sa prijatím akčného plánu Rumunsko zaviazalo:

- k snahie o dosiahnutie kompatibility a interoperability s NATO, reštruktúrovanie, reformovanie a modernizáciu svoje ozbrojených sil;
- pokračovať v politike otvoreného dialógu a bezprostrednej spolupráce vo všetkých oblastiach, týkajúcich sa obrany a iných vojenských záležitostí;
- pokračovať v rozvoji dvojstranných programov spolupráce s členskými štátmi NATO s cieľom zvýšiť interoperabilitu;

- pokračovať v rozvoji strategického partnerstva s USA a Talianskom, špeciálneho partnerstva s Francúzskom, politicko-vojenskej spolupráce s Veľkou Britániou a zvýšiť spoluprácu s Nemeckom;
- konzultovať s troma novými členskými štátmi NATO ich skúsenosťi z prístupového procesu;
- spolupracovať s ďalšími ašpirujúcimi štátmi na členstvo v NATO – Slovenskom, Bulharskom, Slovenskom, Albánskom, Macedónskom a baltickými štátmi;
- snažiť sa o zvýšenie regionálnej spolupráce medzi štátmi strednej a východnej Európy.

V súlade s opatreniami Národnej obrannej stratégie musí mať komponent národnnej obrany nevyhnutné vojenské kapacity pre obranu národného suverenity a nezávislosti Rumunska, jej teritoriálnej integrity a celistvosti, ústavnej demokracie a právej istoty. Späť tieto úlohy bude pre ozbrojené sily Rumunska znamenať, že:

- budú musieť svoju veľkosťou, štruktúrou a schopnosťami predchádzat, odstraňovať a zabráňovať potenciálnej agresii proti Rumunsku;
- budú rozvíjať svoje schopnosti a to znižením svojej veľkosti a zo toho vyplývajúcou reštrukturalizáciou, reformou a modernizáciou;
- vytvoria aktívny element (sily reakcie a sily pre nasadenie v mierových operáciach s vysokým stupňom pohotovosti) a teritoriálne a rezervné elementy (hlavné a rezervné sily), ktoré budú prostriedkom s dlhšou dobou pohotovosti v mieri, ale ktoré budú môcť byť v čase krízy zmobilizované na plné počty;
- budú schopné zúčastniť sa vojenských operácií pod vedením NATO, alebo ako jeho integrálna časť, alebo ako jeho podpora medzinárodného a regionálneho rozvoja;
- budú v rámci dostupných zdrojov zvyšovať implementáciu programov NATO pre zvyšovanie interoperability a to predovšetkým tých, ktoré sa týkajú vojenských štruktúr, personálu, operačného výcviku, systému C4I, vzdusného manažmentu, logistiky a infraštruktúry;
- budú udržiavať na adekvátnej úrovni kapacity pre civilnú ochranu;
- v rámci pridelencích zdrojov budú rozvíjať hľadko, dynamicky a účinne riadený proces, ktorý bude podporovať zavádzanie modernej technológie a udržiavať primeranú rovnováhu medzi vonkajšími a vnútornými výdajmi.

Vždy existujú vojenské a nevojenské ohrozenia, budú latentné alebo aktívne, ktoré by mohli pôsobiť priamo alebo nepriamo na národnú bezpečnosť Rumunska. V krátkodobom alebo strednodobom čase sa nepredpokladá veľké vojenské ohrozenie. Preto prvou prioritou pre obdobie rokov 2000 – 2004 bude reštrukturalizácia a reforma rumunskej sily s cieľom vytvoriť kompaktnú, účinnú, schopnú a s NATO kompatibilnú štruktúru ozbrojených sil. Ďalším krokom bude neskôr modernizácia ozbrojených sil s cieľom zvýšiť ich účinnosť, schopnosť a interoperabilitu. Rumunsko má akčný plán reformy pre reštruktu-

ralizáciu a modernizáciu svojich ozbrojených síl. Je tvorený dvojrázovým osemročným plánom, ktorý je každoročne revidovaný. Na rok 2000 tento plán (2000 – 2007) sa vŕahuje na viacročný plánovaci cyklus 2000 (*Multi-annual Planning Cycle 2000 – MPCOO*). Naplnenie *Membership Action Plan (MAP)* z Washingtonského summitu z roku 1999 je vyjadrený v MPCOO. Existujú dva varianty MPCOO (Model 85 pre sily o veľkosti 85 000 osôb a Model 112 pre sily o veľkosti 112 000 osôb). Na základe rozhodnutia vlády je MPCOO postavený na Model 112. MPCOO je viacročný plán plne pokrytý vládou schválenými prostriedkami. Hlavnými výdajovými oblasťami MPCOO sú personál, obstarávanie výzbroje, operácie a podpora, reforma a infraštruktúra. Pokiaľ nie je Rumunsko členom Aliancie, bude pokračovať v snahe o čo najtesnejšie priblíženie sa NATO:

- zabezpečením základných komponentov národnej obrannej politiky v duchu obrannej politiky NATO;
- plnením cieľov PARP;
- maximálnou aktívitu v operačnom PřP;
- implementáciou štandardov NATO výcviku veliteľov a štábov a logistiky.

Preto Rumunsko participovalo a podporovalo silami široký okruh medzinárodných vojenských operácií pod záštitou OSN a v rámci operačného partnerstva s NATO. Napriek záväzku reštrukturizácie a reformy ozbrojených síl v rokoch 2000 – 2004, bude Rumunsko pokračovať v podpore medzinárodných operácií svojimi vojenskými silami. Plná pohotovosť sú nebude dosiahnutá pred rokom 2004, ale neustále bude narastať počet súl, ktoré budú k dispozícii na vyzvanie.

Programy kooperácie medzi rumunskou armádou a ozbrojenými silami krajín NATO znamenali aktívnu cestu osvojovania si spoločnej reči a spoločných štandardov operačných procedúr a boli využité pre nové koncepte. Boli využité vo výcvikových procesoch a technickom zabezpečení aktivít vykonávanych so štábmi krajín NATO. Rumunska vojenská participácia na spoločných výcvikových aktivitách v rámci NATO/PIP cvičení a mierových operácií v Bosne – Hercegovine (IFOR, SFOR) boli pozitívne hodnotené najvyššími politickými a vojenskými predstaviteľmi NATO. Tieto príspevky priniesli do rumunskej armády nové motivačné faktory. Tento aspekt je potvrdený tiež výsledkami volieb v ktorých 90 % Rumunov súhlasilo s integráciou Rumunska do NATO a všetky politické sily súhlasila s týmto cieľom.

Slavomír Manga²⁰

STRATEGICKÁ KONCEPCIA NATO – VPLYV NA PRÍPRAVU OBRANNEJ A VOJENSKEJ STRATÉGIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

V tomto tematickom bloku vystupujem ako posledný a tak zdieľam tú výhodu, že čiastkovo môžem využiť to, čo vo svojich vystúpeniach hovoril moji predrečníci. Chcel by som podakovať môjmu kolegovi zo SRN – Pavlovi Malessovi, ktorý podľa môjho názoru explicitne charakterizoval vzťah medzi novou podobou Severoatlantickej aliancie a jej novou Strategickou konceptiou.

Aliancia v uplynulom polstoročí splnila svoju základnú misiu. Táto predovšetkým spočívala v odvážení ozbrojeného konfliktu medzi Východom a Západom a nie vo vojenskom výťaske v ozbrojenom konflikte, ako to v minulosti bolo a často ziaľ aj v súčasnosti je často perfraktované. NATO je často označované za výťasok studenej vojny. Osobne sa prikláňam k názoru, že išlo predovšetkým o výťasok symbolu ľudskejho rozumu a historickej skúsenosti opierajúcej sa o flexibilnú politickú vojenskú štruktúru a hodnotový systém, ktorý Severoatlantická aliancia predstavuje a chráni, spolu s poznáním druhej strany nevýhnutnosti zásadnej politickej, ekonomickej a sociálnej zmeny.

NATO tak aj napriek niekoľkym predčasným nekrátom vstupuje do 21. storočia pružným krokom. Je omladené o nových členov, exteme aj interne adaptované, pripravené na spoluprácu s ďalšími inštitúciami v rámci tvorby integrovaného európskeho bezpečnostného systému.

Dámy a páni,

dnes sa spolu zameršiame nad otázkou definovania miery vplyvu Strategickej konceptie NATO na tvorbu stratégii a koncepcii stredoeurópskych krajín. Slovensko je tou krajinou, ktorá v súčasnosti prehodnocuje dokumenty, ktoré boli v minulosti spracované pre oblasť bezpečnosti a obrany. Existuje príjmením päť dôvodov prečo je tomu tak:

- Zásadným spôsobom sa zmenilo bezpečnostné prostredie. Bezpečnostné výzvy, riziká a ohrozenia dostali novú dimenziu, vznikla tu zóna tzv. šedých rizík a ohrození (nevojenských, zmešaných).
- Systém obrany SR akoby neakceptoval túto zmenu a často funguje podľa prežitých metodík, je zdrojovo náročným, neefektívnym; jeho výkonné charakteristiky sú v niektorých smeroch nepostačujúce, v iných napäk predimenzované.

²⁰ plk. Slavomír Manga – riaditeľ odboru obrannej politiky sekcie obrannej politiky a obranného plánovania Ministerstva obrany Slovenskej republiky

- Aj napriek tomu, že prijatie troch nových členov do Aliancie predstavuje transfer stability do regiónu strednej Európy, ostáva záťať tento priestor z geostrategického pohľadu nekohéznym. Slovenská republika 87 % svojich hraníc susedí s členskými štátmi Aliancie.
- Slovenská republika patrí k tranzitívnym krajinám, aj naše stratégie v oblasti bezpečnosti a obrany majú v sebe túto črtu. V tomto kontexte mám na myšli potrebu jasnej, zrozumitejnejší diktív smerovania bezpečnostnej a obranej politiky SR v období prechodu od individuálneho ku koaličnému modelu obrany – bezpečnosti.
- Miera náslovo poznania od polovice 90-tych rokov výrazne pokročila a mnohé veci počínajúc definovaním životných záujmov Slovenskej republiky a končiac nachádzaním vhodných nástrojov na ich obhajobu a presadzovanie, sme schopní naformulovať oveľa pregnatnejšie.

Téma môjho vystúpenia akoby nabádala k popisu (analýze) strategickej konceptie, ale my dnes máme hovoriť predovšetkým o jej vplyve na tvorbu obdobných dokumentov v krajinách, ktoré usilujú o vstup do NATO.

Moje vystúpenie sa nechtiac začalo už včera, keď som reagoval na vystúpenie jedného z diskutujúcich. Pretia mi dovoľte krátku rekapituláciu. Rezort obrany a spolu s ním ďalšie zainteresované štruktúry spracúvajú Bezpečnostnú stratégiu SR, Obrannú stratégiu SR a Vojenskú stratégiu SR. Ide o triádu dokumentov, ktoré v rôznej mieri všeobecnosti ošetrovujú bezpečnosť štátu a jeho občanov.

Pri posudzovaní miery vplyvu Strategickej konceptie NATO je žiaduce vniemať minimálne tri aspekty jej pôsobenia. Po prve, z dlhodobého hľadiska ide o najvýznamnejši ale aj najstaršom dokument, ihneď po zakladajúcej zmluve z roku 1949. Po druhé, ide o dokument, ktorý má silný vizionársky náboj. Bývalý generálny tajomník NATO J. Solana hovorí o horizonte 50-tych rokov s prihľadnutím na potreby vnútornej a vonkajšej adaptácie NATO. Po tretie, ide o dokument, implementáciu ktorého priamo v časti II. Obranné a vojenské aspekty pre aspirantov na členstvo v NATO odporúča Akčný plán členstva – MAP, prijatý na Washingtonskom summitu.

Je teda zrejmé, že štát akým je Slovenská republika s jej ambíciami na vstup do NATO nemôže zostať indiferentný vo vzťahu k takému dokumentu. V 65 článkoch Strategickej konceptie NATO sú riešené dve nosné témy: bezpečnosť a obrana. Ak téma prvá je silne poznámanená ostatným vývojom bezpečnosti na európskom kontinente, predovšetkým krízou na Balkáne, tak téma druhá od čl. 41 nahor, tzn. časť IV. Smernica pre ozbrojené sily Aliancie, je rozpracovaná nadčasovo s bohatým metodologickým odkazom.

Strategická konцепcia potvrzuje základné poslanie Severoatlantickej aliancie, ktoré spočíva v zaručení slobody a bezpečnosti členských štátov politicky-mi a vojenskými prostriedkami. Základnou zásadou činnosti Aliancie je spoločná zodpovednosť a vzájomná spolupráca pri podpore nedeliteľnej bezpečnosti členských krajín. V nadväznosti na svoje poslanie plní Aliancia tieto základné

bezpečnostné úlohy: bezpečnosť, konzultácie, odstraňovanie a obrana. Na posilnenie bezpečnosti a stability v euroatlantickej oblasti má prispieť aj krizové riadenie a partnerstvo.

Slovenská republika, tak ako Severoatlantická aliancia sa nachádza a pôsobí v prostredí nepretržitých zmien, väčšina bezpečnostných rizík, ohrození a výziev tak ako sú definované v Strategickej konceptii ohrozenie až bezpečnosť Slovenskej republiky. Je teda logické, že aj nástroje, cesty a prostriedky ich eliminácie musia byť obdobné.

Slovenská republika sa nachádza v prístupovom procese a zodpovedá reakcii jej životných záujmov, akceptovanie tých základných východisk a hodnôt, na ktorých spočíva Aliancia. Jedným z takýchto východisk je aj aliančné vniemanie bezpečnosti. Aliancia sa hlási k širokému poňatiu bezpečnosti, toto okrem nevhodného obranného rozmeru, akceptuje aj význam politických, ekonomických, sociálnych a ekologických faktorov.

Na takomto pristupe spočíva aj metodológia tvorby Bezpečnostnej stratégie SR. Ak je Aliancia pripravená posilňovať euroatlantickej bezpečnosť a stabilitu zachovávaním transatlantickej spojenia, udržiavanim účinných vojenských schopností dostatočných na odstraňenie, obranu a na realizáciu celej súkromnej misii. Ak Aliancia rozvojom európskej bezpečnosti a obrannej identity upevňuje schopnosť krízového riadenia, ak je stále otvorená na prijímanie nových členov, ak pokračuje jej snaha o partnerstvo, spoluprácu a dialóg s ďalšími štátmi, vnímaná ako súčasť jej kooperatívneho prístupu k euroatlantickej bezpečnosti. Tak potom Slovenská republika v svojich konceptívnych zámeroch, ale aj v každodennej činnosti musí čo najpresvedčivejšie zohľadňovať tieto skutočnosti.

Chcem tiež upozorniť na to, že sa v ňom nejedná iba o akademický problém, vhodný na cibrenie mozgov. Život nás v ostatnom období často konfronтуje s bezpečnostnými rizikami a ohrozeniami, predovšetkým z oblasti vnútornej bezpečnosti (narkotiká, násilná kriminalita, ...), pričom nás vnútro-bezpečnosť, ale aj obranný systém nie sú dosťatočne flexibilné, ich činnosť je poznamenaná rezortizmom, neochotou hľadať nové prístupy, učiť sa novemu a tak sa pohybujeme v začarovanom kruhu zastárvania, neefektivity, legislatívnej improvizácie. Dovolím si však tvrdiť, že najväčším problémom sú neprípravení ľudia. Môžete vytvoriť fúbovne systémy a štruktúry, pokiaľ do nich implementujete nevhodný personál, tak sa všetko zrúti. Aj u nás sa skoro všetci hľásia k potrebe progressivej zmeny, no značná časť iba dovtedy, pokiaľ sa to netýka ich samotných. Strategická konceptia tak nastavuje zrkadlo rôznym pochybovačom a strážcom etnickej výnimočnosti. Je to vizionársky dokument, obsahujúci desiatky, stovky rôznych podnetov, cieľov a opatrení. Ktoré z nich vybrať a prečo? Čo prinesie ich implementácia? Ako budú modifikované priority rozvoja jednotlivých bezpečnostných podstátem? Ako napríklad realizovať zásadu kolektívneho úsilia (vid. čl. 43 Strategickej konceptie) v bezpečnosti, obrannej a vojenskej stratégii? Ako sa posunieme pri realizácii našich životných a dôležitých záujmov? Tieto byvajú vždy formulované tak trochu egoisticky, čo je prirodzené, oni to nosia v svojej genetickej výbave. A tak je dobré, ak ich

tvorcovia a realizátori majú občas k dispozícii určité etalón, podľa ktorého je možné porovnať mieru súlada (harmónie) národných záujmov s požiadavkami kooperatívnej a kolektívnej bezpečnosti (obrany) zohľadňujúcej potreby a záujmy skupiny členských štátov Severoatlantickej aliancie, kam chceme vstúpiť aj my.

Strategická koncepcia sa teda musí pretaviť do našich strategických predstáv a koncepcii, musí sa stať súčasťou procesov zameraných na prijatie praktických opatrení. V opačnom prípade pôjde len o floskuly, táranie, zahrávanie sa s osudom 5 1/2 milióna ľudí, ak chcete o hru na slepu babu. Áno, aj toto je možné, no nie dlho so znáhom koncovkou. Pokiaľ sa zásadným spôsobom nerozvinie civilné riadenie ozbrojených síl, obranné plánovanie na všetkých úrovniach, pokiaľ nebude narastať naša schopnosť prispievať ku kolektívnej obrane a bezpečnosti, potiaľ budeme svedkami zaostávania Slovenskej republiky za európskymi bezpečnostnými integračnými trendmi.

Dnes pracujeme na nových stratégiah, nových zákonomoch, budujeme moderné ozbrojené sily, bezpečnostné a záchranné zboru. Tieto sú prípravované aj na plnenie netradičných misií. Je dobre vedieť, že nie sme v tom osamotení. Zdá sa akoby známa Clausewitzova myšlienka o vzťahu vojny a politiky v modifikované podobe, po čiastočnom odklonení jadrového meča znova ziskávala na aktuálnosti a opakované potvrzovala potrebu pripravenosti na riešenie kriзовých situácií (vojnu nevynímajúc).

Strategická koncepcia prijatá na Washingtonskom sumite NATO je pre Slovensko výzvou. Výzvou našim schopnostiam zodpoveda na otázku ako chceme zaradiť vlastnú bezpečnosť a obranyschopnosť na prahu 21. storočia. Verím, že naša odpoveď bude presvedčivá a dostatočne účinná.

Ďakujem za pozornosť.

Diskusia k vystúpeniam P. Malessu, M. Veleu a S. Mangu

V. KMEC

Otázka na P. Malessu, ako si predstavuje užšiu synchronizáciu európskej spoločnej obrannej politiky v rámci EÚ s programom ESDI v rámci NATO. Otázka na M. Veleu, aká je predstava o percentuálnom podiele HDP na projekt re-formy rumunskej armády v rokoch 2004 až 2008.

Jeho osobný názor na situáciu v SR je taký, že parlament má veľa práce s approximáciou práva EÚ, čo môže priniesť zložitosť pri schvaľovaní stratégii. Myšli si, že je potrebná diskusia k týmu dokumentom pri brani do úvahy strategickej koncepcie NATO. Napriek tomu, že veľký konflikt nehrozí, úloha použitia armády proti armáde zostáva.

O. SUŠKO

Aký je názor P. Malesu na technickú kooperáciu vo vojenstve. Ukrajina má silný zbrojný priemysel a je schopná sa zapojiť do technickej kooperácie a adaptácie. Je známy projekt vojenského dopravného lietadla Antonov. Aký je postoj nemeckého ministerstva obrany k nemu?

L. SZABÓ

Komentár k prezentáciám. Krajiny MAP sa snažia byť často väčším spojencom NATO, než jeho členské krajiny. Snažia sa ukázať, ako sú pripravené na členstvo, ale často nemajú penažia na splnenie požiadaviek. Druhou otázkou je, že pred vstupom nevedia o všetkých požiadavkach, zákonoch a záväzkoch. Nie je najlepšou myšlienkou dať si do plánu MAP všetko. Musíme mať predstavu o tom, čo to bude stáť finančne. V Maďarsku robili dlhodobý plán a chceli si byť isti, koľko peňaží budú mať. Vedia, že v nasledujúcich troch rokoch budú mať k dispozícii 1,8 percenta HDP, čo nie je veľa. Vela krajiny MAP nemá dobré ekonomické podmienky a bude problém vydať viac peňaží pre obranu pri transformácii ekonomik. NATO publikovalo požiadavky, ktoré musia splniť aspirujúce krajiny. Demokracia a trhová ekonomika sú v nich na prvom mieste. Bez stabilnej ekonomiky nie je možné vyčleniť dostatok peňaží na ozbrojené sily. Myšli si, že vývoj situácie v Nemecku bude kľúčovým pre vývoj v Európe. Ak bude stabilný, bude aj istota. Preto chce vedieť viac o strategickom prehodnotení, ktoré v súčasnosti v Nemecku prebieha. Zároveň sa pýta, aké môžu byť dôsledky, ak NATO nepozove SR do roku 2002.

M. PRUŽINSKY

Washingtonský summit prijal dokumenty aj o obrannej spôsobilosti. USA má nad Európu strategickú technologickú prevahu a požaduje vyrovanie tohto handicapu. Čo sa týka SR a prípravy strategických dokumentov, je potrebné oslovíť obyvateľstvo, pre dosiahnutie širšieho súhlasu spoločnosti. Ani v armáde sa nám celkom nedá. Klesá percento dôstojníkov súhlasiacich s NATO, vrátane mladej generácie veliteľov.

J. KUČA

V pristupoch k reforme v armáde sme sa stotožnili v teoretickej rovine, ale praktickým zmenám sa väčšina bráni. Niekedy sa zdá, že nie je možné pohnúť sa ďalej. Má otázku na reformu v Rumunsku, kde dochádzá k radikálemu znižovaniu ozbrojených sil z 320 tisíc na 112 tisíc v budúcnosti. Aká je budúcnosť odchádzajúcich vojakov?

P. MALESA

Prvá otázka sa týkala synchronizácie. Naša ideja je, že musíme mať Európu, v ktorej bude možné synchronizať systém NATO, EÚ a ZEÚ. Ak ZEÚ bude v budúcnosti časťou EÚ, máme inštitúciu týkajúcu sa bezpečnosti a systém môže pracovať spolu. Pred niekoľkými týždňami sme mali cvičenie CRISEX, na

ktorom sme precvičovali dve oblasti. Jedna bola pokrytá NATO a druhá ZEÚ. Otázka zvládnutia velenia a zasadenia bola úspešná. Dajú sa využiť spoločné hodnoty v jednotnom európskom úsilií a mať pripravené európske sily schopné pracovať samostatne, ale za podpory NATO, teda je možné zosynchronizovať európske úsilia v rámci NATO, ako časti NATO.

K otázke technickej kooperácie sú dlhodobé diskusie ako zabezpečiť v budúcnosti kapacitu leteckej prípravy. Rada európskych krajín má tieto kapacity zastarané a musia ich nahradíť. Podľa jeho názoru by bolo dobré robiť to koncentrované, a nie každý štát samostatne. Jednou z alternatív bolo americké lietadlo C 17, ďalej to bol Antonov, mysleli si, že by bolo možné využiť aj Airbus industry pre vytvorenie vojenkých možností. Výsledky Antonova boli najlepšie, tak z pohľadu technického ako aj operačného. Potrebujú nahradíť staré lietadlá krátkeho doletu (úlohu doteraz plnil Hercules) francúzsko-nemeckým lietadlom. Zároveň je potrebné rozšíriť možnosti prepravy na dĺžku vzdialenosťi a myšlienka je zabezpečiť obe poziadavky jedným typom lietadla, ktoré by bolo kombináciou oboch variantov. Francúzsko by napríklad profitovalo z Airbusu a preto sa snažia túto výrobu podporiť.

K tretej otázke týkajúcej sa prehodnocovania nemeckej stratégie. Majú veľa moderných prostriedkov. Väčšina tankov je modernizovaných Leopard -2, teda nie je úlohou modernizovať túto oblasť. Hlavným zámerom je analyzovať, aké štruktúry budú rýchlo potrebovať. Hodnotia, či je potrebná základná služba, aká má byť veľkosť budúcich sil. Ak berieme do úvahy počet obyvateľstva 80 miliónov, 340 tisícová armáda tvorí menšie percento než v ostatných krajinách. Myšlienkom je nezváčosovať ich, ale viac ich pripravovať na nové výzvy, prekonať rozdiely v úrovni spravodajstva, spojenia, strategickej prípravy, prípadne vyuvoja technológií potrebných pre krizový manažment. To nie je iba myšlienka použitia zbrani, treba diskutovať o informačnej vojne. Naše prehodnocovanie sa blíži k záveru, ale nie sú známe všetky opatrenia. Pravdepodobne bude treba menší počet ozbrojených sil, ale budú mať odlišné zloženie. Zároveň pojde o združovanie kapacít a úrovni velenia. Medzery majú v protiraketovej obrane, ale aj v interoperabilite. Napríklad v námornictve je úroveň fregát a torpedoborcov na dobrej úrovni, ale nie sú schopné operovať v bojových skupinách NATO z dôvodu komunikácie. V systéme protivzdušnej obrany musia používať americké systémy velenia a navádzania.

M. VELEA

V rumunskej armáde majú úsporný rozpočet a nie je dostatok peňazí na reálizáciu všetkých programov. Na obranu ide suma medzi 1-2 percentami HDP. Na modernizáciu armády v priebehu 10 rokov by potrebovali 2,5 mld. USD. Vyúžijú vlastné možnosti modernizácie vrtuľníka „Kobra“ v spolupráci s USA a pripravujú modernizáciu tanku. Priemerné výdavky na jedného vojaka sú okolo 5 tisíc USD, čo je v porovnaní so 100 tisíc v Nemecku a 150 tisíc v USA málo. Rumunská orientácia ide k regionálnej stabilité a spolupráci, hlavne so susednými krajinami. V roku 2003 budú mať 120 tisíc vojakov v porovnaní s 300

tisíc predtým, čo je závažná redukcia s najväčším dopadom na dôstojnícky zbor. Redukcia plukovníkov ide od pôvodných 4 tisíc, na 2300 a neskôr na stav okolo 600. Podobne u podplukovníkov je redukcia z 5600 na 1800.

S. MANGA

Skúsenosť z tvorby strategických dokumentov je taká, že diskusiu, výmenu názorov je potrebné v určitej fáze zastaviť a pracovať na dotovereň dokumentov. V opačnom prípade hrozí, že dokumenty nebúdú pripravené. V reakcii na otázku L. Szaboa uvádzá, že súčasné krajiny MAP, vrátane SR musia usilovať o to, aby čo najlepši. Kritériá v pristupovom procese sa v porovnaní s ČR, PR a MR zmenili, sú náročnejšie. Musíme s tým rátať, ak chceme byť prínosom pre Alianciu.

Čo sa týka finančného zabezpečenia, je potrebné rátať s určitým finančným vykrytím, ale na druhej strane pridelené prostriedky je potrebné efektívne využiť. Pozitívom je, že v SR dosahujeme poznanie, že do NATO nevstupuje Armáda SR, ale Slovenská republika. Fond v prospech integrácie mal byť pôvodne napĺňaný príjmami s privatizácií, čo bolo neisté. V súčasnej dobe sú pridelené stabilné prostriedky, čo je pozitívne.

VNÍMANIE BEZPEČNOSTNÝCH OTÁZOK SLOVENSKOU VEREJNOSŤOU²²

1. Vývoj zahraničnopolitických postojov verejnosti v desaťročnej període

Bipólárne viedenie sveta a syndróm strachu nemalej časti verejnosti z prvekého vplyvu Západu spolu s náputnou vnútropolitickej klimou sa čoskoro po páde želenej opere prejavili obavami z prozápadnej zahranično-politickej orientácie bývalej ČSFR. Jedným z klúčových indikátorov zahraničnopolitických postojov verejnosti sa stali dôvera k EÚ a NATO (pozri graf 1 a 2) a neskôr podpora vstupu do týchto inštitúcií. Verejnosť však za začiatku neprejavovala obom inštitúciám výraznejšiu podporu a nemála časť nevedela k problému zahraničnopolitickej orientácie krajin vobec zaujíma stanovisko. Takáto nevykryštalizovanosť zahraničnopolitických postojov nechávala sice voľný priestor pre strategické rozhodnutia politických elít a zároveň možnosť formovať postoje verejnosti, no na druhej strane nemožnosť oprieť sa o jednoznačnú podporu verejnosti znížovalo integračné šance.

Dominantnú úlohu v dôvete, resp. nedôvete k EÚ a NATO zohrávali už v prvej fáze transformácie (1990 – 1992) politické preferencie stupencov politickej subjektov. Podstatnou črtou bola i veľmi slabá resp. takmer žiadna hodnotová polarizácia medzi dôverujúcimi i nedôverujúcimi k obom inštitúciám.

Dalšia fáza transformácie odohrávajúca sa v podmienkach štátnej samostatnosti SR a pod rézou politickej elít HZDS a SNS, zachytila verejnosť nepripravenú na jednoznačnejši postoj k problematike ďalšieho zahranično-politickej smerovania, s rozšírenými obavami i nádejami na lepšie medzinárodné postavenie Slovenska. Obyvateľstvo sa sice jednoznačne nehlásilo k východnej orientácii (Rusko), ale neprevládala ani prozápadná orientácia. Ani v tomto období dôvera k euroatlantickej inštitúciám nemala vykryštalizované sociálno-demografické zázemie a hodnotový profil ľudu s rozdielnym stupňom dôvety nebol výrazne odlišný. Situácia jednostranného vzťahu medzi politickej elitami a verejnosťou sa tak do určitej miery zopakovala.

²¹ Mgr. Marián Velšic – analytik inštitútu pre verejné otázky, Bratislava

²² Táto prednáška sa okrem autorovoho príspevku opiera aj o analýzy a štúdie analytičiek Inštitútu pre verejné otázky Zory Bútorovej a Olgy Gyárfásovej

Ku konsenzu o potrebe prozápadnej orientácie dospeli všetky významné politické prúdy na Slovensku s podporou prevažujúcej časti médií až ku koncu roka 1993. Positívne reakcie verejnej mienky znamenali nárasť podpory i dôvery k medzinárodným inštitúciám, ktoré ich stieslovali. Na druhej strane mala dôvera podpora relativne povrchový charakter. (Aktuálne, október 1993, s. 17–26)

Positívny trend rastu prozápadnych orientácií a podpory euroatlantickej inštitúciám sa v roku 1994 zastavil a ďalší vývoj priniesol do zahraničnopolitických orientácií mnoho protirečivých prvkov. Na jednej stane dochádzalo výraznejšej hodnotovej krystálizácii zahranično-politickej orientácie verejnosti. Na druhej strane, oficiálne proklamovaná a faktická zahraničnopolitická orientácia vládnej koalície HZDS – SNS – ZRS mali konfúzny charakter, ktorý spôsoboval dezorientáciu časti obyvateľstva. Kým prívrženci vládnej koalície boli presvedčení, že Slovensko skutočne smeruje do EÚ, teda v súlade s „oficiálne“ deklarovaným smerom svojich lídrov. Napäť prívrženci nefavólovej opozície boli väčším presvedčený o proruskej orientácii Slovenska.

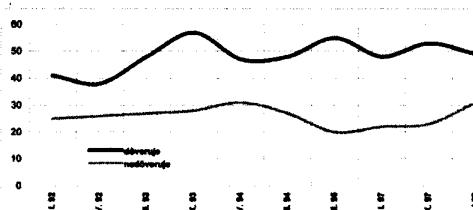
Reakcie na znepokojujúce trendy vnútropolitickej vývoja na Slovensku a čoraz otvorenosťe vyradovanie Slovenska z prvej skupiny kandidátov na členstvo v EÚ a NATO, vyvolané postojmi vládnucich elít tak vyuštili k výraznejšej profilácií prívržencov oboch táborm. Nositelmi prozápadnej orientácie sa stali vo väčšej miere prívrženci parlamentnej opozície v protiklade k prívržencom vládnej koalície.

Zváčšujúci sa nesúlad medzi oficiálne proklamovanou a faktickou zahraničnopolitickou orientáciou vládnej koalície nahradzoval koncept neutrality, ktorý mal protitvarmočné hodnotové súradnice. Jeho značná zahmlenosť sa prejavila názorovým rozdelením populácie, napriek tomu si zachovával dlhšie obdobie pomerne širokú podporu verejnosti.

Vývoj v období tesne pred parlamentnými voľbami 1998 bol poznačený prehľubujúcou sa polarizačiou medzi zahraničnopolitickými postojmi verejnosti a proklamovanou i reálnou politikou vládnej koalície. Verejná mienka na Slovensku väčšinu akceptovala argumenty predstaviteľov domácej opozície a euroatlantickej štruktúr než argumenty prevládajnej propagandy. Presvedčenie o skutočných integráčnych snahach vládnej koalície prevládalo najväčším medzi prívržencami strán vládnej koalície. Ti však, paradoxne, stáli proti jednému z hlavných oficiálne deklarovaných zahraničnopolitických cieľov svojej vlastnej vlády (Bútorová, 1998b, s. 216).

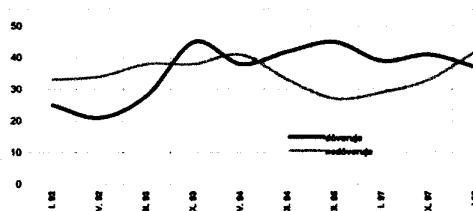
Zásadný obrat v reálnych zahraničnopolitických krokoch nastal až po parlamentných voľbách 1998. Došlo však k paradoxnému vývoju: na pokus novej vládnej elity, vrátiť Slovensko späť na cestu integrácie do euroatlantickej štruktúr, reagovala verejnosť pozitívne, na vývoj dôvety a podpora integrácie mali klesajúcu tendenciu. Príčina bola prozaická: predstaviteľia HZDS a SNS po presune do opozície začali oveľa otvorenosť spochybňovať účelnosť integrácie Slovenska do euroatlantickej štruktúr, čím sa uvoľnila bariéra skutočným protointegračným a protizápadným postojom výraznej časti ich stúpencov.

Graf 1
Vývoj dôvery k EÚ (%)

Zdroj: CSA 1992, FOCUS 1993–1995; Inštitút pre verejné otázky 1997–1999

Graf 2
Vývoj dôvery k NATO (%)

Zdroj: CSA 1992, FOCUS 1993–1995; Inštitút pre verejné otázky 1997–1999

V celom vývoji zahraničnopolitických orientácií slovenskej populácie možno pozorovať pôsobenie, resp. spolupôsobenie niekoľkých faktorov.

Po prvé, ako vysoko relevantný sa ukázal vzťah medzi zahraničnopolitickými postojmi vládnucej elity a postojmi verejnosti. Kým počiatok fázy transformácie spoločnosti, t.j. ich zahraničnopolitický aspekt bol v „rukách“ politických elít, neskorší vývoj ukázal, že ignorovanie spätnej väzby verejnej

mienky môže spolupôsobiť ako faktor nespokojnosti vedúci k politickej zmene.

Po druhé, vo vývoji verejnej mienky zohrával svoju úlohu situáčny faktor – premenlivosť politickej klímy spoločnosti. Ten bol rozhodujúci z hľadiska rozsahu podpory a dôvery k euroatlantickým inštitúciám. Situáčnému faktoru zväčša podliehala časť spoločnosti, ktorá bola napojená na politické zoskupenia HDZS a SNS.

Po tretie, kryštálizácia zahraničnopolitických postojov je úzko spätá so šírším hodnotovým zázemím a sociodemografickými charakteristikami (vek, vzdelanie, národnosť...) ich nositeľov. Deliaca linia ide pozdĺž dvoch názorových prúdov, pričom oba prúdy sú zároveň reprezentantmi hlubokého politického štiepenia spoločnosti:

- a) izolacionistického – nedôverčivého a civilizačne uzavoreného, s výrazne protiintegračnými postojmi, protitransformačnými hodnotovými súradnicami a prevažujúcou politickej kultúrou Východu. Tento prúd je sýtený najmä staršími ľuďmi; menej vzdelanými; manuálne pracujúcimi s nízkou kvalifikáciou; dochodcami; obyvateľmi vidieckych sídiel

- b) otvoreného – moderného s prointegračnými a protransformačnými hodnotovými súradnicami s prevažujúcou politickej kultúrou Západu. Taktô orientovaní sú prevažne mladší ľudia; vyšše vzdelaní; ľudia vykonávajúci duševné povolania; obyvateľia väčších mestských sídiel.

2. Faktory poklesu podpory EÚ a NATO u obyvateľstva po voľbách 1998

Po voľbách 1998 nastal v názoroch občanov na integráciu do EÚ a NATO zdanivo paradoxný vývoj. Na jednej strane sa podľa mnohých občanov zvýšila integračná sanča Slovenska, na druhej strane sa však znížil celkový podiel občanov podporujúcich vstup Slovenska do oboch integračných zoskupení (tabuľka 1). Napriek mierнемu poklesu celkovo pretrvávala výrazná podpora nad odmiatáním integrácie Slovenska do EÚ. (Bútorová 1999, s.1) Čítanejší pokles podpory bol však v prípade NATO. Kým v októbri 1997 a aprili 1998 prevažovala podpora vstupu SR do NATO, už štyri mesiace po voľbách, v januári 1999 bol podiel zástancov a odporcov NATO vyrovnaný, a v júni 1999 podiel jeho odporcov dokonca prevažoval. Tento vývoj bol o to paradoxnejší, že sa pokles podpory integrácií do NATO zo strany obyvateľstva príšiel po dôlu očakávanej vnútropolitickej zmene po parlamentných voľbách a následných viditeľných úspechoch zahraničnej politiky novej vlády SR.

Tieto názorové posuny treba pripisať predovšetkým skutočnosti, že predstaviteľia HDZS a SNS po presune do opozície začali oveľa otvoreniesie spochybňovať účelnosť integrácie Slovenska do euroatlantických štruktúr, na čo reagovali ich prívrženci nižšou podporou oboch integračných aspirácií SR. (Bútorová 1999, s. 1)

Tabuľka 1

„Podporujete vstup Slovenska do EÚ a NATO?“ (% odpovedí „áno“ : „nie“ : „neviem“)

74 : 14 : 12	79 : 11 : 10	64 : 22 : 14	66 : 24 : 10
52 : 35 : 13	58 : 31 : 11	42 : 41 : 17	35 : 53 : 12

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, október 1997, apríl 1998, január 1999 a jún 1999

Tabuľka 2 ukazuje, že kym v roku 1998 existoval o potrebe integrácie Slovenska do EÚ aj stranický konsenzus a medzi prívržencami všetkých strán bol podiel stúpencov integrácie Slovenska do EÚ výrazne vyšší než podiel jej odporcov, v povolebnom období sa výraznejšie diferencovali postupej prívržencov koaličných a opozičných strán. Dramatický pokles podpory integrácie SR do EÚ nastal najmä medzi prívržencami HZDS, ktorí už neboli „zmätenci“ oficiálne deklarovanými zahraničnopolitickými cieľmi vlády a väčšia časť z nich po odchode hnutia do opozície stála na otvorené proti-integračným poziciám (42% je za integráciu a 48% proti).

Obdobná politickej diferenciácia nastala v prípade podpory NATO. Tabuľka 3 ukazuje, že kym v januári 1999 medzi prívržencami všetkých strán vládnej koalície prevažovala podpora vstupu Slovenska do NATO nad negatívnym stanoviskom, v júni už platilo iba pre prívržencov SMK a SDK. Medzi prívržencami SOP a SDL boli rovnako zastúpené podporní i odmiestavajúci stanoviská. U príznivcov opozičných strán, ale aj u potenciálnych nevoličov a nerozhodnutých výrazne prevyšoval odpor k NATO nad jeho podporou. V júni 1999 klesla podpora vstupu Slovenska do NATO medzi prívržencami SOP, SNS, HZDS, nerozhodnutími i nevoličmi. (Bútorová 1999, s. 2-3)

Tabuľka 2

„Podporujete vstup Slovenska do EÚ?“ (%)

92	2	87	4	86	9
89	4	78	3	84	7
85	13	80	13	84	12
91	5	83	6	84	13
62	11	53	14	84	18
74	22	55	32	55	38
63	11	45	25	52	20
76	18	36	51	42	48
79	11	62	22	86	24

Pozn.: Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, apríl 1998, január 1999 a jún 1999

Tabuľka 3

„Podporujete vstup Slovenska do NATO?“ (%)

81	14	69	9	72	17
86	7	70	18	70	24
62	31	58	29	46	47
41	51	48	42	45	48
43	26	30	35	21	50
44	28	26	44	19	53
41	51	27	60	17	78
46	47	19	66	8	85
58	31	42	41	35	53

Pozn.: Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, apríl 1998, január 1999 a jún 1999

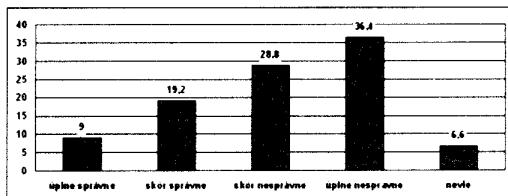
Druhým významným faktorom poklesu podpory vstupu do NATO, bola kríza v Kosove. Tento konflikt, dával do rúk odporciam NATO veľmi silný argument. Po tom ako juhoslovanský prezident Miloševič odmielol pristúpiť na mierovú dohodu, ktorá mala usporiať vzťahy medzi kosovskými Albáncami a juhoslovanskou vládou, sa spojeneckej vojská NATO rozhodli pre letecké útoky na vojenkú cieľe v Juhoslováii. Ako ukazuje graf 3, prevažná časť slovenskej verejnosti považovala tieto útoky za úplne alebo skôr nesprávne (65 %). Naopak, za úplne alebo skôr správne ich považovalo 28 % opýtaných. Ďalších 7 % opýtaných sa k otázke nevedeli vyjadriť. Tieto názory boli silne politickej polarizované. Kým väčšina prívržencov jednej časti vládnej koalície – SDK a SMK – tieto útoky schvaľovala, tak prívrženci druhej časti vládnej koalície – SOP a SDL – boli proti takému riadeniu. Najvýraznejšie „NIE“ leteckým útokom NATO však vyslovili prívrženci strán parlamentnej opozície – HZDS a SNS. (Gyárfásiová – Velsic, 1999, s. 8)

Ako ukazuje tabuľka 5, 16 % respondentov uviedlo, že predtým podporovali vstup do NATO, ale pod vplyvom vojny na Balkáne zmenili svoje stanovisko – Slovensko by podľa nich nemalo vstúpiť do NATO. K takýmto posunu došlo medzi prívržencami všetkých strán, pričom najväčšie boli v radoch SNS a SOP. Blízšie vysvetlenie príčin odmiestavajúceho stanoviska veľkej časti občanov k leteckým útokom NATO priniesol júnový prieskum IVO. Podľa neho väčšina občanov SR (53 %) sa prikláňala k názoru, že spor prezidenta Miloševiča a kosovských Albáncov je vnútornou záležitosťou Juhoslováie a nikto nemá právo zvonku doňho zasahovať. Opačného názoru bolo iba 30 % respondentov. Zrkadlovo opačne reagovali respondenti na tvrdenie, že „je správne, že krajiny NATO zasiahli v Juhoslováii, lebo nie je prípustné, aby sa demokratické krajiny prizeraли na porušovanie ľudských práv.“ S týmto stan-

viskom nesúhlasilo 53 % a súhlasilo iba 30 % respondentov. (Bútorová, 1999, s. 3-6)

Graf 3

„Pred niekoľkými týždňami juhoslovanský prezident Miloševič odmietol pristúpiť na mierovú dohodu, ktorá malu usporiadať vzťahy medzi kosovskými Albánčami a juhoslovenskou vládou. Na základe toho sa spojeneckej vojská NATO rozhodli pre letecké útoky na vojenské ciele v Juhoslávii. Považujete tieto útoky za...“ (%)

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, apríl 1999

Tabuľka 4

„Pred niekoľkými týždňami juhoslovanský prezident Miloševič odmietol pristúpiť na mierovú dohodu, ktorá malu usporiadať vzťahy medzi kosovskými Albánčami a juhoslovenskou vládou. Na základe toho sa spojeneckej vojská NATO rozhodli pre letecké útoky na vojenské ciele v Juhoslávii. Považujete tieto útoky za...“ (názory prívržencov politických strán v %)

	úplne alebo skôr správne	úplne alebo skôr nesprávne	neviem
SMK	66,7	33,3	0,0
SDK	57,7	36,9	5,4
SOP	40,0	60,0	0,0
SDL	23,5	64,7	11,8
Nevolici	12,8	78,7	8,5
SNS	5,6	91,7	2,8

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, apríl 1999

Výsledky uvedených prieskumov ukázali, že časť slovenskej verejnosti mala v otázke vojenského konfliktu v Juhoslávii mnohé nejasnosti. Väčšina sice prípisovala zodpovednosť za tragédiu kosovských Albánov juhoslovenskému

prezidentovi (68 %), na druhej strane k vojenskému zásahu Aliancie proti Miloševičovmu režimu sa väčšina vyslovila odmietavo (65 %). Odmiatavý bol aj postoj verejnosti k rozhodnutiu slovenskej vlády povoliť prelete vojenským lietadlám NATO cez nás vzdúšny priestor – úplný alebo čiastočný súhlas s týmto rozhodnutím, vyjadria iba necelá tretina opýtaných (32 %). Naopak, takmer dve tretiny (64 %) respondentov s týmto krokom vlády skôr alebo úplne nesúhlasili. (Gyárfášová – Vešic, 1999, s. 8-9)

Tabuľka 5

„Letecké útoky NATO na Juhosláviju trvajú už niekoľko týždňov. Ovplynul konflikt na Balákané Váš názor na členstvo Slovenska v NATO? Ak áno, ako?“ (%)

Politické preferencie	Prečíom som podporoval/a v vetup SR do NATO, teraz si myslím, že by Slovensko nemalo vetať do NATO	Prečíom som nepodporoval/a v vetup SR do NATO, teraz si myslím, že by Slovensko malo vetať do NATO	Konflikt neopýtal mi párodny názor, podporoval/a som vetaup do NATO predtým aj teraz	Konflikt neopýtal mi párodny názor, nepodporoval/a som vetaup do NATO predtým aj teraz	Neviem, narančujem/a s som o tom
SMK	14	1	62	5	17
SDK	16	4	56	13	12
SOP	20	2	33	28	18
SDL	16	2	28	32	23
Nevolici	10	1	16	33	40
SNS	24	0	15	52	8
Nerozdrojní	16	1	11	26	46
HZDS	18	2	4	57	20
Základné	15	2	20	33	30
Učňovske	18	2	23	36	22
Stredoškolske	15	2	32	32	18
Vysokoškolske	19	0	47	31	3
Slovaci	16	2	23	37	22
Madani	13	1	55	7	25
Populácia SR	16	2	27	33	22

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, jún 1999

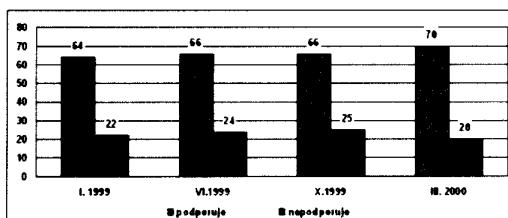
3. Postoje obyvateľstva k EÚ a NATO v roku 2000

Podľa aktuálneho prieskumu IVO z prelomu februára a marca sa podpora verejnosti vstupu do EÚ a NATO mierne zvýšila. Ako ukazuje graf 4, podpora integračného SR do EÚ mala za posledný rok rastúci trend. V súčasnosti výrazne prevládajú prointegračné postoje – smerovanie do Európskej únie podporuje 70 % obyvateľov Slovenska, opačný názor zastáva 20 % a 10 % sa nevie k danej otázke vyjadriť.

Podpora EÚ prevažuje medzi všetkými skupinami obyvateľstva. Túto pozádavku však dôraznejšie artikulujú najmä mladší ľudia, ľudia s výšim vzdelaním, obyvateľia väčších miest a obyvateľia Bratislavského a Košického kraja.

Graf 4

„Podporujete vstup Slovenska do EÚ?“ (%)

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, január 1999, jún 1999, október 1999 a marec 2000

Tabuľka 6

„Podporujete vstup Slovenska do EÚ?“ (odpovede prívržencov politických strán v %)

	podporuje	nepodporuje
Prívrženci SDK (resp. SDKU + materské strany)	95	5
Prívrženci SMK	93	2
Prívrženci SNS	89	6
Prívrženci SDĽ	87	11
Prívrženci HZDS	80	19
Prívrženci Sloboda	68	12
Prívrženci SNSD	65	17
Prívrženci SNSD	55	39
Prívrženci SNSD	47	41

Pozn.: Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, marec 2000

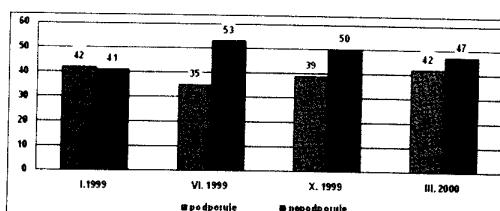
Tabuľka 6 ukazuje, že podpora integračným snahám Slovenska je výrazne diferencovaná podľa politických preferencií. Prívrženci strán vládnej koalície SDK (resp. SDKU + materské strany), SMK, SDĽ a SOP integračné snahy nadpremierne podporujú. Medzi sympatizantmi strany SMER tiež vysoko prevažujú zástancovia integrácie. Odlišne je rozloženie zástancov a odporcov európskej integrácie v radoch voličov parlamentných opozičných strán. V prípade SNS integráciu do EÚ podporuje 55 % a odmieta 39 % voličov a spomedzi priaznivcov HZDS vstup Slovenska do EÚ podporuje len 47 % respondentov a 41 % ju odmieta.

Ako ukazuje graf 5, podpora vstupu Slovenska do Severoatlantickej Aliancie má v minulom roku kolísavý charakter. Kým v januári 1999 bol podiel prívržencov a odporcov integrácie do NATO takmer vyravnany, v júni 1999 podiel prívržencov klesol a podiel odporcov výrazne stúpol. V súčasnosti sa podiel zástancov vstupu do NATO vrátil na úroveň januára 1999. Podiel odporcov sa oproti júnu a októbru 1999 miernu znižil a v súčasnosti predstavuje 47 %.

Pomerne veľké sú nárožové rozdiely na to, či vstupí alebo nevstúpiť do Severoatlantickej aliancie možno nájsť najmä medzi ľudmi s vysokoškolským a základným vzdelaním a medzi najmladšou a najstaršou generáciou. Tabuľka 6 ukazuje, že najvýraznejšia nárožová diferenciacia je, tak ako v prípade EU, medzi prívržencami politických strán. Najsilnejšia podpora vstupu Slovenska do Aliancie je medzi sympatizantmi SMK a SDKU vrátane materských strán. Podpora vstupu je o čosi slabšia v prípade priaznivcov SOP a SDĽ, avšak prevažuje nad negatívnym postojom. V prípade strany SMER vstup Slovenska do NATO podporuje 45 % a odmieta 53 % jej priaznivcov. Najviac odporcov tohto kroku je v radoch prívržencov opozičných strán – HZDS a SNS.

Graf 5

„Podporujete vstup Slovenska do NATO?“ (%)

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, január 1999, jún 1999, október 1999 a marec 2000

Tabuľka 7

„Podporujete vstup Slovenska do NATO?“ (odpovede prívržencov politických strán v %)

	podporuje	nepodporuje
SMK	79	12
SDKÚ + materské strany (KD, DU, DS, SDSS, SZS)	74	19
SOP	59	39
SDL	51	40
SMER	45	53
Nerozhodnutí	41	37
Nevoliči	34	47
SNS	18	72
HZDS	17	71

Pozn.: Zvyšok do 100 % tvoria odpovede „neviem“.

Zdroj: Inštitút pre verejné otázky, marec 2000

Ako vidno z uvedených výsledkov, v podpore integračnému úsiliu SR zo strany verejnosti, je súčasnosť ovplyvňovaná najmä politicky. Politické zoskupenia a ich lídri svojimi verbálnymi vyjadreniami i konkrétnym politickým správaním v nemalej miere pôsobia na vytváranie postojov radovery občanov - svojich príaznivcov či sympatizantov. Ako typický príklad môžu slúžiť primajmenšom ambivalentnému postoju lídrov HZDS a SNS. Vladimír Mečiar na nedávnom vystúpení na sneme HZDS verejne deklaroval podporu integračným snahom SR - špeciálne vstupu SR do NATO. Ako si však bežný občan a prívrženec tohto hnutia vysvetli, že niekoľko politických lídrov z HZDS navštívilo srbského prezidenta Miloševiča, cílmu de facto vyjadrio svoju podporu a sympatie a to práve v čase 1. výročia útokov Aliancie proti Juhoslávie. Práve tomu prezidentovi, ktorý sa podľa názoru väčšiny slovenských občanov pričinil o tragédiu kosovských Albáncov. Iné kontroverzné postoje by sme našli, napríklad, vo vyhláseniaciach Jána Čarnogurskeho o potrebe spojenectva Slovenska s Ruskom.

Uvedené príklady iba potvrdzujú potrebu celospoločenského konsenzu o zásadných otázkach zahraničnopolitického smerovania Slovenska bez ohľadu na politickú príslušnosť. To však do budúcnosti predpokladá konzistenciu medzi oficiálnymi politickými deklaráciami a skutočnými činnosťami. Dôležitým krokom je tiež verejná diskusia o potrebe integrácie do euroatlantických štruktúr a kampaň vedená racionálnymi argumentmi. Na druhej strane si treba uvedomiť aj fakt, že zahraničná politika je dlhodobo na okrají záujmu slovenského občana, ktorý ľahko chápe vplyv zahraničnopolitickej orientácie krajiny na svoj každodenný život. Ak sa má podpora verejnosti vstupu Slovenska do NATO zvýšiť, musia politici tieto súvislosti verejnosti vysvetlovať a to jazykom, ktorému rozumie aj bežný občan. Prednedávnom vláda SR schválila „Konceptu zvýšenia informovanosti verejnosti pred vstupom SR do Severoatlantickej aliancie“, ktorá je súčasťou medzirezortného

národného programu prípravy Slovenska na členstvo v Alianci. V rámci tohto programu je stanovených množstvo cieľov aj pre komunikačnú, informačnú a osvetovú prácu s verejnosťou. O rok si budeme môcť povedať či a ako to ovplynilo rozloženie názorov slovenskej verejnosti na vstup do NATO.

Literatúra:

1. AKTUÁLNE PROBLÉMY ČESKO-SLOVENSKA - október 1990. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, Centrum pre výskum spoločenských problémov
2. AKTUÁLNE PROBLÉMY ČESKO-SLOVENSKA - január 1992. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, Centrum pre sociálnu analýzu
3. AKTUÁLNE PROBLÉMY SLOVENSKA - máj 1994. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, FOCUS
4. AKTUÁLNE PROBLÉMY SLOVENSKA - december 1994. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, FOCUS
5. AKTUÁLNE PROBLEMY SLOVENSKA NA PRELOME ROKOV 1995-1996. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, FOCUS
6. AKTUÁLNE PROBLÉMY SLOVENSKA PO ROZPADE ČSFR - marec 1993. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, Centrum pre sociálnu analýzu
7. AKTUÁLNE PROBLÉMY SLOVENSKA PO ROZPADE ČSFR - október 1993. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, FOCUS
8. AKTUÁLNE PROBLÉMY SLOVENSKEJ SPOLOČNOSTI - máj 1991. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, Ústav pre sociálnu analýzu UK
9. BÚTOROVÁ, Z., 1996: *Verejná mienka na Slovensku v roku 1995*. In: Bútora, M. - Hunčík, P., 1996: *Slovensko 1995. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Nadácia Sándora Maraiho
10. BÚTOROVÁ, Z., 1997: *Verejná mienka*. In: Bútora, M. (ed.), 1997: *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
11. BÚTOROVÁ, Z. (ed.), 1998a: *Democracy and Discontent in Slovakia - A Public Opinion Profile of a Country in Transition*. Bratislava, Institute for Public Affairs
12. BÚTOROVÁ, Z., 1998b: *Verejná mienka*. In: Bútora, M. - Ivantyšin, M., (ed.), 1998: *Slovensko 1997. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1998*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
13. BÚTOROVÁ, Z., 1998c: *Vývoj postojov verejnosti: od nespokojnosti k politickej zmene*. In: Bútora, M. - Mesežníkov, G. - Bútorová, Z. (ed.): *Slovenské voľby 1998. Kto? Prečo? Ako?* Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
14. BÚTOROVÁ, Z. (ed.), 1998d: *Slovensko pred voľbami*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
15. BÚTOROVÁ, Z., 1998e: *Vývoj postojov slovenskej verejnosti na NATO*. In: *Strategické obranné štúdie*. Zborník. Bratislava, Stredisko strategických štúdií MO SR
16. BÚTOROVÁ, Z., 1999: *Zahraničnopolitické orientácie a názory na vjenský konflikt v Kosove*. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
17. BÚTOROVÁ, Z. - GYÁRFÁŠOVÁ, O. - VELŠIC, M., 1999: *Verejná mienka*. In: Mesežníkov, G. - Ivantyšin, M., (eds.) 1999: *Slovensko 1998. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1999*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
18. EMPIRICKÉ ÚDAJE ZA PRIEŠKUMU FOCUS: január 1997, máj 1998
19. EMPIRICKÉ ÚDAJE ZO SOCIOLOGICKÉHO VÝSKUMU IRI/FOCUS: november 1997, jún - júl 1998 august 1998, september 1998
20. EMPIRICKÉ ÚDAJE ZO SOCIOLOGICKÉHO VÝSKUMU INŠTITÚTU PRE VEREJNE OTÁZKY (IVO): október 1997, január 1998, jún 1998, september 1998, november 1998, december 1998, január 1999, február 1999, marec 1999
21. GYÁRFÁŠOVÁ, O. - VELŠIC, M., 1999: *Názory slovenskej verejnosti na zahraničnú politiku*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
22. MESEŽNÍKOV, G., 1996: *Vnútropolitickej vývoj a politickej scéna SR v roku 1995*. In: Bútora, M. - Hunčík, P., 1996: *Slovensko 1995. Súhrnná správa o stave spoločnosti*. Bratislava, Nadácia Sándora Maraiho
23. MESEŽNÍKOV, G., 1997: *Vnútropolitickej vývoj a politickej scéna*. In: Bútora, M.. (ed). 1996: *Slovensko 1996. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1997*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
24. MESEŽNÍKOV, G., 1998: *Vnútropolitickej vývoj a systém politických strán*. In: Bútora, M. - Ivantyšin, M., (ed), 1998: *Slovensko 1997. Súhrnná správa o stave spoločnosti a trendoch na rok 1998*. Bratislava, Inštitút pre verejné otázky
25. MESEŽNÍKOV, G., 1999: *Vnútropolitickej vývoj a systém politických strán*. In: Mesežníkov, G. - Ivantyšin, M., (eds.) 1999:
26. SLOVENSKO - marec 1991, júl 1991. Správy zo sociologických výskumov. Bratislava, Ústav pre sociálnu analýzu UK Bratislava
27. SLOVENSKO - DRUHÝ ROK NEZAVISLOSTI - máj 1994. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, FOCUS
28. SLOVENSKO PO VOLBÁCH - júl 1991. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, Centrum pre výskum spoločenských problémov pri KC VPN
29. SLOVENSKO PRED VOLBAMI I. - V., 1990. Správy zo sociologického výskumu. Bratislava, Centrum pre výskum spoločenských problémov pri KC VPN
30. SLOVENSKO PRED VOLBAMI - apríl 1992. Správa zo sociologického výskumu. Bratislava, Centrum pre sociálnu analýzu
31. TRVANIE A ZMENA NA SLOVENSKU - september 1992. Výskumná správa. Bratislava, Inštitút stredoeurópskych štúdií.
32. VELŠIC, M., 1999: *Povolená spoločensko-politickej klíma na Slovensku* (odborná štúdia). In: Dennik SME, 14. 4. 1999
33. VELŠIC, M., 1999: *Desať rokov politických premien slovenskej spoločnosti v zrkadle verejnej mienky*. In: Politologická revue, Česká společnost pro politické vědy, Roč. V, 1999/2.

Diskusia k vystúpeniu M. Velišica

J. LEFČÍK

Otázka či v IVO robili nejaké závery zo zisteného pásma dôvery, pripadne čo je potrebné robiť, aby dôvera vzrástla. Vidi určity rozpor, pretože sú uvádzané rôzne percentá, od 53, cez 47 až po 42 percent.

V. KMEC

Podľa jeho názoru by sme nemali chcieť po inštitúcii, ktorá robi prieskum verejnej mienky, aby navrhovala závery a opatrenia. Zaujima ho však, či majú z analýz zistené faktory, ktoré môžu mať vplyv na zvýšenie dôvery k NATO a EÚ, pripadne tie, ktoré môžu pôsobiť opačným trendom.

S. MANGA

Má pocit, že v prezentácii sa o Kosove hovorilo ako o minulosti, ale Kosovo má dopad na verejnú mienku aj v súčasnosti najmä preto, že v postkonfirmačnej fáze nie je situácia úplne zvládnutá (exodus Srbov). Zároveň môže negatívne pôsobiť aj otázka modifikácie pôvodných dohôd o Kosove.

Stotožňuje sa s ukázaným straničkým reliéfom vo verejnej mienke. Jednotlivé subjekty však menia postejo a už aj opozícia zisťuje že zotravávaním na týchto postojoch a názoroch môže stratíť nielen na medzinárodom poli, ale aj doma.

Má dojem, že z prednášky sa dalo usúdiť, že oponenti vstupu do NATO sú rasovo orientovaní, s čím nesúhlasí.

M. VELŠIC

Nemyslí si ani výsledky výskumu nepotvrdzujú, že oponenti sú rasisti. Hovorí o základnom profile prívržencov a odporcov (% kto tvori jadro). Samozrejme medzi odporcami nájdeme inteligentných a rozihľadených ľudí, ktorí majú veľmi seriózne argumenty. Tých je však minimum, sú to odbornici, netýka sa bezpečnej populácie.

Čo sa týka opatrení, stále narážame na politiku. V. Mečiar na sneme HZDS deklaroval podporu vstupu do NATO. O niekoľko dní však išlo niekoľko členov HZDS vziať do Srbska hold Miloševičovi a jeho režimu pri výročí kosovskej krizy, čo je však zároveň politický signál voličom. M. Velišic považuje za dôležité vytvoriť celopolskenský konzensus o zahranično-politickej smerovanosti SR, hlavne na úrovni politických elít, ktoré výrazne ovplyvňujú voličov. Existujú rozporu medzi vyhláseniami niektorých politikov a ich skutočnou činnosťou. Okrem toho sociológia pozná stav, kedy sa občan nepozera na zahraničnú politiku ako na niečo, čo je pre neho dôležité. Až dve tretiny občanov SR považujú za najdôležitejší problém nezamestnanosť a sociálne istoty a iba jedno percento priznáva, že dôležitou je aj zahraničná politika. Ak sa nestabilizuje politická a sociálno-ekonomická situácia, nie je možné očakávať podstatný nárast prívržencov vstupu do NATO a EÚ. Čo sa týka čísel chce upresniť, že 42 percent podporu-

je vstup do NATO a 47 percent nepodporuje. Zároveň je potrebné definovať, čo je žiaduce pásmo dôvery. Je potrebné mať viac ako 50 percent, alebo bude stačiť napr. 47 percentná dôvera ako prevaha nad 40 percentnou nedôverou. Zároveň je otázkou, čo bude postačujúce pre NATO pri našom hodnoteň. Napríklad z prívržencov HZDS a SNS, ktorí tvoria viac ako 25 percent pytáných respondentov, podporuje vstup 17 až 18 percent, proti je viac ako 70 percent.

M. BOŽÍK

Problém výskumu verejnej mienky závisí aj od spôsobu prípravy a kladenia otázk. Je potrebné vnímať prepojenie sociálno-ekonomickej oblasti so zahraničnou politikou.

M. VELŠIC

Pretože sú nezávislí, nemajú na svoje výskumy konkrétnego objednávateľa, neobjednávajú si u nich výskum politické strany. Vo vlaňajšom výskume FOCUS-u verejnosť vláde premiéra Dzurindu najviac vyčítala, že sa príliš stará o zahraničnú politiku a nestará sa o sociálny stav kraju. Zatiaľ sa zdá, že situácia sa nezmenila, skôr sa zhoršila.

P. BARTÁK

Riešený problém je aj problémom zmeny hodnôt. V starej ideológii bola zvýrazňovaná jedna úloha – zachovanie mieru. Strategická konцепcia NATO hovorí, že ozbrojené sily je možné v určitých prípadoch použiť aj inak než na obranu. Hovoríme o prechode od individuálnej ku kolektívnej obrane. Teda je potrebné vypracovať systém hodnôt, ktoré by boli základom aj pre bezpečnostné stratégie. Zatiaľ sa desať rokov nerobi nič a čaká sa, ktorá ideia pohltí staré idey.

M. PETRÁŠ

Otázka, či existuje rozbor dôvodov odmietania NATO a či je „tvrdé krídlo“ ovplyvňované iba V. Mečiarom a A. Malikovou.

K. KOVÁČOVÁ

Plán informovanosti občanov SR o tejto problematike sa nazval kampaňou, čo nie je dobré. Čo sa týka problému zahraničná politika versus sociálne problémy, je potrebné ukázať občanovi, že plná peňaženka závisí aj od zahraničnej politiky.

M. VELŠIC

Zdôvodňovanie vstupu do NATO sa zatiaľ zvýrazňovalo iba ako jediný spôsob bezpečnosti, zabúda sa na argumenty vplyvu na hospodársku situáciu. Odporcovia ukazujú o vysokej finančnej záťaži, o tom, že nikdy nebudem rovnocenní partneri, pripadne že SR by nemala nikde vstupovať. Odporcovia vidia viac problém v peniazochoch, prívrženci kladú do popredia bezpečnostno-politickej otázky.

Zoznam účastníkov seminára

Barták, Peter	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Berstein, Rose Sue	NATO, Úrad pre informácie a tlač, Brusel
Bičan, Tomáš	Správa štátnych hmotných rezerv SR, Bratislava
Božík Marián	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Breier, Igor	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Buffa, Jozef	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Bursa, Ivan	Ministerstvo dopravy, pošt a telekomunikácií, Bratislava
Csabai, György	Inštitút strategických a obranných štúdií, Budapešť
Černák, Ján	Úrad vlády Slovenskej republiky
Culák, Tibor	Vojenská kancelária prezidenta Slovenskej republiky, Bratislava
De Jaeger, Rudy	NATO, Medzinárodný štáb, Brusel
Figel, Ján	Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Bratislava
Gažo, Emil	Úrad CO Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, Bratislava
Golc, Lucyna	Ministerstvo zahraničných vecí Poľskej republiky, Varšava
Hambálek, Karol	Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Bratislava
Holotík, Martin	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Horník, Gustáv	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Hrabovská, Danka	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Bratislava
Ivan, Ladislav	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Karaffa, Vladimír	Ministerstvo obrany Českej republiky, Praha
Kiš, Miroslav	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Bratislava
Kiš, Slavomír	Vojenská letecká akadémia, GMRS Košice
Kmec, Vladimír	Národná rada Slovenskej republiky, Bratislava
Kolek, Marián	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Koliárová Anna	Správa štátnych hmotných rezerv SR, Bratislava
Kováčová, Katarína	Ministerstvo zahraničných vecí Slovenskej republiky, Bratislava
Labuzík, Milan	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Lefčík, Jozef	Prezidium policajného zboru Slovenskej republiky, Bratislava
Leška, Vladimír	Inštitút medzinárodných vzťahov, Praha
Majerník, Ladislav	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Maleša, Paul	Ministerstvo obrany Spolkovej republiky Nemecko, Berlin

Manga, Slavomír	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Marchevka, Peter	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Mojtek, Peter	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Nečej, Elemír	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Orava, Branislav	Národná rada Slovenskej republiky, Bratislava
Pejko, Emil	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Petrás, Michael	Friedrich Ebert Stiftung, zastúpenie v SR, Bratislava
Póč, Július	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Bratislava
Pračko, Jozef	Veliteľstvo pozemných síl Armády SR, Trenčín
Pružinský, Michal	Vojenská akadémia SNP, Liptovský Mikuláš
Ružič, Štefan	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Sabová, Terézia	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Skleňář, Miroslav	Vojenská letecká akadémia GMRS, Košice
Sládeč, Miroslav	Centrum pre európsku politiku, Bratislava
Smerecký, Jozef	Vojenská letecká akadémia GMRS, Košice
Stráhava, Milan	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Suško, Oleksandr	Centrum pre mier, konverziu a zahraničnú politiku Ukrajiny, Kyjev
Szabó, László	Ministerstvo obrany Maďarskej republiky, Budapešť
Šipoš, Jozef	Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky, Bratislava
Šmidá, Milan	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Štulrajter, Stanislav	Veliteľstvo vzdušných síl Armády Slovenskej republiky, Zvolen
Tarasovič, Vladimír	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, Bratislava
Veľea, Mihai	Inštitút politických štúdií obrany a vojenskej histórie, Bukurešť
Velšic, Marián	Inštitút pre verejné otázky, Bratislava
Wosolsobe, Wolfgang	Ministerstvo obrany Rakúska, Viedeň
Yesson, Erik	Inštitút medzinárodných vzťahov, Praha
Zapletal, Vladimír	Centrum európskych štúdií, Fakulta manažmentu UK, Bratislava
Zatlkaj, Pavol,	Ministerstvo zahraničných vecí SR, Bratislava
Zblewski, Krzysztof	Výklysanectvo Poľskej republiky v SR, Bratislava
Zelizňák, Miroslav	Ministerstvo obrany SR, Bratislava

Podákovanie

Tento zborník obsahuje vystúpenia lektorov na medzinárodnom seminári „Otázky bezpečnostnej politiky a bezpečnostnej stratégie v kontexte strategicj koncepcie NATO“ a výber z diskusie, ktorá odznela v rámci dvoch panelov „Otázky bezpečnostnej politiky“ a „Obranné a vojenské stratégie“.

Zostavovatelia zborníka ďakujú všetkým, ktorí svojimi vystúpeniami prispeli k naplneniu cieľa seminára – podelil sa o poznatky a skúsenosti z prípravy základných bezpečnostných dokumentov Aliancie a jednotlivých krajín.

Osobitne by sme chceli podakovať vedúcemu zastúpenia Nadácie Friedricha Eberta na Slovensku, pánovi Michaelovi Petrásovi, bez ktorého pomoci by nebolo možné tento seminár zorganizovať a ani výdať túto publikáciu.

ELEMÍR NEČEJ

VLADIMÍR TARASOVIČ

Vydavatelia : Elemír Nečeď – Vladimír Tarasovič

Publikácia neprešla jazykovou úpravou

Zodpovedný redaktor: Vladimír Tarasovič

Zalomenie do strán ITEM, spol. s r. o., Bratislava

Publikácia vychádza s podporou Friedrich Ebert Stiftung, Bratislava

© Sekcia obrannej politiky a obranného plánovania Ministerstva obrany Slovenskej republiky –

Friedrich Ebert Stiftung, Bratislava 2000